

Agenda – Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 1 – y Senedd	Llinos Madeley
Dyddiad: Dydd Mercher, 22 Tachwedd 2017	Clerc y Pwyllgor 0300 200 6565
Amser: 09.00	SeneddPPIA@cynulliad.cymru

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau (09:00)

2 Craffu ar Gyllideb Llywodraeth Cymru 2018–19

(09:00 – 10:00)

(Tudalennau 1 – 67)

Vaughan Gething AC, Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

Huw Irranca-Davies AC, y Gweinidog Gofal Cymdeithasol a Phlant

Jo-Anne Daniels, Cyfarwyddwr Cymunedau a Threchu Tlodi, Llywodraeth Cymru

Alistair Davey, Dirprwy Gyfarwyddwr Galluogi Pobl, Llywodraeth Cymru

Dogfennau atodol:

Briff Ymchwil – Y gyllideb ddrafft ar gyfer 2018–19: Prif Grŵp Gwariant Cymunedau a Phlant

CYPE(5)–32–17 – Papur 1 – Papur Llywodraeth Cymru i'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar y Prif Grŵp Gwariant Cymunedau a Phlant

Egwyl

(10:00 – 10:10)

3 Ymchwiliad i Iechyd Emosiynol a Meddyliol Plant a Phobl Ifanc – Sesiwn dystiolaeth 1

(10:10 – 11:30)

(Tudalennau 68 – 119)

Carol Shillabeer, Prif Weithredwr – Bwrdd Iechyd Addysgu Powys a Rheolwr y Rhaglen Law yn Llaw dros Blant a Phobl Ifanc

Yr Athro y Fonesig Sue Bailey, Ymgynghorydd Allanol i'r adolygiad o Wasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed yng Nghymru

Dogfennau atodol:

Briff Ymchwil – Sesiwn dystiolaeth 1 a 2

Crynodeb o'r dystiolaeth ysgrifenedig – Ymchwiliad i Iechyd Emosiynol a Meddyliol Plant a Phobl Ifanc (Saesneg yn unig)

CYPE(5)-32-17 – Papur 2 – Y Rhaglen Law yn Llaw dros Blant a Phobl Ifanc (T4CYP) (Saesneg yn unig)

4 Ymchwiliad i Iechyd Emosiynol a Meddyliol Plant a Phobl Ifanc – Sesiwn dystiolaeth 2

(11:30 – 12:30)

(Tudalennau 120 – 126)

Sally Holland, Comisiynydd Plant Cymru

Nia Evans, Ymgynghorydd Polisi Iechyd ac Iechyd Meddwl

Dogfennau atodol:

CYPE(5)-32-17 – Papur 3 – Comisiynydd Plant Cymru (Saesneg yn unig)

5 Papurau i'w nodi

(12:30)

5.1 Llythyr gan y Gweinidog Gofal Cymdeithasol a Phlant – Llythyr yn dilyn y sesiwn graffu ar 20 Gorffennaf

(Tudalennau 127 – 130)

Dogfennau atodol:

CYPE(5)-32-17 – Papur i'w nodi 1

5.2 Ymchwiliad i Iechyd Emosiynol a Meddyliol Plant a Phobl Ifanc – nodyn am yr ymweliadau ar 28 Medi

(Tudalennau 131 – 150)

Dogfennau atodol:

CYPE(5)-32-17 – Papur i'w nodi 2

6 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(vi) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod

(12:30)

7 Cyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2018–19 – trafod y dystiolaeth a'r adroddiad ar y gyllideb ddrafft

(12:30 – 13:00)

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Oddi wrth: Llywodraeth Cymru

Dyddiad: 22 Tachwedd 2017

Amser: 9:00 – 10:00

**Teitl: Papur tystiolaeth am y Gyllideb Ddrafft: 2018-19:
Llywodraeth Cymru**

1. Rhagarweiniad

Mae'r papur hwn yn cynnig sylwadau a gwybodaeth i'r Pwyllgor am y portffolio Cymunedau a Phlant a'r cynigion ar gyfer cyllidebau'r rhaglenni yn y dyfodol sydd yn y Gyllideb Ddrafft Fanwl a osodwyd ar 24 Hydref 2017 ac sy'n dod o fewn cylch gwaith y Pwyllgor hwn.

2. Tablau Ariannol Cryno

Mae'r tablau isod, yn unol â'r cais, yn rhoi manylion y dyraniadau i MEG Cymunedau a Phlant 2018-19, fel y maent yn berthnasol i blant a phobl ifanc, yn ôl Meysydd Rhaglenni Gwariant (SPA), Camau Gweithredu a Llinellau Gwariant yn y Gyllideb (BEL).

Adnoddau

SPA	Camau Gweithredu	BEL	Dyraniad Cyllideb Ddrafft 2018-19 £000'oedd
Galluogi Plant a Chymunedau	Cefnogi Plant	Cymorth i Ofal Plant a Chwarae	27,706
		Cymorth i Hawliau Plant	357
		Cefnogi Plant.*	1,989
		Y Comisiynydd Plant	1,543
		Cafcass Cymru	10,267
		Y Bwrdd Eiriolaeth	1,100
	Ymyrryd yn Gynnar, Atal a Chymorth **	Ymyrryd yn Gynnar ac Atal	140,156
			183,118

* Gynt, Grantiau i Gefnogi'r BEL Gwasanaethau i Blant a Theuluoedd a'r BEL Gwasanaethau i Blant.
Mae'r rhain wedi'u cyfuno i greu un BEL

** Ailenwyd y Weithred - fe'i gelwid gynt yn 'Atal ac Ymyrryd yn Gynnar'

Cyfalaf

SPA	Camau Gweithredu	BEL	Dyraniad Cyllideb Ddrafft 2018-19 £000'oedd
Cymunedau a Threchu Tlodi	Cymunedau a Threchu Tlodi	Cyfalaf Dechrau'n Deg	566
			566

3. Trosolwg ar y Gyllideb

Mae'r gyllideb hon yn cynnwys cynlluniau gwario ar gyfer 2018-19, ynghyd â chyllidebau referniw dangosol ar gyfer 2019-20 a chynlluniau cyfalaf dangosol tan 2020-21. Dyma'r ail gyllideb yn ystod tymor y Llywodraeth hon a thrydedd flwyddyn setliad Adolygiad o Wariant cyfredol Llywodraeth y Deyrnas Unedig.

Mae'r cyfnod o gyni'n dal yn un o'r nodweddion sy'n diffinio gwariant cyhoeddus. Mae'r cyfnod hir hwn o ostyngiadau parhaus wedi effeithio ar bob gwasanaeth, hyd yn oed ar y rheini yr ydym wedi gallu darparu rhywfaint o warchodaeth iddynt. Mae hyn yn golygu ein bod ni, Llywodraeth Cymru a Chynulliad Cenedlaethol Cymru, yn dal i wynebu dewisiadau anodd.

Drwy ddadansoddi'r dystiolaeth am y tueddiadau presennol a'r amcanestyniadau, llwyddwyd i ganolbwyntio ar y meysydd pwysicaf er mwyn diwallu anghenion poblogaeth Cymru ac mae hyn wedi llywio'r cynigion hyn ynghylch gwariant.

Ym mis Medi, cyhoeddwyd ein strategaeth genedlaethol gyda'r nod o ddwyn ynghyd ymdrechion y sector cyhoeddus yn ei gyfanrwydd er mwyn gwireddu cenhadaeth ganolog y llywodraeth hon, sef sicrhau Ffyniant i Bawb. Mae hyn yn rhoi Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a'r nodau cenedlaethol wrth galon ein penderfyniadau. Mae'r deuddeg amcan llesiant yn cynrychioli'r meysydd lle y gall Llywodraeth Cymru wneud y cyfraniad mwyaf at wireddu'r nodau cenedlaethol, drwy gydweithio ag eraill. Mae'r Ddeddf wedi'i defnyddio i lywio cynlluniau gwariant, er mwyn sicrhau'r cyfleoedd gorau posibl i gydgysylltu gweithgareddau ar draws fy mhortffolio a chysoni adnoddau â'r strategaeth genedlaethol.

Y blaenoriaethau ar gyfer fy mhortffolio i yw meithrin cymunedau cydnerth, ac atal problemau rhag codi yn y cymunedau hynny yn y dyfodol. Rwyf wedi gorfod gwneud sawl penderfyniad anodd. Bu'n rhaid arbed arian mewn rhai meysydd yn 2018-19, ac yna, bydd angen rhagor o arbedion yn 2019-20. Serch hynny, rwyf wedi llwyddo i warchod gwasanaethau'r rheng flaen rhag effaith waethaf y toriadau yn 2018-19. Mae hyn yn cynnwys gwarchod y cyllid ar gyfer Dechrau'n Deg, Teuluoedd yn Gyntaf a'r Gwasanaethau Cyfiawnder Ieuentid.

Wrth ganfod arbedion, rwyf wedi mynd ati'n ddygn i roi egwyddorion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ar waith. Fy nod yw sicrhau ein bod, yn fy adran i, yn mynd i'r afael ag aneffeithlonrwydd gweinyddol. Dyna pam rwyf wedi ymrwmo i ddod o hyd i £2.5 miliwn o arbedion tra'n amddiffyn cyllid y rheng flaen a'r gwasanaethau y mae'n eu cynnal yn 2018-19.

Yn Symud Cymru Ymlaen, rydym wedi addo darparu 30 awr yr wythnos o addysg gynnar a gofal plant am ddim i rieni plant 3 a 4 oed sy'n gweithio am hyd at 48 wythnos o'r flwyddyn, gan ddarparu hynny mewn ffordd sy'n gweithio i rieni. Bydd y gwariant yn cynyddu i £25 miliwn yn 2018-19 ac i £45 miliwn yn 2019-20 er mwyn lledaenu'r cynnig. Rwyf wedi gallu buddsoddi £500,000 ychwanegol yn y Grant Cymorth Cam-drin Domestig ac £1 filiwn yn y Gronfa Cymorth Dewisol i helpu rhai o'n dinasyddion mwyaf agored i niwed.

Rwy'n awyddus i weld pob awdurdod lleol yn gallu ymateb i anghenion ei boblogaeth, i hybu eu lles gorau, i gynllunio ar gyfer y tymor hir ac i ganolbwyntio ar ymyrryd yn gynnar, atal a chymorth. Felly, rwy'n herio pob Bwrdd Gwasanaethau

Cyhoeddus ac awdurdod lleol yng Nghymru i ymroi i ailgynllunio'u gwasanaethau. Er mwyn iddynt allu gwneud hyn, byddaf yn cydweithio â hwy i weld ymhle y gallwn gynnig hyblygrwydd wrth gyllido.

Gan edrych yn benodol ar fy mhortffolio yn 2019-20, byddaf yn ystyried cyflwyno Grant Cymorth Atal ac Ymyrryd yn Gynnar newydd, a dibynnu ar yr ymgysylltu ynglŷn â'r mater - bydd hyn yn golygu creu un grant i ddisodli'r lluo o lifau ariannu sydd ar gael ar hyn o bryd. Mae pob un o'r grantiau hyn yn creu baich gweinyddu a chydymffurfio a gellid dileu'r baich hwn a sicrhau arbedion effeithlonrwydd. Ond yn anad dim, gallai'r newid hwn rymuso awdurdodau lleol a Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus i gynllunio mewn perthynas ag anghenion eu dinasyddion.

Gwn y bydd newid i un grant yn cynnig llawer o gyfleoedd ond y bydd hefyd yn arwain at nifer o anawsterau. Wrth sicrhau mwy o hyblygrwydd fel hyn, bydd mwy o atebolrwydd. Bydd y mecanweithiau ar gyfer hyn yn cael eu datblygu gyda phartneriaid allweddol i sicrhau ein bod yn gwneud hyn yn iawn o safbwynt gweithredol a strategol. Dyma pam rwy'n bwriadu gweithio gyda grŵp bach o awdurdodau lleol ac un Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn 2018-19 i arloesi gyda'r hyblygrwydd hwn, er mwyn inni allu dysgu oddi wrth ein gilydd cyn ystyried ehangu rhagor ar y cynllun yn 2019-20. Yn y cyfamser, bydd pob awdurdod lleol yn gallu elwa o gael rhagor o hyblygrwydd i symud cronfeydd rhwng grantiau.

Drwy'r fynd ati fel hyn, rwy'n awyddus i ryddhau creadigrwydd ac arloesi yn ein hawdurdodau lleol a'n Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus er mwyn canfod atebion i broblemau lleol sydd wedi bodoli ers tro. Bydd hyn yn adeiladu ar waith Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol i ddiwygio llywodraeth leol, gan sicrhau bod pobl yn chwarae mwy o ran yn y gymdeithas sifil ac mewn democratiaeth.

Drwy gyflwyno'r newidiadau hyn yn 2019-20, rwy'n ffyddiog y gallwn, drwy gydweithio, liniaru effeithiau'r cyni a'r ffaith bod angen dod o hyd i arbedion gwerth £16 miliwn dros y ddwy flynedd nesaf.

4. Sylwadau ar y Camau Gweithredu a manylion y dyraniadau i Linellau Gwariant y Gyllideb (BEL).

Mae'r alldro terfynol ar gyfer 2016-17 a'r rhagolygon ar gyfer yr alldro yn 2017-18 sydd wedi'u seilio ar amcangyfrifon ar 13 Hydref 2017 i'w gweld yn Atodiad A ynghyd â dyraniadau dangosol ar gyfer 2019-20.

Mae'r sylwebaeth ar bob un o'r Camau Gweithredu yn y MEG Plant a Chymunedau fel y maent yn berthnasol i blant a phobl ifanc, gan gynnwys dadansoddiad ac esboniad o'r newidiadau rhwng Cyllideb Ddrafft 2018-19 a'r Gyllideb Atodol Gyntaf (Mehffin 2017) i'w gweld yn Atodiad B.

5. Hawliau plant a chydraddoldeb

Asesiadau effaith

Nod Deddf Cydraddoldeb 2010 yw sicrhau bod awdurdodau cyhoeddus yn ystyried sut y gallant gyfrannu'n gadarnhaol at gymdeithas decach yn eu gweithgareddau beunyddiol drwy roi sylw dyladwy i gael gwared ar wahaniaethu anghyfreithlon, i hybu cyfle cyfartal ac i feithrin cysylltiadau da.

O ran Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru, mae Gweinidogion wedi penderfynu eto y byddant yn cwblhau Asesiad Effaith Integredig sy'n ystyried hawliau plant ochr yn ochr â'r effeithiau ar gydraddoldeb, y Gymraeg ac anfantais economaidd-gymdeithasol. Llywiwyd hyn gan argymhellion a gafwyd gan amrywiaeth o randdeiliaid gan gynnwys Pwyllgorau'r Cynulliad, y Grŵp Cynghori ar y Gyllideb ym maes Cydraddoldeb a'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol. Mae'r SIIA yn dangos lle y gwelwyd effeithiau o'r fath.

Mae asesiad integredig yn cynnig dull mwy cynhwysfawr o asesu effaith gyffredinol penderfyniadau gwario. Mae'r dull hwn yn adlewyrchu ein dealltwriaeth ehangach o ba mor gynaliadwy yw ein penderfyniadau ac o nodau ac amcanion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) gan gynnwys canolbwyntio ar atal, cydweithio ac ymagwedd tymor hir. Cyhoeddwyd yr asesiad effaith ochr yn ochr â'r gyllideb ddrafft.

Rydym ni'r Llywodraeth yn gyfrifol am gynnig a gweithredu'r polisiau a'r ddeddfwriaeth a fydd yn berthnasol yng Nghymru ac sy'n ceisio gwella bywydau pawb yn ein gwlad. Wrth wneud hynny, rydym yn gwbl ymroddedig i wrando ar farn pobl Cymru, gan gynnwys plant a phobl ifanc. Er mwyn i hyn allu digwydd, rwy'n parhau i ddarparu cyllid yn 2018-19 i alluogi plant a phobl ifanc i leisio'u barn a dylanwadu ar ein gwaith wrth imi ystyried y ffordd orau o glywed safbwyntiau Plant a Phobl Ifanc.

Roedd ein holl lythyrau dyfarnu grantiau'n dweud ei bod yn rhaid i'r derbynwyr ddilyn polisi cyfle cyfartal fel cyflogwyr, fel defnyddwyr gwirfoddolwyr, ac fel darparwyr gwasanaethau, heb wahaniaethu ar sail hil, rhywedd/dynodiad rhywedd, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd a chred, oedran neu unrhyw anabled.

Ni fydd dim newidiadau sylweddol i hawliau plant na'u cydraddoldeb yn sgil y gyllideb hon. Byddwn yn sicrhau bod ein rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf yn parhau i hybu datblygu gwasanaethau mwy effeithiol i deuluoedd sydd ag anabled yn ogystal â phwyso ar bobl i sicrhau bod ystyriaethau ynghylch anabled yn bwrw gwreiddiau wrth ddarparu gwasanaethau'r brif ffrwd.

Mae'r cyllid y byddwn yn ei roi i'r Comisiynydd Plant yn galluogi'r sefydliad i gyfrannu'n sylweddol at ddatblygu polisiau ym maes cydraddoldeb. Rhaid i'r Comisiynydd roi sylw i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn wrth roi ei swyddogaethau ar waith i sicrhau bod hawliau plant yn cael eu cynnal yng Nghymru. Mae'r rôl hefyd yn golygu bod modd adolygu a monitro'r trefniadau sydd ar waith gan gyrrff cyhoeddus penodol i ddiogelu a hybu hawliau plant drwy ymdrin â chwynion a sylwadau, gan sicrhau bod camau priodol yn cael eu cymryd i ymateb i chwythu chwiban, gan gynrychioli barn a dymuniadau plant a rhoi cyngor a chymorth iddynt. Bydd y Comisiynydd yn dyrannu adnoddau ar gyfer gwranddo ar brofiadau plant a phobl ifanc yn eu bywydau beunyddiol drwy gynnal arolygon, Cynlluniau Llysgenhadon mewn ysgolion a chymunedau, a chyfarfodydd wyneb-yn-wyneb.

Mae Asesiadau o'r Effaith ar Hawliau Plant (CRIA) wedi'u cynnal ar sawl maes yn y Portffolio Cymunedau a Phlant gan gynnwys:

- Yr Ymgrych Rhianta Cadarnhaol. Ni newidiwyd y dyraniadau yn sgil yr asesiadau. Mae'r Asesiad ar gael yma:

<https://documents.hf.wales.gov.uk/id:A11813347/document/versions/published>

- Cwblhawyd Asesiad ar y Grant Cyflawni ar gyfer Plant a Theuluoedd yng Nghyllideb Teuluoedd yn Gyntaf. Ni newidiwyd y dyraniadau yn 2016-17 yn sgil yr asesiadau. Mae'r Asesiad ar gael yma:

Grant Cyflawni ar gyfer Plant a Theuluoedd.

<https://documents.hf.wales.gov.uk/id:A6949600/document/versions/published>

- Nid oedd gofyn cynnal asesiadau effaith mewn perthynas â newid ffocws y rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf.
- Cynhelir asesiad effaith llawn os byddwn yn cyflwyno Grant Ymyrryd yn Gynnar, Cymorth ac Atal gan ddefnyddio gwybodaeth a gesglir gan yr awdurdodau lleol a fydd yn treialu mwy o gynlluniau sy'n cynnig hyblygrwyddau ariannu yn 2018-19.

Cydraddoldeb, cynaliadwyedd a'r Gymraeg

Bydd holl gyhoeddiadau a deunyddiau hyrwyddo'r rhaglenni y byddwn yn eu cyhoeddi'n cael eu hargraffu'n ddwyieithog a bydd pob gwasanaeth i deuluoedd yn cael ei ddarparu'n ddwyieithog. Bydd ein holl gyfathrebu ar y cyfryngau cymdeithasol yn cael eu postio'n ddwyieithog a bydd pob neges i staff y Rhaglenni'n cael eu hanfon yn unol â'u dewis iaith. Byddwn yn sicrhau bod darpariaeth Gymraeg yn elfen hanfodol o'r rhaglenni Dechrau'n Deg a Theuluoedd yn Gyntaf gan ei gwneud yn ofyniad i awdurdodau lleol ymateb i ddewis rhieni, a chynnig darpariaeth Gymraeg lle bydd gofyn. Mae ein canllawiau strategol yn ei gwneud yn glir ei bod yn rhaid i awdurdodau lleol roi trefniadau ar waith i ymateb i'r hyn sydd orau gan rieni o ran darpariaeth cyfrwng Cymraeg a/neu ddwyieithog.

Mae ein gweithgareddau Gofal Plant yn cynnwys cymorth i gyrff megis y Mudiad Meithrin a chonsortiw Cwlwm sy'n darparu gofal plant Cyfrwng Cymraeg. Bydd ein cynnig gwell o ran gofal plant yn gweithio i sicrhau bod Darpariaeth Gymraeg ddigonol i'r rhai sy'n gofyn amdani. Yn unol â gofynion Safonau'r Gymraeg, bydd ein rhaglen Rhieni, Gofal Plant a Chyflogaeth (PaCE) yn gofyn i bawb sy'n cymryd rhan ym mha iaith y byddai orau ganddynt gael y gwasanaethau. Yna, darperir y gwasanaethau hyn ar gyfer yr unigolyn yn unol â'u dymuniad.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Mae holl Ysgrifenyddion y Cabinet yn ymroddedig i sicrhau bod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) yn bwrw gwreiddiau er mwyn gwella'r ffordd y byddwn yn penderfynu am lesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Ein nod yw sicrhau ein bod yn adlewyrchu egwyddor datblygu

cynaliadwy a nod ein cynlluniau gwario fydd cadw'r ddysgl yn wastad rhwng blaenoriaethau tymor byr a blaenoriaethau tymor hir. Rydym yn sylweddoli bod angen inni gydweithio â'n partneriaid a defnyddio'r adnoddau sydd gennym ar y cyd mewn ffordd effeithiol i gynllunio ar gyfer y dewisiadau anodd sydd o'n blaen.

Cyhoeddodd y Prif Weinidog "Ffyniant i bawb - y strategaeth genedlaethol' ym mis Medi. Mae'n gosod nodau i'r Llywodraeth hon ac yn cynnig eglurdeb ynghylch sut yr ydym am i'r Llywodraeth a phartneriaid cyflawni fod yn rhan o ffordd newydd o wireddu blaenoriaethau. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gefn i Lywodraeth Cymru a'i phartneriaid cyflawni wrth iddi gyflwyno'r newidiadau pwysig hyn yn y ffordd y byddwn yn gweithio.

Mae'r strategaeth yn nodi 12 o amcanion llesiant diwygiedig a'r camau y bwriadwn eu cymryd i'w gwireddu. Ynghyd â'r datganiad llesiant a gyhoeddwyd ochr yn ochr â'r strategaeth, mae'r amcanion hyn yn nodi'r meysydd lle y gall Llywodraeth Cymru wneud y cyfraniad mwyaf at saith nod llesiant Cymru ac maent yn cynnig y sylfaen ar gyfer partneriaethau cryf ag eraill.

Fel y dywedais uchod, rwyf wedi ystyried y Ddeddf wrth imi wneud dewisiadau anodd am ddyraniadau cyllido i'r MEG yn ei grynsyth. Mae'r Egwyddor Datblygu Cynaliadwy'n rhan hanfodol o'r ffordd yr wyf am barhau i ddatblygu a gweithredu fy rhaglenni. Nod y rhaglenni hyn yw sicrhau ein bod yn diwallu anghenion y presennol heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i wireddu eu hanghenion hwythau. Mae'r egwyddor yn cynnwys pum prif ffordd o weithio sy'n berthnasol i'r portffolio hwn, fel a ganlyn:

- *Cydweithio* - gan sylweddoli bod llawer o'r atebion i'r heriau y mae Cymru'n eu hwynebu o ran sicrhau cynaliadwyedd yn rhai nad oes modd i un sefydliad eu hateb ar ei ben ei hun. Cydnabyddir bellach fod gwaith amlasiantaeth yn hanfodol yn hytrach nag yn fater o ddewis. Mae ein Rhaglen Dechrau'n Deg a'n Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf wedi gwella'r ffordd y bydd asiantaethau'n cydweithio i gefnogi ein teuluoedd mwyaf agored i niwed drwy gydgomisiynu gwasanaethau a darparu gwasanaethau ar batrwm y Tîm o Amgylch y Teulu. Rwyf am fynd â hyn ymhellach drwy weithio gydag ardaloedd peilot i ddeall yr hyn y dylai Gwasanaeth Blynyddoedd Cynnar ei gynnwys a pha gamau y mae angen inni eu cymryd er mwyn gallu datblygu gwasanaeth o'r fath. Bydd hyn yn golygu ein bod yn parhau i fynd ar drywydd cyfleoedd i gydweithio ar draws y Llywodraeth a chyda phartneriaid eraill, gan gynnwys y trydydd sector, er mwyn i raglenni a gwasanaethau gyrraedd y cymunedau lle mae eu hangen fwyaf. Bydd CAFCASS yn cryfhau'r partneriaethau ag awdurdodau lleol ac yn cyfrannu at wella gwasanaethau a chanlyniadau i blant a theuluoedd drwy rannu data a gwybodaeth yn fwy effeithiol. O ran Plant sy'n Derbyn Gofal, llwyddir i warchod unigolion a gwella canlyniadau llesiant wrth gydweithio drwy gyfrwng gwaith amlasiantaeth a thrwy gyfrwng cymunedau.
- *Integreiddio* - o fewn rhaglenni Dechrau'n Deg, Teuluoedd yn Gyntaf a rhaglenni Etifeddol Cymunedau yn Gyntaf, disgwylir i awdurdodau lleol gynnwys rhaglenni a sefydliadau perthnasol eraill gan gynnwys Byrddau Iechyd Lleol a'r trydydd sector a'r sector preifat wrth lunio'u cynlluniau, gan sicrhau bod asesu a diwallu anghenion yn cael eu rheoli ar y cyd a, lle bo hynny'n briodol, bod modd i blant gamu'n ddi-fwlch rhwng gwahanol ymyraethau a rhaglenni.

- *Tymor hir* - Rwyf wedi ystyried effeithiau tymor hir posibl penderfyniadau ac wedi pwysu a mesur y rhain yn erbyn yr anghenion tymor byr. Yn benodol, mae'r dystiolaeth yn dangos y bydd buddsoddi yn y blynyddoedd cynnar a chymorth i deuluoedd yn dwyn rhagor o fanteision yn y tymor hir. Er enghraifft, bydd buddsoddi yng Nghanolfan Gymorth Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACE) i weithio gydag ymarferwyr i ddatblygu gweithlu ACE gwybodus yn helpu inni gyrraedd y nod o leihau effaith profiadau fel hyn a fydd, yn ôl yr hyn a awgrymir yn y dystiolaeth, o fudd i'n gwasanaethau cyhoeddus dros y tymor hir.
- *Atal* - Mae atal ac ymyrryd yn gynnar yn ddull sydd nid yn unig o fudd i bobl a chymunedau ond gall hefyd arbed costau yn y tymor hir. Mae'r dull hwn wrth galon fy rhaglenni, yn enwedig Teuluoedd yn Gyntaf, ac yn y ffordd y byddwn yn mynd i'r afael â'r diffyg cydraddoldeb a wynebir gan y rheini sydd â nodweddion gwarchoddedig a'r rheini sy'n wynebu sawl gwahanol ACE. Bydd CAF/CASS yn dal i weithio gyda rhieni a gofalwyr sy'n ymwneud â materion cyfraith breifat sydd gerbron y llys teulu i helpu pawb i gytuno ar drefniadau a fydd yn hybu diogelwch corfforol a lles emosiynol eu plentyn.
- *Cynnwys* - un o egwyddorion craidd y portffolio hwn yw cydnabod pwysigrwydd cynnwys pobl yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt. Un enghraifft o hyn yw ein hymgyrch hynod lwyddiannus #TrafodGofalPlant sydd wedi ymgysylltu â dros 6,500 o rieni a darparwyr ers ei lansio ym mis Awst 2016, gan ein gwneud yn ffyddiog ein bod yn datblygu cynnig sy'n diwallu anghenion teuluoedd sy'n gweithio. Nid oes modd hybu hawliau plant heb gynnwys plant a chlywed eu llais wrth benderfynu am eu bywydau. Fel y nodwyd uchod, bydd y cynllun i greu un grant a gwasanaeth y Blynyddoedd Cynnar yn golygu bod gofyn cynnwys y prif randdeiliaid a darparwyr gwasanaethau'n barhaus er mwyn ein helpu i lunio'r ffordd y byddwn yn mynd ati.

6. Casglu gwybodaeth

Gwerth am Arian

Bydd gwerthuso'n rhan arferol o'r gwaith rheoli grantiau a phrosiectau. Pan fyddaf yn cyllido sefydliadau'r Trydydd Sector yn uniongyrchol, bydd fy swyddogion yn gwneud gwaith dilysrwydd dyladwy cyn dyfarnu grant ac wedyn yn adolygu'r sefyllfa'n rheolaidd drwy gydol oes y prosiect cyn talu'r arian. O ran cyllido awdurdodau lleol, byddaf yn parhau i gasglu data ganddynt i fonitro'u perfformiad, asesu'r canlyniadau er mwyn sbarduno gwelliannau a chyflawni yn y dyfodol, gan gynnwys gwerth am arian.

Atal a chynaliadwyedd

Rwy'n sylweddoli bod angen gwneud penderfyniadau anodd o hyd. Wrth baratoi fy nghyllideb, rwyf wedi canolbwyntio ar sut orau i ddiwallu anghenion cynyddol meysydd gwasanaeth pwysig o fewn y MEG yn wyneb cyllideb heriol arall. Un flwyddyn ar ôl y llall, mae blaenoriaethu gwariant ataliol wedi bod yn ffordd o osgoi gorfod ymyrryd mewn ffordd fwy costus yn y dyfodol ac o wella ansawdd bywyd pobl dros y tymor hir.

Felly, mae'r cynigion hyn yn y gyllideb, yn adlewyrchu fy ymrwymiad parhaus i warchod a blaenoriaethu buddsoddi sy'n cefnogi camau ataliol cyn belled ag y bo modd. Mae'r penderfyniadau ynglŷn â gwario nid yn unig wedi ystyried sut orau mae diwallu'r galw am wasanaethau ar hyn o bryd ond hefyd wedi canolbwyntio ar gefnogi ymyraethau a fydd yn gallu atal problemau rhag codi yn y dyfodol. Mae'r dull ataliol hwn yn rhan bwysig o'n cynllunio ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus, yn awr ac yn y dyfodol.

Mae atal ac ymyrryd yn gynnar yn sbardunau pwysig wrth ystyried y cynllun i newid i un grant o 2019-20 ymlaen. Rwy'n ymroddedig i weithio gyda chymunedau i feithrin cydnerthedd a helpu plant a phobl ifanc i sicrhau'r canlyniadau gorau posibl. Ni allaf wneud hyn ar fy mhen fy hun. Bydd cydweithio â chydweithwyr yn y Cabinet ar draws y Llywodraeth yn ogystal ag â phartneriaid a rhanddeiliaid allweddol, yn dal i fod yn sail i'r ffordd y byddaf yn mynd ati i wireddu fy mlaenoriaethau.

Gwyddom fod y blynyddoedd cynnar yn hollbwysig a bod profiadau bore oes yn effeithio'n ddwys ar ddatblygiad plentyn. Dyna pam y bydd buddsoddi'n barhaus yn Dechrau'n Deg, Teuluoedd yn Gyntaf, rhianta a'r cynnig gofal plant yn ogystal â chanolfan gymorth ACE yn hollbwysig a pham yr wyf yn edrych yn fwy cyffredinol ar ba fath o Wasanaeth Blynyddoedd Cynnar y gallem ei ddatblygu wrth inni ddysgu gwersi o'r hyn y gwyddom eisoes ei fod yn gweithio. Yn yr un modd, bydd y dyraniadau cyllid ar gyfer Eiriolaeth, Cronfa Dydd Gŵyl Dewi a chefnogi Hawliau Plant i gyd yn canolbwyntio'n gryf ar atal yn y tymor hwy.

Deddfwriaeth

Mae asesu costau deddfwriaeth a'i heffaith ar bobl yn rhan hanfodol o'r broses datblygu polisiau. Rwy'n sylweddoli nad oes modd rhoi sic eic wag ar gyfer deddfu a bod yn rhaid talu am bob ymrwymiad newydd drwy dorri yn ôl yn rhywle arall.

Dyma pam y bydd costau a buddion pob Bil yn cael eu hasesu'n drwyadl, drwy ymgynghori ac ymgysylltu â'n rhanddeiliaid wrth ddatblygu'r asesiadau effaith rheoleiddiol perthnasol (RIAs) Bydd hyn yn sicrhau bod ein penderfyniadau'n cael eu llywio gan y bobl y byddant yn effeithio arnynt.

Mae camau ar y gweill i sicrhau bod yr asesiadau hyn yn fwy eglur a chyson, ond bydd newidiadau i Fil yn ystod y craffu a ffactorau eraill yn arwain yn anochel at rywfaint o amrywiadau rhwng costau'r amcangyfrifon adeg cyhoeddir yr Asesiad a'r gwir gostau wrth ei roi ar waith. Yn unol â'r ymrwymiad a roddwyd gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol i'r Pwyllgor Cyllid, cyhoeddwyd tabl o un flwyddyn i'r llall yn dangos cost deddfwriaeth i Lywodraeth Cymru fel rhan o'r gyllideb ddrafft fanwl ar 24 Hydref.

Mae'r Prif Weinidog wedi egluro bwriad Llywodraeth Cymru i gyflwyno deddfwriaeth i ddileu'r amddiffyniad cosb resymol ym Mlwyddyn 3 yr amserlen ddeddfu a chynhelir ymgynghoriad ffurfiol yn y misoedd nesaf. Bydd y £400,000 sydd wedi'i ddyrannu ar hyn o bryd ar gyfer rhianta cadarnhaol yn cael ei ddefnyddio'n rhannol i gefnogi'r gwaith cyfathrebu, ymgysylltu ac ymgynghori sy'n gysylltiedig â'r ddeddfwriaeth yn 2018-19.

Yn ogystal â hyn, rydym yn cyflwyno deddfwriaeth sy'n gysylltiedig â'n cynnig gofal plant. Bydd y Bil, y bwriedir ei gyflwyno i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ym Mlwyddyn 2 o'r rhaglen ddeddfu, yn help i sicrhau bod y broses ymgeisio mor syml ag y bo modd. Ymgysylltwyd â mwy na 6,000 o rieni, darparwyr a rhanddeiliaid eraill hyd yn hyn fel rhan o'n hymgyrch #TrafodGofalPlant a byddwn yn ymgynghori ac yn ymgysylltu eto wrth inni barhau i roi'r cynnig ar brawf, gan ddarparu £70 miliwn dros y ddwy flynedd nesaf i helpu i gyflawni hyn. Bydd hyn yn cael ei adlewyrchu yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol.

Goblygiadau wrth i'r Deyrnas Unedig adael yr Undeb Ewropeaidd.

Sefydlodd Llywodraeth Cymru dîm penodol i gydlynu'r Trefniadau Pontio Ewropeaidd sy'n cydweithio'n agos â'r tîm presennol ym Mrwsel ac adrannau polisi.

Ni chaiff y penderfyniad i adael yr Undeb Ewropeaidd ddim effaith uniongyrchol ar unwaith ar y rhaglenni craidd sy'n rhan o'm portffolio. Byddwn yn sicrhau bod effaith gadael yr Undeb Ewropeaidd yn cael ei monitro'n ofalus a thrafodaethau'n cael eu cynnal i gyfyngu ar yr effaith honno. Rwyf wedi cytuno ar gyllid i gynnal gweithdai ledled Cymru er mwyn galluogi plant a phobl ifanc i gael llais ac i'w barn gael ei chlywed ynglŷn â'r Undeb Ewropeaidd - cost hyn fydd hyd at £50,000 dros flynyddoedd ariannol 2017-18 a 2018-19. Trosglwyddir y safbwyntiau hyn i'r Grŵp Cynghori ar Ewrop (EAG) er mwyn inni fod yn siŵr eu bod yn cael eu hystyried o ddifri gan y grŵp hwnnw a chan Lywodraeth Cymru.

7. Meysydd Penodol

Dechrau'n Deg

Mae *Symud Cymru Ymlaen* yn cadarnhau ymrwymiad Llywodraeth Cymru i raglen Dechrau'n Deg. Mae'r rhaglen hon sy'n seiliedig ar dystiolaeth yn agwedd bwysig ar *Ffyniant i Bawb* a byddwn yn adeiladu ar yr hyn sy'n gweithio yn Dechrau'n Deg fel rhan o greu system blynyddoedd cynnar fwy cydgysylltiedig.

Dyma hawliau craidd rhaglen Dechrau'n Deg:

- gofal plant rhan-amser o ansawdd da i blant 2-3 oed;
- gwell gwasanaeth Ymwelwyr Iechyd (lle bydd llwyth gwaith yr Ymwelydd iechyd yn cael ei gyfyngu i 110 o blant);
- mynediad at gymorth a rhaglenni rhianta: a
- mynediad at gymorth ym maes lleferydd, iaith a chyfathrebu.

Mae'r rhaglen wrthi'n cael ei darparu i dros 37,000 o blant iau na 4 oed sy'n cyfateb i ryw 25% o'r holl blant o dan 4 oed yng Nghymru. Mae rhaglen Dechrau'n Deg wedi'i thargedu'n ddaearyddol drwy ddefnyddio data am fudd-daliadau incwm gan yr Adran Gwaith a Phensiynau a Chyllid a Thollau Ei Mawrhydi. Mae'r data'n rhoi gwybodaeth i awdurdodau lleol am Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Is (LSOAs) sy'n dangos cyfran y plant o dan bedair oed ar aelwydydd sy'n dibynnu ar fudd-dal incwm ym mhob un o'r ardaloedd hynny. Mae canllawiau Llywodraeth Cymru yn cyfarwyddo awdurdodau lleol i flaenoriaethu'r ardaloedd hyn ar gyfer cymorth Dechrau'n Deg gan ddilyn rhestr sydd wedi'i threfnu yn ôl y crynodiad uchaf o blant di-fraint.

Gall Dechrau'n Deg helpu plant a'u teuluoedd sy'n byw y tu allan i ardaloedd Dechrau'n Deg hefyd. Gellir defnyddio cyllid allgymorth i barhau i ddarparu cymorth i

blant sy'n byw y tu allan i ardal gymwys fel rhan o becyn cymorth sydd wedi'i deilwra; neu i dargedu plant o gymunedau budd penodol e.e. y rheini sy'n byw mewn llochesau; cymunedau teithwyr; llochesau i'r digartref; menywod Dechrau'n Deg mewn carchardai. Hoffwn i awdurdodau lleol ddefnyddio'u crebwyll wrth ddyrannu'r grant er mwyn diwallu anghenion lleol. Bydd cyllid y rhaglen ar gyfer 2018-19 yn parhau ar yr un lefel ag yn 2017-18.

Mae rhaglen Dechrau'n Deg wedi cael ei gwerthuso'n drwyadl drwy gyfrwng rhaglen annibynnol sy'n ystyried ei dylanwad a'i gwerth am arian. Cyhoeddir adroddiadau gwerthuso ar wefan Ymchwil Gymdeithasol Llywodraeth Cymru. Mae'r datganiad ystadegol diweddaraf, a gyhoeddwyd ym mis Gorffennaf 2016, i'w gweld yma: <http://gov.wales/statistics-and-research/flying-start/?lang=cy>

Rhaglenni ymyrryd yn gynnar yw Dechrau'n Deg a Theuluoedd yn Gyntaf. Maent yn cael eu llywio gan y corff cynyddol o dystiolaeth ryngwladol sy'n dangos swyddogaeth gadarnhaol ymyrryd yn y blynyddoedd cynnar o ran gwella datblygiad plant a phobl ifanc a'u rhagolygon pan fyddant yn oedolion. Mewn adroddiad a gyhoeddwyd yn 2015 gan y Sefydliad Ymyrraeth Gynnar, pwysleisiwyd cost ariannol methu cyfleoedd i ddarparu cymorth cynnar sydd wedi'i dargedu i blant a phobl ifanc. Casgliad yr adroddiad oedd mai ymyrryd yn gynnar yw'r dewis doeth a realistig ar gyfer defnyddio arian cyhoeddus sy'n prinhaus o hyd.

Canfu gwaith ymchwil ansoddol diweddar fod rhieni yr oedd eu plant wedi mynychu gofal plant Dechrau'n Deg yn teimlo bod gan y plant hynny well sgiliau cymdeithasol a'u bod yn fwy parod ar gyfer yr ysgol. Targedir y buddsoddi at y cymunedau hynny lle mae'r gyfran uchaf o aelwydydd â phlant 0-4 oed sy'n dibynnu ar fudd-daliadau incwm.

Bydd gwerth am arian gofal plant Rhaglen Dechrau'n Deg yn cael ei asesu'n barhaus. Bydd y costau'n cael eu cymharu rhwng awdurdodau lleol, y nifer sy'n manteisio ar leoedd yn cael ei monitro a chytunir ar gyllidebau gofal plant fel rhan o gynlluniau gwaith blynyddol. Bydd Rheolwyr Cyfrif Llywodraeth Cymru'n trafod y ddarpariaeth a dyraniadau'r gyllideb mewn cyfarfodydd rheolaidd. Cytunir ar y gwariant gan asesu'r prosiectau'n barhaus er mwyn sicrhau eu bod yn gymwys o ran amcanion y rhaglen a gwerth am arian.

Mae ystod o weithgareddau ar waith ar hyn o bryd i ganiatáu inni adeiladu ar sail canfyddiadau gwerthusiad cenedlaethol annibynnol o raglen Dechrau'n Deg. Mae hyn yn cynnwys datblygu a phrofi ffordd o nodi'r canlyniadau i blant Dechrau'n Deg o ran lefel eu hymgysylltu â'r rhaglen, gan gynnwys yr elfen gofal plant. Bydd cyrhaeddiad a phresenoldeb plant yn cael eu harchwilio wrth iddynt symud drwy'r ysgol yn ogystal ag ystod o ganlyniadau ieched, a fydd yn cryfhau'r sylfaen dystiolaeth bresennol ynghylch costau-buddion Dechrau'n Deg.

Gofal Plant

17-18		18-19		19-20		20-21	
Refeniw	Cyfalaf	Refeniw	Cyfalaf	Refeniw	Cyfalaf	Refeniw	Cyfalaf
£10m	-	£25m	£20m	£45m	£20m	-	£20m

Rydym yn sylweddoli mai gofal plant yw un o'r heriau mwyaf sy'n wynebu teuluoedd sy'n gweithio yng Nghymru. Fel rhan o Ffyniant i Bawb, byddwn yn darparu 30 awr yr wythnos o addysg gynnar a gofal plant am ddim i rieni plant 3 a 4 oed sy'n gweithio am hyd at 48 wythnos o'r flwyddyn, gan ddarparu hynny mewn ffordd sy'n gweithio i rieni.

Drwy gynyddu'r gofal plant sydd ar gael, a hwnnw'n ofal hwylus a fforddiadwy, dylai hynny alluogi rhieni i weithio, gan fod yn gefn i'n hymgyrch i gynyddu twf economaidd, trechu tlodi a lleihau anghydraddoldeb. Bydd hefyd yn cynnig cyfleoedd a manteision tymor hir i'n plant ac yn gwella'u siawns mewn bywyd.

Ym mis Mehefin 2017, cyhoeddais ddatganiad ysgrifenedig yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i Aelodau'r Cynulliad am wireddu'r cynnig. Fel rhan o hyn, cyhoeddwyd canllawiau manwl a chyfradd fesul awr o £4.50 ar gyfer y gofal plant y byddwn yn ei ariannu. Pennwyd hyn ar ôl ymgynghori'n fanwl â rhanddeiliaid ac mae wedi cael cryn groeso gan y sector. Mae ein hymgyrch hynod lwyddiannus #TrafodGofalPlant wedi ymgysylltu â dros 6,500 o rieni a darparwyr ers ei lansio ym mis Awst 2016, gan ein gwneud yn ffyddiog ein bod yn datblygu cynnig sy'n diwallu anghenion teuluoedd sy'n gweithio.

Er mwyn sicrhau bod y trefniadau'n iawn i rieni a darparwyr, rydym wedi dechrau rhoi'r cynnig ar brawf mewn lleoliadau penodol mewn saith awdurdod lleol. Dewiswyd yr awdurdodau lleol hyn i sicrhau cynrychiolaeth ddaearyddol dda ar draws Cymru a hefyd amrywiaeth dda o gymunedau gwledig, trefol a rhai yn y cymoedd. Dros yr haf, dechreuodd pob un o'r saith awdurdod lleol sy'n weithredwyr cynnar wahodd ceisiadau gan rieni cymwys.

Mae gennym gyllideb refeniw o **£10 miliwn** yn 2017-18 ac rydym yn disgwyl i'r rhan fwyaf o'r cyllid hwn gael ei wario ar ofal plant, gan gynnwys darpariaeth i helpu plant sydd ag anghenion addysgol arbennig i fanteisio ar y cynnig. Rydym wedi cynnwys rhywfaint o ddarpariaeth ar gyfer y costau gweinyddol a ysgwyddir gan yr awdurdodau lleol, ac wedi rhoi arian o'r neilltu i wneud gwaith monitro a gwerthuso trwyadl ar roi'r cynnig gofal plant ar waith yn gynnar ym mhob un o'r saith awdurdod lleol sy'n weithredwyr cynnar o fis Medi 2017 ymlaen. Bydd dysgu oddi wrth y gweithredwyr cynnar hyn yn bwysig i'n helpu i fireinio polisïau a systemau cyn eu lledaenu'n ehangach.

Bydd yr arian i gefnogi'r cynnig gofal plant yn cynyddu i **£25 miliwn** yn 2018-19, ac i **£45 miliwn** yn 2019-20. Bydd hyn yn help inni ehangu a phrofi aweddau ar ddarparu'r cynnig o dan wahanol amgylchiadau, er mwyn sicrhau bod y cynllun yn gweithio pan fydd ar gael yn llawn ledled Cymru o fis Medi 2020 ymlaen. At hynny, mae **£60 miliwn** hyd at ddiwedd tymor y Cynulliad hwn wedi'i gynnwys yn MEG Addysg i'w fuddsoddi mewn lleoliadau gofal plant, ochr yn ochr â'r rhaglen i sicrhau Addysg ac Ysgolion ar gyfer yr 21^{ain} Ganrif. Mae sut y caiff y cyllid ei reoli a'i ddyranu wrthi'n cael ei ystyried yn awr.

Polisiâu a rhaglenni gofal plant eraill.

Mae gwerthusiadau olynol wedi casglu ei bod yn hanfodol sicrhau bod gofal plant, fforddiadwy o safon ar gael er mwyn helpu pobl y mae angen iddynt weithio, neu i'w helpu i feddu sgiliau i'w galluogi i weithio. Ochr yn ochr â gofal plant fforddiadwy, gall fod angen cymorth ychwanegol ar rai rhieni er mwyn dychwelyd i weithio a chadw swydd. Rhai o'r pethau sy'n rhwystro pobl rhag gweithio yw sefydlogrwydd ariannol, cyndynrwydd i ddefnyddio gofal plant ffurfiol a diffyg hyder ymhlith rhieni i ddychwelyd i'r gwaith, yn enwedig os ydynt wedi bod yn ddi-waith ers tro. Prosiect gwerth £13.5 miliwn yw **Rhieni, Gofal Plant a Chyflogaeth (PaCE)** sy'n cael ei noddi ar y cyd gan Gronfa Gymdeithasol Ewrop a Llywodraeth Cymru, mewn partneriaeth â'r Adran Gwaith a Phensiynau. Mae PaCE yn targedu rhieni sy'n ddi-waith ac yn meddwl mai diffyg gofal plant yw'r prif beth sy'n eu rhwystro rhag manteisio ar gyfleoedd i hyfforddi neu weithio. Hyd at ddiwedd mis Medi 2017, roedd y prosiect wedi ymgysylltu â 2339 o gyfranogwyr ac wedi helpu 665 i ddechrau gweithio.

Gallai'r cynnig gofal plant fod yn gatalydd ar gyfer trawsnewid ehangach yn y sector gofal plant, gan sicrhau bod gofal plant ar gael yn haws a'i fod yn fwy hwylus a fforddiadwy, a hynny i bob rhiant ac i blant o bob oed, gan sicrhau bod y ddarpariaeth sydd ar gael yn fwy hyblyg a'i bod o well ansawdd. Bydd hyn yn adeiladu ar y cymorth o fathau eraill yr ydym yn ei ddarparu ar hyn o bryd ar gyfer darparwyr gofal plant, gan gynnwys:

- Darparu cyllid gwerth **£2.3 miliwn** bob blwyddyn i awdurdodau lleol er 2012 i'w helpu i lenwi bylchau sy'n ymddangos wrth iddynt gynnal eu hasesiadau digonolrwydd gofal plant a'u hasesiadau digonolrwydd chwarae. Yn unol â'm blaenoriaethau, mae awdurdodau lleol wedi canolbwyntio ar gynnig gofal plant y tu allan i'r ysgol, gan gynnwys cynlluniau chwarae yn ystod y gwyliau, i blant sy'n dod o deuluoedd incwm isel a'r rheini sydd ag anghenion penodol;
- Darparu **£1.43 miliwn** y flwyddyn i gonsortia Cwlwm, sy'n cynnwys y pum prif sefydliad gofal plant yng Nghymru, i gefnogi'r sector gofal plant ac i'n helpu i ddatblygu atebion gofal plant hyblyg ac arloesol i ddiwallu anghenion teuluoedd.
- Darparu cyllid i Ofal Cymdeithasol Cymru fel partner cyflawni pwysig a'r cyngor sgiliau sector ar gyfer y gweithlu gofal plant. O fis Ebrill 2017 ymlaen, rhoddwyd pwerau newydd i Ofal Cymdeithasol Cymru i arwain y gwaith o wella gofal cymdeithasol a gofal plant yng Nghymru ac maent yn cydweithio â ni i helpu i weithredu'r cynllun gweithlu 10 mlynedd. Ar gyfer 2017-18, rydym wedi dyrannu **£105,000** i Ofal Cymdeithasol Cymru.

O ran cynorthwyo'r **gweithlu**, cyhoeddir cynllun gweithlu 10 mlynedd ar gyfer gofal plant, chwarae a blynyddoedd cynnar yn yr hydref gyda'r nod o broffesiynoleiddio'r sector er mwyn iddo gael ei ystyried yn ddewis da o ran gyrfa a'i ystyried yn sector y mae rhieni a gofalwyr yn ei werthfawrogi am ei fod yn cynnig gofal plant o safon sy'n fforddiadwy ac yn gynaliadwy. Mae hyn yn cyfrannu at flaenoriaeth ehangach y Blynyddoedd Cynnar o dan Ffyniant i Bawb, oherwydd cydnabyddir yn helaeth fod darpariaeth blynyddoedd cynnar o ansawdd da'n help i blant i gael cychwyn da yn eu bywyd. I gydnabod bod angen meithrin capasiti a gallu ar draws lleoliadau gofal plant, mae Gweinidogion wedi cytuno i flaenoriaethu'r sector gofal plant er mwyn

helpu i ddatblygu a darparu'r cynnig gofal plant a gweithredu'r cynllun gweithlu 10 mlynedd.

O dan ein rhaglen Prentisiaethau a chan ddefnyddio Cronfa Gymdeithasol Ewrop, rydym wedi datblygu ein rhaglen **Cynnydd ar gyfer Llwyddiant (Pfs)** Mae Cynnydd ar gyfer Llwyddiant yn ariannu ymarferwyr sydd eisoes yn gweithio ym maes y blynyddoedd cynnar, gofal plant a chwarae (gan gynnwys gwarchodwyr cofrestredig hunangyflogedig), i ennill cymwysterau gofal plant a chwarae cydnabyddedig. Nod y rhaglen yw gwella ansawdd y ddarpariaeth a gynigir i'n plant ieuengaf yng Nghymru drwy wella lefelau'r sgiliau sydd gan y gweithlu eisoes. Mae Cynnydd ar gyfer Llwyddiant wedi llwyddo i ddarparu cymorth a chyfleoedd i 979 o ymarferwyr wella'u sgiliau. Gan adeiladu ar sail llwyddiannau'r cynllun ac ochr yn ochr â'n rhaglen Prentisiaethau Pob Oed newydd, rydym yn ymchwilio i'r ffordd orau o ddefnyddio buddsoddiad Cronfa Gymdeithasol Ewrop i barhau i helpu ymarferwyr.

Polisi Chwarae

Cymru oedd y wlad gyntaf i roi chwarae ar sail statudol i gydnabod ei gyfraniad pwysig at ddatblygiad a lles corfforol, cymdeithasol a gwybyddol plant a phobl ifanc. Mae gan Chwarae Cymru swyddogaeth strategol yn helpu awdurdodau lleol i gyflawni eu dyletswyddau statudol ym maes chwarae ac yn helpu Llywodraeth Cymru i fwrw ymlaen â'r agenda chwarae yng Nghymru. Er mwyn cydnabod hyn, penderfynais estyn y cyllid ar gyfer Chwarae Cymru y tu hwnt i fis Medi 2017 am 6 mis arall, sy'n golygu mai cyfanswm y cyllid fydd **£360,000** yn 2017-18. Rwyf ar hyn o bryd yn ystyried cynllun busnes i ddarparu cymorth yn y dyfodol i Chwarae Cymru o 2018-19 ymlaen.

Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod

Mae corff cynyddol o dystiolaeth am effaith Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACEs) ar lesiant a ffyniant economaidd. Mae pwysigrwydd rhoi'r cychwyn gorau posibl i blant mewn bywyd eisoes yn cael ei gydnabod mewn rhaglenni megis rhaglen Dechrau'n Deg a rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf. Serch hynny, yng ngoleuni'r astudiaethau i ACEs gan lechyd Cyhoeddus Cymru, sylweddolwyd bod angen cynyddu'r ymwybyddiaeth o'r profiadau hyn a'u heffaith ar ddeilliannau addysgol plant, eu rhagolygon am waith a'u hiechyd a lles.

Ar gyfer 2017-18, mae cyllid gwerth £300,000 wedi'i ddarparu ar gyfer Cymru Well Wales (CWW), partneriaeth gydweithredol o gyrff cyhoeddus a chyrff y trydydd sector sy'n cydweithio i sicrhau gwell iechyd i bobl Cymru, er mwyn helpu i ddatblygu Canolfan Gymorth ACE i gynnig gwybodaeth, tystiolaeth ac arbenigedd am ACEs yng Nghymru. Mae £100,000 ychwanegol wedi'i ddarparu o'r gyllideb Addysg i helpu staff ysgolion i ddod yn wybodus am ACE ac mae lechyd Cyhoeddus Cymru wedi ymrwymo £250,000 tuag at sefydlu'r Ganolfan.

Ar gyfer 2018-19, rwy'n cynnig darparu cyllid gwerth £300,000 er mwyn cefnogi parhad Canolfan Gymorth ACE.

Plant yn Gyntaf

Mae Plant yn Gyntaf yn dwyn ynghyd ystod o sefydliadau i wella'r canlyniadau i blant a phobl ifanc. Mae'r rhaglen wedi'i seilio ar leoliadau penodol, ac yn seiliedig ar saith egwyddor allweddol.

- Eglurdeb ynghylch lleoliad;
- Rhannu ffocws strategol tymor hir;
- Canolbwyntio ar gryfderau cymuned;
- Rhyddid ac annibyniaeth yn lleol i benderfynu ar ffocws y gweithgarwch, gan gysoni hynny â'r weledigaeth strategol;
- Sefydliadau angor;
- Dull aml-asiantaeth o newid systemau a rhannu data'n effeithiol; a
- Chymorth ysgrifenyddol penodedig.

Gwahoddwyd awdurdodau lleol ym mis Ionawr 2017 i gyflwyno cynigion ar gyfer Plant yn Gyntaf, a dewiswyd pump yn ardaloedd arloesi. Mae Plant yn Gyntaf yn mynd ati mewn ffordd sensitif gan ystyried y cyd-destun wrth weithio gyda'n cymunedau mwyaf difreintiedig. Nid yw'r cymunedau hyn yr un fath â'i gilydd ac oherwydd hyn, mae angen atebion unigryw ar eu cyfer. Mae'r strategaethau hynod leol a ddatblygwyd gan ardaloedd Plant yn Gyntaf yn gweithio i fynd i'r afael â'r ffurfiau gwahanol ar anfantais ac yn defnyddio'r adnoddau gwahanol sydd ar gael yn y cymunedau hyn.

Nid oes cyllid uniongyrchol ar gael gan Lywodraeth Cymru i gefnogi datblygu ardaloedd arloesi Plant yn Gyntaf, oherwydd yr amcan yw grymuso a galluogi'r gymuned a sefydliadau i gydweithio a gwneud gwahaniaeth i'w plant a'u pobl ifanc. Mae cyllid gwerth £100,000 ar gael ar gyfer gwaith gwerthuso. Bydd yr ardaloedd arloesi'n cael cymorth i ddatblygu set allweddol o ddata i fonitro'r canlyniadau. Bydd y data monitro hyn hefyd yn bwydo i drefniadau gwerthuso Plant yn Gyntaf yn y dyfodol, gan gynnwys archwilio gwerth am arian y gweithgareddau a ddarperir.

Cronfa etifeddol Cymunedau yn Gyntaf

Cronfa refeniw yw'r Gronfa Etifeddol sydd wedi'i dyrannu i awdurdodau lleol sydd ag ardaloedd Cymunedau yn Gyntaf ar hyn o bryd. Er mwyn helpu i gynllunio, roedd y dyraniadau dangosol yn rhan o lythyr dyfarnu Cymunedau yn Gyntaf ar gyfer 2017-18. Pwrpas y gronfa hon yw helpu i sicrhau parhad yr agweddau mwyaf effeithiol a ddatblygwyd gan Raglen Cymunedau yn Gyntaf ac y rhoddir gwerth mawr arnynt yn lleol.

Er bod manylion canllawiau'r Gronfa Etifeddol yn dal i gael eu datblygu, rydym wedi mynd ati drwy'r dull 'cydgynhyrchu' i sicrhau bod profiad a safbwyntiau'r Cyrff Cyflawni Arweiniol a'r Awdurdodau Lleol ill dau'n cael eu hadlewyrchu yn y canllawiau ysgrifenedig.

Mae egwyddorion y Gronfa Etifeddol wedi'u cyhoeddi i bob ALL cymwys i sicrhau bod ganddynt y wybodaeth sydd ei hangen arnynt i gynllunio, ar y cyd â'r Cyrff Cyflawni Arweiniol, ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf.

Bydd dewis yr hyn y dylid ei gyllido'n cael ei benderfynu'n lleol, a bydd angen i awdurdodau lleol ystyried eu dyletswyddau o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) ac asesu llesiant lleol wrth wneud y penderfyniadau hynny.

Wrth drafod â'r Cyrff Cyflawni Arweiniol a'r Awdurdodau Lleol, mae swyddogion wedi pwysleisio pa mor bwysig yw hi eu bod yn gweithio gyda'u clystyrau, y byrddau gwasanaethau cyhoeddus a phartneriaid eraill i sicrhau bod unrhyw bryderon yn cael sylw.

Cyfanswm y dyraniad ar gyfer 2018-19 yw £6 miliwn.

Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf, gan gynnwys cyfeiriad penodol at y Grant Cyflawni i Blant a Theuluoedd

Mae Teuluoedd yn Gyntaf yn darparu systemau amlasiantaeth a chymorth effeithiol i deuluoedd, gan roi pwyslais clir ar atal ac ymyrryd yn gynnar. Bydd Llywodraeth Cymru'n buddsoddi £38.352 miliwn yn rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf yn 2018-19.

Mae tystiolaeth y gwerthuso wedi canfod bod y rhaglen wedi arwain at newidiadau sylfaenol yn niwylliant a threfniadau comisiynu gwasanaethau a bod hyn wedi cyfrannu'n uniongyrchol at sicrhau bod y gwasanaethau hyn yn diwallu anghenion teuluoedd. Yn benodol, dull y Tîm o Amgylch y Teulu yw un o lwyddiannau'r rhaglen ac mae'r cysyniad o ddarparu gwasanaethau sydd wedi'u teilwra'n benodol er mwyn diwallu anghenion y teulu i gyd bellach wedi bwrw gwreiddiau yn y ffordd y darperir gwasanaethau ac mae'r gwasanaethau wedi gwella yn sgil hynny.

Rydym yn gweithio i sicrhau bod rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf yn canolbwyntio ar ddarparu gwasanaethau sy'n gallu helpu i atal ACEs, yn ogystal â ddarparu cymorth i liniaru effeithiau niweidiol profiadau o'r fath. Er mwyn helpu i wireddu hyn, rhoddir ffocws o'r newydd i rannau o'r rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf i sicrhau ei bod yn gallu gwneud rhagor i helpu rhieni, plant a phobl ifanc i fagu cydnerthedd a hyder a sicrhau lles cadarnhaol.

Cyhoeddwyd canllawiau diwygiedig rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf ym mis Ebrill 2017, a bydd pob awdurdod lleol yn gweithredu o dan y trefniadau newydd o 1 Ebrill 2018 ymlaen. Ni fydd dull y Tîm o Amgylch y Teulu'n newid a bydd parhau i ganolbwyntio ar ddarparu cymorth gan sawl asiantaeth sydd wedi'i deilwra'n arbennig i deuluoedd cyfan. Mae hyn yn cyflawni swyddogaeth allweddol o ran helpu rhieni i greu amgylchedd meithrin sefydlog lle y gall plant a phobl ifanc ffynnu.

Grant Cyflawni i Blant a Theuluoedd.

Roedd cyllideb Teuluoedd yn Gyntaf yn cefnogi'r Grant Cyflawni i Blant a Theuluoedd gan fuddsoddi £10.2 miliwn dros 3 blynedd y rhaglen grantiau presennol (1 Hydref 2014 hyd at 30 Medi 2017). Roedd y Grant yn canolbwyntio ar gefnogi'r agenda trechu tlodi drwy atgyfnerthu gwaith ein prif raglenni ynghyd â'r rhaglenni gofal plant, hawliau plant, chwarae a chyfranogaeth a weithredir gan Lywodraeth Cymru. Dyfarnwyd pum grant i gyrff y Trydydd Sector.

Daeth y grantiau i PromoCymru (ar gyfer Family Point), Groundwork Wales a Tros Gynnal i ben ym mis Medi 2017, serch hynny, bydd PromoCymru yn cael £35,000 ychwanegol ar gyfer ei linell gymorth ar gyfer y cyfnod Hydref - Rhagfyr 2017, er mwyn rhoi amser iddo wneud trefniadau pontio. Estynnwyd y grantiau i CWLWM a Chwarae Cymru hyd at fis Mawrth 2018, ac mae'r grant ar gyfer Plant yng Nghymru wedi'i estyn hyd at fis Medi 2018.

Gwasanaethau Integredig Cymorth i Deuluoedd

Trosglwyddwyd y cyllid sy'n gysylltiedig â Gwasanaethau Integredig Cymorth i Deuluoedd (IFSS) i'r Grant Cynnal Refeniw o 2015-16. ymlaen .

Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd

Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd (FIS) yw'r pwynt cyswllt cyntaf ar gyfer cyngor diduedd a gwybodaeth am wasanaethau lleol i deuluoedd a gofalwyr. Mae gofyn i Wasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd awdurdodau lleol gyrraedd y safonau gofynnol a bennir yn Neddf Gofal Plant 2006.

Bydd Plant yng Nghymru ar hyn o bryd yn cyflawni swyddogaeth gymorth ar ran Llywodraeth Cymru (£45,000 a ddarperir drwy gyfrwng contract). Bydd adolygiad yn ystyried a fydd gofyn cyflawni swyddogaeth o'r fath pan ddaw'r contract i ben ym mis Mawrth 2018.

Cymorth Rhianta

Mae ein hagwedd at rianta cadarnhaol wedi'i gwreiddio'n gadarn iawn yng nghydestun ehangach gwella'r economi a llesiant yn ehangach. Fel y nodwyd yn Ffyniant i Bawb, rydym yn ymroddedig i helpu i wella iechyd a llesiant i bawb i sicrhau bod modd i bawb gyflawni ei botensial, gwireddu ei ddyheadau addysgol a chwarae rhan lawn yn economi a chymdeithas Cymru.

Drwy Gymru, mae rhieni a gofalwyr yn gallu manteisio ar ystod o wasanaethau rhianta cadarnhaol a ddarperir gan lywodraeth leol, iechyd, addysg, gwasanaethau cymdeithasol a chyfiawnder cymdeithasol. Darperir cymorth ar wahanol bwyntiau yn ystod oes plentyn (cyn geni hyd at yr arddegau) drwy gyfrwng grwpiau rhianta a gwaith un-ac-un, sy'n amrywio o gymorth anffurfiol i rieni sydd wedi'i deilwra'n arbennig i ymyriadau mwy arbenigol sydd wedi'u targedu.

Mae ein hymgyrch 'Magu plant. Rhowch amser iddo' yn hyrwyddo negeseuon rhianta cadarnhaol mewn nifer o ffyrdd, gan gynnwys drwy'r cyfryngau cymdeithasol a chyfryngau print a hysbysebu digidol. Mae gwefan arbennig a thudalen ar Facebook yn cynnig awgrymiadau, gwybodaeth a chyngor i rieni ac yn eu cyfeirio at ffynonellau lle mae rhagor o gymorth ar gael. Mae asiantaeth gyfryngau'n hyrwyddo'r ymgyrch yn frwd drwy amrywiaeth o lwybrau hysbysebu.

Dylai rhieni ddisgwyl i'r cymorth fod o ansawdd da. Mae ein canllawiau anstatudol yn nodi disgwyliadau'r Llywodraeth ynghylch sut y dylid darparu cymorth rhianta. Yn ogystal â hyn, rydym yn darparu cyllid ychwanegol i helpu awdurdodau lleol i ddatblygu sgiliau craidd eu gweithlu a'u gwybodaeth yn unol â phrif themâu'r canllawiau.

Bydd ymrwymiad Llywodraeth Cymru i gyflwyno deddfwriaeth i ddileu'r amddiffyniad cosb resymol yn rhan bwysig o'n camau cyffredinol i hyrwyddo rhianta cadarnhaol, gan sbarduno newid ymddygiad ac arwain at ganlyniadau cadarnhaol i'n plant yng Nghymru.

O ystyried pwysigrwydd hyrwyddo rhianta cadarnhaol, nid yw'r gyllideb, sef £400k wedi newid ar gyfer 2018-19.

Grant Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i'r Trydydd Sector 2016-19

O fewn y maes gofal cymdeithasol, mae cymorth Llywodraeth Cymru i'r trydydd sector wedi symud yn sylweddol tuag at fodel tair blynedd. Cynllun grant tair blynedd yw'r grant Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i'r Trydydd Sector a gyflwynwyd i helpu i weithredu Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Dyfarnwyd bron £22 miliwn o arian grant i 32 o sefydliadau a phrosiectau drwy gyfrwng Prif Grŵp Gwariant Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol sy'n helpu plant, pobl ifanc a'u teuluoedd, plant sy'n derbyn gofal a'r rhai sy'n gadael gofal, pobl hŷn, pobl ag anableddau dysgu ac awtistiaeth, pobl â namau corfforol a/neu synhwyraidd a gofalwyr. Ystyriwyd ceisiadau am y grant fel rhan o broses gystadleuol gan gyfatebu ceisiadau â'r meini prawf cyllido a hysbysebwyd ar gyfer y grant a blaenoriaethau polisi. Er mwyn sicrhau tegwch ar draws y sectorau, y dyfarniad mwyaf i unrhyw sefydliad yw £1.5 miliwn dros dair blynedd, sef 10% o gyfanswm y cyllid sydd ar gael. Yn 2018-19, disgwyliar i gyfanswm o £7.25 miliwn gael ei ddosbarthu.

Yn ôl y broses ymgeisio ar gyfer y grant Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i'r Trydydd Sector, sef cynllun grant tair blynedd a gyflwynwyd i fod yn gefn i weithredu Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, roedd gofyn i ymgeiswyr ddangos sut y byddai prosiectau'n ategu'r prif themâu gan gynnwys atal.

Tlodi Plant

Nid oes cyllideb ar wahân gan Lywodraeth Cymru ar gyfer trechu tlodi plant. Y rheswm dros hyn yw bod ystod o bolisiau a rhaglenni ar waith i fynd i'r afael â thlodi plant. Mae hyn yn cynnwys ymrwymadau pwysig megis Dechrau'n Deg, Teuluoedd yn Gyntaf, y Grant Amddifadedd Disgyblion a Rhaglen Plant Iach Cymru. Mae ystod o wasanaethau eraill y brif ffrwd hefyd sy'n darparu cymorth i aelwydydd incwm isel, ac sy'n rhan o drefniadau cyllido ehangach.

Hawliau a haeddiant plant a phobl ifanc.

Mae'n ddyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi sylw dyladwy i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP) ym mhob rhan o'u gwaith, ac i gryfhau ymwybyddiaeth y cyhoedd (gan gynnwys plant a phobl ifanc) o hawliau plant a'r Confensiwn. Mae'r trefniadau sydd ar waith i gyflawni hyn i'w gweld yng Nghynllun Hawliau Plant 2014.

Mae Adran 5 o'r Mesur hefyd yn ei gwneud yn ddyletswydd i Weinidogion gymryd camau priodol i hyrwyddo gwybodaeth a dealltwriaeth ymhlith y cyhoedd, gan gynnwys plant a phobl ifanc, o'r Confensiwn a'i Brotocolau Dewisol.

Dyrannwyd cyllideb o £357,000 ar lefel sy'n ddigonol i wireddu ymrwymadau'r Gweinidog mewn perthynas â Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011, Mesur Plant a Theuluoedd (Cymru) 2010; a'r gwaith angenrheidiol yn y meysydd hyn yn ymwneud â hawliau plant, y Confensiwn a chyfranogaeth plant a phobl ifanc. Mae hyn yn cynnwys:

- cryfhau ymwybyddiaeth o hawliau plant, y tu mewn i Lywodraeth Cymru a'r tu allan iddi: cynnal a chadw gwefan a chyfrif Twitter hawliauplant.cymru;

- sicrhau bod hyfforddiant priodol ar waith ynglŷn â'r Confensiwn, ai fod yn cael ei hyrwyddo'n frwd a phobl yn manteisio arno.
- hybu cyfranogaeth gan blant a phobl ifanc, a
- sicrhau bod polisïau a deddfwriaeth Llywodraeth Cymru'n cael ei ffurfio ar ôl rhoi ystyriaeth briodol i hawliau plant.

Comisiynydd Plant Cymru

Sefydliad annibynnol i sicrhau hawliau plant yw Comisiynydd Plant Cymru a sefydlwyd o dan Ddeddf Safonau Gofal 2000. Mae ei gylch gwaith wedi'i bennu yn Neddf Comisiynydd Plant Cymru 2001, a oedd yn diwygio Deddf Safonau Gofal 2000. Mae'r gyllideb yn cynnwys costau cynnal swyddfa'r Comisiynydd ar gyfer 2018-19 a'r adnoddau sy'n ofynnol er mwyn iddo gyflawni ei swyddogaethau statudol.

Torrwyd y gyllideb hon 10% ar gyfer 2016-17 yn unol â'r toriad i gyllidebau Comisiynwyr eraill (y gyllideb gynt oedd £1,715 miliwn) ond o safbwynt arian parod, mae'r wedi aros yn gyson ar gyfer 2017-18 a 2018-19. Ystyrir bod hyn yn ddigonol i gyflawni swyddogaethau'r Comisiynydd.

Eiriolaeth

Mae Gofal Cymdeithasol yn flaenoriaeth yn Ffyniant i Bawb ac mae'n amlwg y dylid gwrandao ar blant a'u helpu i ddatblygu cysylltiadau cadarnhaol.

Ar y cyd â'n partneriaid, rydym wedi datblygu Dull Gweithredu Cenedlaethol ar gyfer Eiriolaeth Statudol i blant sy'n derbyn gofal, plant mewn angen ac unigolion penodol eraill. Rhoddwyd y dull hwn ar waith ym mis Gorffennaf. Mae hyn yn sicrhau cysondeb o ran haeddiant ac arferion da wrth gomisiynu a darparu eiriolaeth statudol yng Nghymru gan gryfhau'r ymwybyddiaeth ohoni. Bydd rhoi'r Dull Cenedlaethol ar waith yn costio rhyw £1.1 miliwn ac mae Llywodraeth Cymru wedi cytuno i ddarparu hyd at £550,000 i Ganolfannau Cydweithredu Rhanbarthol y Gwasanaethau Cymdeithasol wireddu'r cynnig yn ei gyflawnder. Awdurdodau Lleol fydd yn cyllido'r gweddill.

Diogelu

Sefydliwyd y Bwrdd Diogelu Annibynnol Cenedlaethol o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 i gydweithio â'r Byrddau Diogelu Plant a'r Byrddau Diogelu Oedolion i sbarduno gwelliannau; i adrodd am ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd trefniadau diogelu plant ac oedolion ac i gyflwyno argymhellion i Weinidogion am sut y gellid gwella'r trefniadau hynny. Rydym yn darparu'r ysgrifenyddiaeth ac yn cefnogi rhaglen waith y Bwrdd ac mae hyn yn costio £200,000 y flwyddyn.

Rydym yn cefnogi digwyddiadau Cenedlaethol a rhanbarthol yn ystod wythnos diogelu, sy'n costio £22,000 i gryfhau'r ymwybyddiaeth o faterion diogelu a materion cysylltiedig.

Byddwn yn darparu hyfforddiant generig i ymarferwyr ar ddarparu Adolygiadau Ymarfer Plant ac Oedolion sy'n costio £45,000. Byddwn yn darparu grant o £100,000 i Fwrdd Diogelu Caerdydd a'r Fro ddarparu'r Gweithdrefnau Amddiffyn Cenedlaethol

a fydd yn codi yn sgil Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 ac is-ddeddfwriaeth gysylltiedig ynghyd â chanllawiau i helpu i sicrhau gwell amddiffyniad i blant ac oedolion sy'n wynebu'r perygl o gael eu cam-drin, eu hesgeuluso neu o'u niweidio mewn ffyrdd eraill.

Cafcass Cymru

Dyraniad - 2018-19

- Cyfanswm dyraniad y rhaglen £10.267 miliwn
- Costau cynnal £9.950 miliwn
- Costau wedi'u contractio £0.317 miliwn

Sefydliad sy'n darparu gwasanaethau'n uniongyrchol ac sy'n cael ei dywys gan y galw yw'r Gwasanaeth Cyngori a Chynorthwyo Llys i Blant a Theuluoedd (Cafcass Cymru). Mae'n cyflawni swyddogaethau statudol ledled Cymru ar ran Gweinidogion Cymru yn unol â Deddf Plant 2004. Yn 2016-17, buom yn gweithio gydag 8,491 o'r plant a'r bobl ifanc mwyaf agored i niwed yng Nghymru, o'i gymharu â 7,546 yn 2015-16. Y dyraniad ariannol ar gyfer 2016-17, 2017-18 a 2018-19 yw £10.267m y flwyddyn ac mae £9.045 miliwn (92%) o'r gyllideb honno wedi'i hymrwymo ar gyfer costau staff. Felly, rhaid i'r holl gostau chwyddiannol gael eu llyncu o fewn y gyllideb.

Mae cynnydd sylweddol o 25% wedi bod mewn gwaith cyfraith gyhoeddus a 29% mewn gwaith cyfraith breifat dros y ddwy flynedd ddiwethaf ac nid yw swmp y gwaith wedi lleihau yn 2017-18. Mae'r cynnydd hwn wedi'i lyncu o fewn adnoddau presennol Cafcass Cymru. Bydd unrhyw ostyngiad yn y gyllideb yn golygu na fydd modd llenwi swyddi hanfodol ac y bydd yn rhaid i'r staff presennol reoli llwythi gwaith trymach byth gan effeithio o bosibl ar eu lles. Gallai hyn hefyd effeithio ar blant a phobl ifanc sy'n gorfod aros am wasanaeth yng Nghymru gan arwain at ohirio achosion llys.

Dros y 5 mlynedd diwethaf, mae strwythur rheoli Cafcass Cymru wedi crebachu'n sylweddol, a'i brosesau mewnol wedi'u symleiddio. Cyflwynwyd dulliau hyblyg o weithio ac mae ymarferwyr wedi llwyddo fwyfwy i sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu mor effeithlon ac effeithiol â phosibl gan gynnal lefel eu perfformiad ar yr un pryd.

Mabwysiadu, maethu a phlant sy'n derbyn gofal.

Mae Symud Cymru Ymlaen yn cynnwys pennod am Uchelgais a Dysgu sy'n dweud y byddwn yn "archwilio ffyrdd o sicrhau bod plant mewn gofal yn mwynhau'r un cyfleoedd mewn bywyd â phlant eraill a diwygio'r ffordd y gofelir amdanynt os oes angen". Mae adeiladu ar y Gofal Cymdeithasol hwn yn un o'r 5 prif flaenoriaeth yn Ffyniant i Bawb ac mae'n amlwg y dylid gwrandao ar blant a'u helpu i ddatblygu cysylltiadau cadarnhaol.

Mae rhaglen waith wrthi'n cael ei datblygu o dan y Grŵp Cyngori Gweinidogol ar Wella Canlyniadau i Blant a fydd yn nodi camau gweithredu cynnar ac ataliol i helpu i leihau nifer y plant a dderbynnir i ofal, i gwella'r canlyniadau i blant sydd eisoes mewn gofal ac i wella'r canlyniadau i'r rhai sy'n gadael gofal. Bydd hyn yn cynnwys Cronfa Dydd Gŵyl Dewi, gwerth £1 filiwn a fydd yn parhau am ail flwyddyn yn 2018-

19. Mae'r Gronfa hon yn caniatáu i awdurdodau lleol roi cymorth ariannol i'r rhai sy'n gadael gofal er mwyn iddynt lwyddo i gael gafaal ar waith, addysg a chyfleoedd hyfforddi, gan wella'u cyfleoedd i fyw bywyd annibynnol.

Yn 2017-18, cafodd Llywodraeth Cymru £20 miliwn ychwanegol o arian canlyniadol yn sgil Cyllideb Wanwyn y Deyrnas Unedig er mwyn gwella gofal cymdeithasol. Dyrannwyd £8 miliwn o'r gyllideb i hwyluso rhaglen waith Grŵp Cyngori'r Gweinidog. Defnyddir y cyllid i leihau nifer y plant a dderbynnir i ofal ac i wella 'r canlyniadau i blant a phobl ifanc mewn gofal drwy fuddsoddi £5 miliwn i ehangu gwasanaethau ar ffiniau gofal awdurdodau lleol; £850,000 i ledaenu prosiect Reflect ledled Cymru. Nod y prosiect yw lleihau nifer y plant sy'n cael eu derbyn i ofal drwy chwalu'r cylch ailfeichiogi ac achosion gofal dro ar ôl tro; £1.625 miliwn i helpu'r rhai sy'n gadael gofal gael dyfodol llwyddiannus a byw'n annibynnol drwy ddarparu adnoddau ychwanegol ar gyfer y ddarpariaeth cyngorwyr personol hyd at 25 oed, £400,000 i roi'r Fframwaith Maethu Cenedlaethol ar waith a £125,000 i ddatblygu gwaith cymorth mabwysiadu. Bydd y cyllid hwn yn cael ei gynnwys yn yr Grant Cynnal Refeniw o fis Ebrill 2018 ymlaen.

Bydd Llywodraeth Cymru hefyd yn rhoi £90,000 i'r Gwasanaeth Maethu Cenedlaethol i ddatblygu a chefnogi ei ddull gweithredu strategol a chyfannol wrth ddarparu gwasanaethau cymorth mabwysiadu yng Nghymru. Rydym wedi buddsoddi £172 miliwn i gynnal cronfa ddata a fydd yn sylfaen ar gyfer Cofrestr Mabwysiadu Cymru yn y dyfodol ac wedi dyfarnu tri grant o dan gynllun grant y Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy, sef cyfanswm o £435,000 i Asiantaethau Mabwysiadu Gwirfoddol er mwyn iddynt ddatblygu gwasanaethau cymorth mabwysiadu. Darperir cyllid annibynnol ychwanegol yn 2018-19 i fwrw ymlaen â Chofrestr Mabwysiadu newydd Cymru ac i ddarparu adnoddau i wireddu elfennau allweddol y Fframwaith Cymorth Mabwysiadu.

PRIF GRŴP GWARIANT (MEG) CYMUNEDAU A PHLANT				ATODIAD A			
CYLLIDEB ADNODDAU - Terfyn Gwariant Adrannol							
SPA	Camau Gweithredu	Teitl y BEL	Alldro Terfynol 2016-17 £000oedd	Alldro a Ragwelir 2017-18 £000oedd	Cyllideb Ddrafft 2018-19 £000oedd	Dyraniadau Dangosol Cyllideb 2019-20 £000oedd	
Galluogi Plant a Chymunedau	Cefnogi Plant	Cymorth i Ofal Plant a Chwarae	5,463	11,979	27,706	48,351	
		Cyomorth i Hawliau Plant (ac atal o 2019-20 ymlaen)	215	257	357	991	
		Y Comisiynydd Plant	1,543	1,543	1,543	1,543	
		Eiriolaeth	780	917	1,100	550	
		Cefnogi Plant	634	2,116	1,989	989	
		Cafcass Cymru	9,875	10,267	10,267	10,267	
	Ymyrryd yn Gynnar ac Atal	Atal ac Ymyrryd yn Gynnar	157,155	152,564	140,156	0	
		Cefnogi Cymunedau	0	0	0	6,162	
		Grant Cymorth Ymyrryd yn Gynnar ac Atal	0	0	0	252,153	
		Cymorth i blant a theuluoedd	0	0	0	3,004	
				175,665	179,643	183,118	324,010
	Cymunedau a Threchu Tlodi	Cymunedau a Threchu Tlodi	Cyfalaf Dechrau'n Deg	3,461	2,760	566	529
			3,461	2,760	566	529	

Sylwadau ar bob un o'r Camau Gweithredu ym MEG Plant a Chymunedau fel y maent yn berthnasol i blant a phobl ifanc, gan gynnwys dadansoddiad ac esboniad o'r newidiadau rhwng Cyllideb Ddrafft 2018-19 a'r Gyllideb Atodol Gyntaf (Mehefin 2017).

Cam Gweithredu: Cefnogi Plant

Cyllideb Atodol 2017-18 Mehefin 2017 £000'oedd	Newidiadau £000's	Cynlluniau Newydd Cyllideb Ddrafft 2018-19 £000's
26,675	16,287	42,962

Cynnydd i'r Cam Gweithredu:

- Trosglwyddo £30,000 o MEG Addysg ar gyfer Datblygu Gweithlu'r Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant (BEL 310)
- £1 filiwn o'r cronfeydd wrth gefn ar gyfer Cynllun Bwrsariaeth i Blant sy'n Derbyn Gofal (BEIL410)
- £67,000 o'r cronfeydd wrth gefn ar gyfer prosiect SAIL (treth ar damponau) (BEL 410)
- dyrannu £230,000 o'r cronfeydd wrth gefn ar gyfer MEIC (BEL 5333)
- dyrannu £15 miliwn o'r cronfeydd wrth gefn ar gyfer y cynnig gofal plant (BEL 310)

Y Comisiynydd Plant

Nid chynigiwyd dim newid i ddyraniad cyllideb y Comisiynydd Plant.

Cefnogi Hawliau Plant

Ni chynigiwyd dim newidiadau i'r gyllideb hon.

Cam Gweithredu: Ymyrryd yn Gynnar, Atal a Chymorth

Cyllideb Atodol 2017-18 Mehefin 2017 £000'oedd	Newidiadau £000'oedd	Cynlluniau Newydd Cyllideb Ddrafft 2018-19 £000'oedd
154,383	-14,227	140,156

Gostyngiadau i'r Weithred:

- Trosglwyddo £300 i MEG Addysg ar gyfer cyllido'r Mudiad Ysgolion Meithrin
- Trosglwyddo £1.3 miliwn i'r cronfeydd cadw ar gyfer terfynu Cymunedau yn Gyntaf

- Canfuwyd gwerth £1.890 miliwn o arbedion gweinyddol ar brosiectau Cronfa Gymdeithasol Ewrop.

Cynnydd i'r Cam Gweithredu:

- Trosglwyddo £963,000 i mewn o'r cronfeydd wrth gefn

Bydd y gofyniad o ran paratoi adroddiadau'n llai beichus a byddwn yn treialu dull newydd o ddarparu grant mwy er mwyn ceisio sicrhau mwy o arbedion effeithlonrwydd. Mae'r newidiadau yn sgil y gostyngiad i Gymunedau yn Gyntaf wedi'u lliniaru drwy'r Gronfa Etifeddol. Mae gwaith cynllunio ar y gweill ar sail yr egwyddorion y cytunwyd arnynt. Canfuwyd yr arbediad ychwanegol drwy gynllunio rhaglen PaCE yn ddarbodus a sicrhau bod ein cyllid domestig wedi'i flaenlwytho.

Cam Gweithredu: Cymunedau a Threchu Tlodi

Cyllideb Atodol 2017-18 Mehefin 2017 £000' oedd	Cynlluniau 2018-19 yn unol â Chyllideb Derfynol 2017-18	Newidiadau £000' oedd	Cynlluniau Newydd Cyllideb Ddrafft 2018-19 £000' oedd
1,260	566	0	566

Cyfalaf Dechrau'n Deg

Ni chynigiwyd dim newidiadau i'r cyllid o'i gymharu â'r cynlluniau a gyhoeddwyd yng nghyllideb derfynol 2017-18. Mae gennym ddigon o gyllid i ddarparu arian i gwblhau'r prosiectau sydd ar y gweill eisoes ond cyfyngir ar ein gallu i ariannu gweithgarwch cynnal ar Ystâd Gofal Plant bresennol Dechrau'n Deg.

Children's Rights Impact Assessment (CRIA) Template

Title / Piece of work:	'Parenting. Give it Time' – positive parenting campaign
Related SF / LF number (if applicable)	SF/LG/1589/15
Name of Official:	Lucy Akhtar
Department:	Education and Public Services Group
Date:	18 July 2015
Signature:	

Please complete the CRIA and retain it for your records on iShare. You may be asked to provide this document at a later stage to evidence that you have complied with the duty to have due regard to children's rights e.g. Freedom of Information access requests, monitoring purposes or to inform reporting to the NAFW.

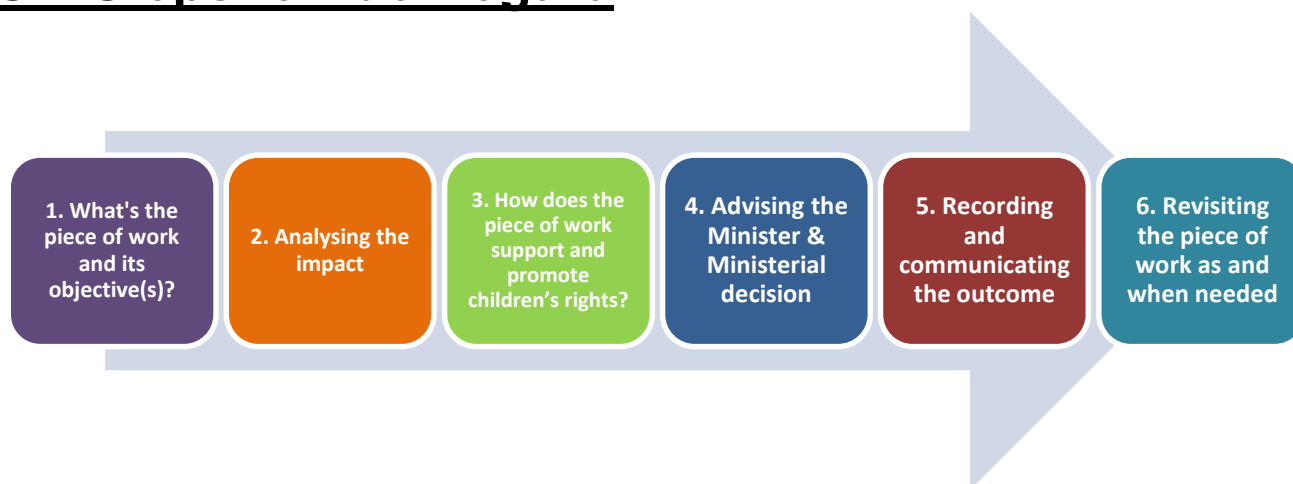
Upon completion you should also forward a copy of the CRIA to the Measure Implementation Team for monitoring purposes using the dedicated mailbox CRIA@wales.gsi.gov.uk

If officials are not sure about whether to complete a CRIA, they should err on the side of caution and seek advice from the Measure Implementation Team by forwarding any questions to our mailbox CRIA@wales.gsi.gov.uk

You may wish to cross-reference with other Impact Assessments undertaken.

NB. All CRIs undertaken on legislation must be published. All non-legislative CRIs will be listed on the WG website and must be made available upon request. Ministers are however, encouraged to publish all completed CRIs.

Six Steps to Due Regard

Step 1. What's the piece of work and its objective(s)?

You may wish to include:

- A brief description of the piece of work
- What the time frame for achieving it is?
- Who are the intended beneficiaries?
- Is it likely that the piece of work will affect children?
- Will the piece of work have an affect on a particular group of children, if so, describe the group affected?

Description of the piece of work

Evidence suggests that certain approaches to parenting promote successful outcomes for children and research has shown that a positive parenting style is more likely to lead to better social, emotional and academic outcomes for children.

(Sroufe, et al 1990; Emler, 2001; Desforges and Bouchaard, 2003; Seaman et al, 2005; Feinstein and Sabates, 2006 O'Connor and Scott 2007; Moullin et al, 2008; Katz and Redmond, 2009; Asmussen and Weizel, 2010 and Nixon, 2012). Please see a full list of references in 'Parenting in Wales: Guidance on engagement and support'

<http://gov.wales/docs/dsjlg/publications/cyp/140910-parenting-in-wales-guidance-en.pdf>

Positive parenting is where parents:

- are loving, nurturing and respectful;
- are supportive and involved;
- provide clear consistent boundaries based on realistic expectations according to a child's age and stage of development;
- model good behaviour;
- provide appropriate supervision;
- praise good behaviour; and
- handle problem behaviours consistently without resorting to physical punishment and excessive shouting.

In the Autumn the Minister for Communities and Tackling Poverty will launch a positive parenting campaign. The overall aim of the campaign is to help bring about an attitudinal change in the general public on the way children and young people are brought up and disciplined, by making physical punishment unacceptable and promoting positive alternatives.

'Parenting. Give it time', will promote positive approaches to raising children through a number of

different media channels. Using the theme of 'time,' the messages given to parents will be positive and supportive. Initially the main target audience will be parents and carers of young children (0-5), as evidence suggests children in this age group may be more likely to be smacked.

(See: Jackson (1999) cited in Henricson, H. & Grey, A. (2001) "Understanding Discipline" National Family and Parenting Institute; and Bunting, L., Webb, M. & Healy, J. (2008) "The 'Smacking Debate' in Northern Ireland – Messages from Research", Barnardo's Cymru, Northern Ireland Commissioner for Children and Young People and NSPCC Northern Ireland).

The campaign would support the overall aim by:

- using a range of 'marketing' techniques and approaches to raise awareness of the positive parenting message;
- providing 'products' (such as leaflets, web content, video clips, posters and Facebook posts) which will offer information, practical tips and strategies to support attitudinal and behaviour change;
- signposting parents to services (such as health visitors, Family Information Service, Families First, Flying Start etc); and
- bringing together a range of internal and external stakeholders who can use their influence to support attitudinal and behaviour change.

Research

Running parallel to this piece of work will be three strands of research activity:

Campaign development: focus groups will be undertaken to explore the key campaign messages and the most effective approaches to promotion. It is likely this will include focus groups with parents of children aged under seven years old.

Children and young people's attitudes towards physical punishment: qualitative work will be undertaken with children to explore their attitudes towards methods of parenting including physical punishment. Previous work has explored adults' attitudes on this topic, but there has been no work yet with children and young people who are more likely to be affected by physical punishment. Specialists will be commissioned to carry out this research due to ethical sensitivities.

Quantitative baseline of attitudes: We will commission some work to gauge the attitudes of parents who have children in the target age group, prior to the campaign. We then intend to conduct the research again a few years into the campaign with parents in the target group to explore if there are any differences in attitudes.

Time frames

As attitudes are formed by a complex range of factors, our approach will require a concerted effort over a number of years. It is envisaged that the campaign could run over a period of three years. The first phase will run from autumn 2015 until the end of March 2016.

Beneficiaries and affect on children

- Children should benefit from positive parenting by having a happier home life, displaying improved behaviour and having better social and emotional development;
- Parents should benefit from adopting positive parenting methods by experiencing less stress and improved well-being;
- Parents and children should benefit from a better parent-child relationship.

Step 2. Analysing the impact

- What are the positive and/or negative impacts for children, young people or their families?
- Where there are negative impacts; what compensatory measures may be needed to mitigate any negative impact?
- How will you know if your piece of work is a success?
- Have you developed an outcomes framework to measure impact?
- Have you considered the short, medium and long term outcomes?
- Do you need to engage with children & young people and/or stakeholders to seek their views using consultation or participatory methods?
- Do you need to produce child friendly versions of proposals/consultations?

- **What are the positive and/or negative impacts for children, young people or their families?**
What compensatory measures may be needed to mitigate any negative impact?

It is not expected that there will be negative impacts on children and their families. The campaign will be a vehicle for promoting positive parenting strategies and helping parents to find positive solutions to managing their children's challenging behaviour.

Positive Impacts:

The campaign intends to affect a culture change in attitudes towards physical punishment of children in Wales, making it unacceptable. The campaign will promote the rewarding of good behaviour rather than punishing bad behaviour.

The campaign will provide parents with options and alternatives to physical punishment and encourage parents to look after their own health and well-being better to manage stressful situations.

This campaign will promote positive parenting to a wide audience. It will raise awareness among the wider public of the value of positive parenting and help normalise the process of seeking parenting help.

Potential Negative impact:

There may be a perception by some parents that the Welsh Government is telling them how to parent. However we will be promoting the following supportive messages:

- The campaign isn't about telling parents how to raise their children.
- There is no 'one size fits all' way to parent. Every child and every parent is unique and the campaign does not provide a set of parenting rules that must be followed. It gives tips and strategies so parents can make decisions about what can work for their child and family.
- Nobody has all the answers and there is no such thing as a perfect parent. However, psychologists have found the positive parenting style is most likely to help children grow up happy and learn well.

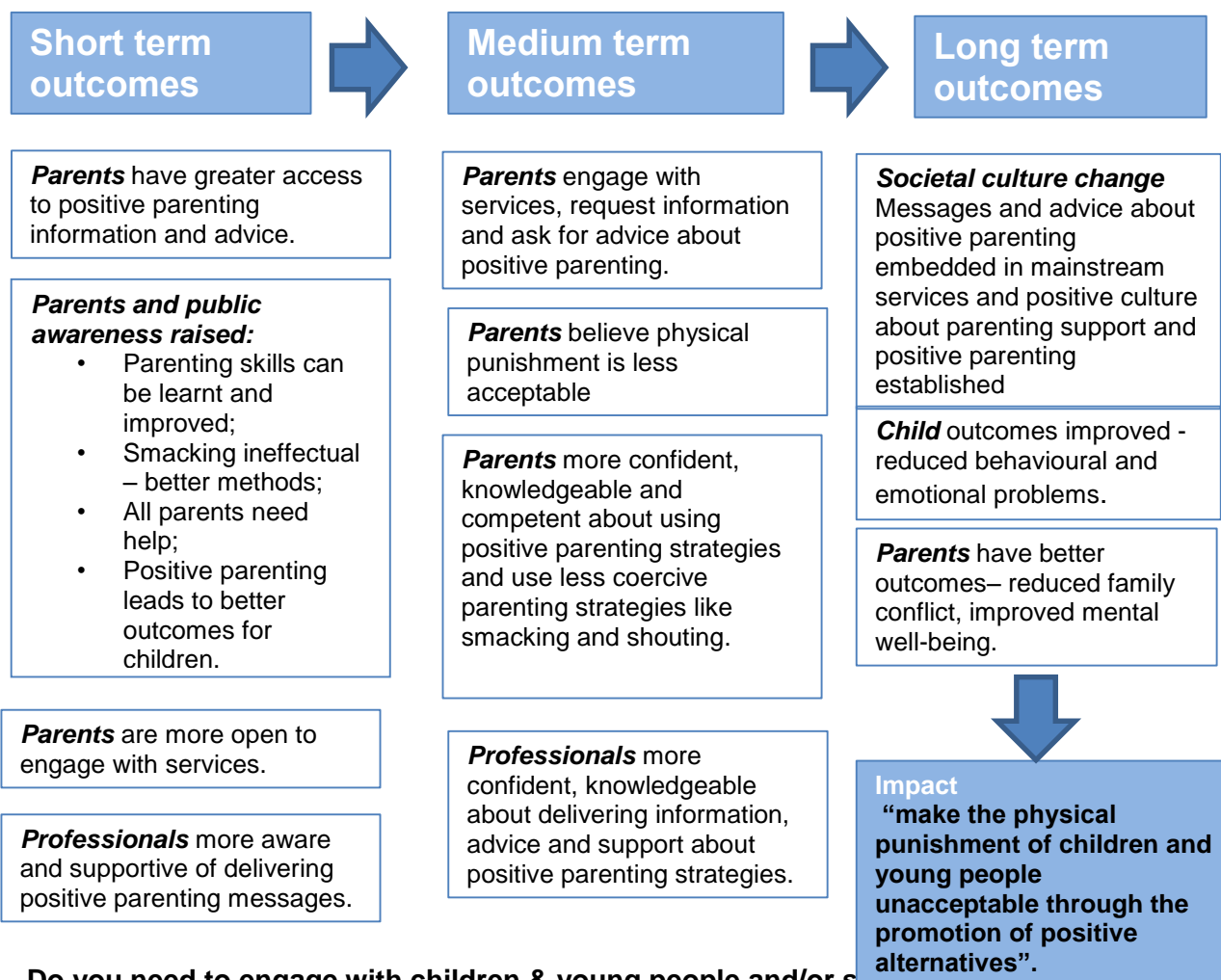
The campaign aims to empower parents to maximise their skills and knowledge in order to build a positive, healthy relationship with their children.

- **How will you know if your piece of work is a success?**

We will do this on a number of levels:

- The research activity described earlier will explore attitudes to physical punishment and parenting practices amongst parents in the target group prior to and later in the campaign.
- We will be measuring traffic and engagement on social media and our dedicated website.
- The media agency, engaged to support delivery of the campaign, will monitor the effectiveness of the various media channels used to promote the campaign messages.
- **Have you considered the short, medium and long term outcomes?**

The Logic Model below summarises the intended short, medium and long term outcomes.

- **Do you need to engage with children & young people and/or service providers using consultation or participatory methods?**

We will be seeking the views of children and young people on physical punishment and parenting practices through commissioned research, as described above.

Step 3. How does your piece of work support and promote children’s rights?

Dependant upon the impact of your piece of work, use balanced judgement to assess:

- Which UNCRC articles are **most** relevant to the piece of work? Consider the articles which your piece of work impacts upon. <http://uncrcletsgetitright.co.uk/images/PDF/UNCRCRights.pdf>
- How are you improving the way children and young people access their rights?
- What aspects of children’s lives will be affected by the proposal?
- What are the main issues that the CRIA should focus on?
- Does the piece of work help to maximise the outcomes within the articles of the UNCRC?

- If no, have any alternatives to the current piece of work been considered?

Which UNCRC articles are most relevant to the piece of work? Consider the articles which your piece of work impacts upon

The Positive Parenting Campaign is based on the core principles of the UNCRC which centres on respect for children's best interests and rights and support for parents in carrying out their role:

- ensuring best interests of the child (article 3);
- parental guidance and evolving capacity (article 5);
- parental responsibilities (article 18);
- ensuring the child's rights for basic care and survival, (Article 6), play and education (Articles 28 & 31);
- protection from abuse, neglect and degrading treatment (Article 19); and
- a right to have a say in matters affecting them as their abilities develop (Article 12).

The UNCRC contains a number of provisions relating specifically to parents and highlighting the importance of their role. E.g. the UNCRC gives parents responsibility for providing their child with appropriate guidance and direction on using their rights properly (Article 5) and in matters relating to religion and conscience (Article 14). Article 18 identifies both parents as having the primary responsibility for bringing up their children, making it clear that governments must provide resources and support to help them fulfil their responsibilities. It also gives parents responsibility to provide adequate living conditions to meet their child's development needs, with financial assistance from the Government if needed (Article 27).

How are you improving the way children and young people access their rights?

Ultimately the campaign is intended to provide advice and information for parents rather than support directly to children. However, for a majority of children, the family home is where they will realise many of the rights laid out in the UNCRC. Parents clearly have a pivotal role as guardians and advocates of children's rights with a responsibility on the state to act as final guarantor. It is hoped that the campaign will assist parents to parent in a positive, supportive manner that considers and reflects children's rights. This will ultimately benefit children and enable them to realise their rights and maximise positive outcomes for them.

We will be seeking the views of children and young people on physical punishment and parenting practices through commissioned research, as described above.

• What aspects of children's lives will be affected by the proposal?

The information provided to parents will encourage them to incorporate positive parenting strategies (such as praise, talking, playing and listening) into every day activities with their children like dressing, playing, shopping, bathing and mealtimes. It will provide specific tips and information for parents on dealing with common behaviours and situations where parents may be more likely to resort to shouting or physical punishment. It will also provide information to parents on what their child can be expected to do, to encourage parents to adopt realistic expectations.

• Does the piece of work help to maximise the outcomes within the articles of the UNCRC?

For a majority of children, the family home is where they will realise many of the rights laid out in the UNCRC. The campaign is intended to maximise the articles of the UNCRC through:

- a culture change in attitudes towards physical punishment in Wales, making it unacceptable and promoting positive parenting techniques. Helping mothers and fathers understand the importance of their role and the positive difference they can make to their child's development, (Article 5,18)
- providing all parents with easy to access tips and information about ways to help take some of the stress out of everyday family activities, such as bed time, bath time and the weekly food shop. Providing details of organisations for parents who may need further help and support. (Article 18)
- encouraging parents to play, talk and listen to their children and encourage positive behaviour by adopting positive parenting strategies (Articles 28 & 31)
- encouraging parents to consider their young child's emerging capacity for autonomy – e.g. giving their young child some choices about what to play with, what to wear and what to eat. (article 5)
- encouraging parents to adopt positive parenting strategies and providing them with options and alternatives to physical punishment. E.g. praising positive behaviour rather than punishing bad behaviour. Highlighting the negative impact of using physical punishment and that it is not an effective method of discipline (article 19)
- The campaign will provide age appropriate tips and strategies to promote children's development (article 3)

The campaign will also work with professionals who support parents and provide information to them on positive parenting.

Step 4. Advising the Minister and Ministerial decision

When giving advice and making recommendations to the Minister, consider:

- The ways in which the piece of work helps to maximise the outcomes within the articles of the UNCRC?
- Has any conflict with the UNCRC articles within the proposal been identified?
- Consider the wider impact; does the proposal affect any other policy areas?
- With regard to any negative impacts caused by the proposal; can Ministers evidence that they have allocated as much resources as possible?
- What options and advice should be provided to Ministers on the proposal?
- In relation to your advice on whether or not to proceed with the piece of work, is there any additional advice you should provide to the Minister?
- Is it appropriate to advise the Minister to reconsider the decision in the future, in particular bearing in mind the availability of resources at this time and what resources may be available in the future?
- Have you provided advice to Ministers on a LF/SF and confirmed paragraph 26?
- Is the advice supported by an explanation of the key issues?

Advice to Minister

Although parents have some access to universal parenting support delivered by partners in local government, health and education, services are primarily provided through our anti-poverty

programmes – Flying Start, Families First and Communities First. In his Annual Report (2013-14) the Children’s Commissioner for Wales expressed concern all parents and carers should have access to universal parenting support.

Targeting parenting support to families living in deprivation or to families assessed by professionals to have problems may attract stigma, which could affect parents’ readiness to engage. A targeted approach to parenting support also does not contribute to a culture where parenting is seen as a learned skill everyone can acquire and benefit from.

It is important for parents to receive consistent messages on the key aspects of good, positive parenting from a range of sources. Non-statutory guidance, "Parenting in Wales: Guidance on engagement and support" sets out the Welsh Government's expectations on how parenting support should be provided. The guidance is intended to inform the decisions made by those delivering and commissioning parenting services. It contains a firm expectation for positive parenting principles to be promoted actively and consistently.

Research we commissioned last year has provided us with insights into attitudes in Wales to child discipline. It has contributed to our knowledge of different discipline strategies parents use and their information needs. The research highlights the potential to build on parents' existing skills in order to reinforce the effectiveness of the positive strategies they already use.

Evidence suggests attitudes towards parenting and physical discipline could be influenced by a national social marketing campaign. Lessons can be learned from the implementation of various social marketing campaigns in the UK and internationally. The success of these campaigns depended on having clear, consistent and positive messages promoted through a number of media communication methods.

To take forward the Programme for Government and manifesto commitment on positive parenting, the Minister was advised to consider funding a social marketing campaign and funding research with children and parents on attitudes to physical punishment and parenting practices.

No advice was given on legislation as the Welsh Government has no mandate to legislate on this issue as it was not part of the Government’s manifesto and does not feature in the legislative programme.

The Minister for Communities and Tackling Poverty has given agreement for the campaign in SF/LG/1589/15

Step 5. Recording and communicating the outcome

Final version to be retained on i-share

Evidence should be retained that supports:

- How the duty has been complied with **(Steps 1-3 above)**
- The analysis that was carried out **(Steps 1-3 above)**
- The options that were developed and explored **(Steps 1- 3 above)**
- How have the findings / outcomes been communicated? **(Step 4 above)**
- ‘Tells the story’ of how the assessment has been undertaken and the results **(Step 4 above)**

Step 6. Revisiting the piece of work as and when needed

In revisiting the piece of work, consider any monitoring, evaluation or data collection that has been undertaken:

- Has your piece of work has had the intended impact as set out in Step 2.
- Have you engaged with stakeholders to discuss how the policy or practice is working.
- If not, are changes required.
- Identify where improvements can be made to reduce any negative impact.
- Identify any opportunities to promote children’s rights, bearing in mind any additional availability of resources at this time.

Reviewing intended impact:

We will do this on a number of levels:

- The research activity described earlier will explore attitudes to physical punishment and parenting practices amongst parents in the target group prior to and later in the campaign.

Review date: research conducted prior to campaign – follow up research – date tbc

- We will be measuring traffic and engagement on social media and our dedicated website.

Review date: Initially monthly and thereafter bi-monthly

- The media agency, engaged to support delivery of the campaign, will monitor the effectiveness of the various media channels used to promote the campaign messages

Review date: The media agency will provide regular updates, which will be reviewed

Engagement with stakeholders to discuss how the policy or practice is working

Engagement will take place through the following activities:

- presentations to national networks, forums, meetings, conferences and events;
- articles in external Newsletters or briefings;
- meetings with key individuals

The working links with key relevant organisations, already established, will be maintained. These include regular attendance at

- All Wales Health Visiting Forum;
- FIS Network;
- North Wales Families First Parenting Learning Set; and
- National Parenting Coordinators Network.

Budgets

As a result of completing the CRIA, has there been any impact on budgets?

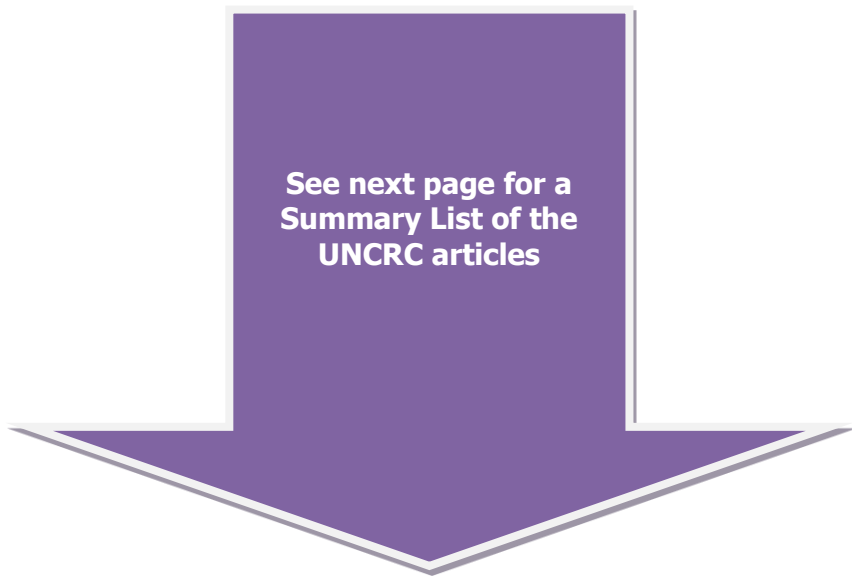
It is important that where any changes are made to spending plans, including where additional allocations have been made, that this has been assessed and evidenced as part of the CRIA process.

No

Please give any details:

Monitoring & Review

Do we need to monitor / review the proposal?	Yes /
If applicable: set the review date	Month / Year March 2016

THE UNITED NATIONS CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD

www.uncrcletsgetitright.co.uk

The United Nations Convention on the Rights of the Child is an international agreement that protects the human rights of the children under the age of 18. On 16 December 1991, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland formally agreed to make sure that every child in the UK has all the rights as listed in the convention. The Welsh Government has shown its commitment to the convention by adopting it as the basis for policy making for children in Wales.

Altogether there are 54 articles in the convention. Articles 43-54 are about how adults and governments should work together to make sure all children are entitled to their rights. The information contained here is about articles 1-42 which set out how children should be treated.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

Article 1

Everyone under 18 years of age has all the rights in this Convention.

Article 2

The Convention applies to everyone whatever their race, religion, abilities, whatever they think or say and whatever type of family they come from.

Article 3

All organisations concerned with children should work towards what is best for each child.

Article 4

Governments should make these rights available to children.

Article 5

Governments should respect the rights and responsibilities of families to direct and guide their children so that, as they grow, they learn to use their rights properly.

Article 6

All children have the right of life. Governments should ensure that children survive and develop healthily.

Article 7

All children have the right to a legally registered name, the right to a nationality and the right to know and, as far as possible, to be cared for by their parents.

Article 8

Governments should respect children's right to a name, a nationality and family ties.

Article 9

Children should not be separated from their parents unless it is for their own good, for example if a parent is mistreating or neglecting a child. Children whose parents have separated have the right to stay in contact with both parents, unless this might hurt the child.

Article 10

Families who live in different countries should be allowed to move between those countries so that parents and children can stay in contact or get back together as a family.

Article 11

Governments should take steps to stop children being taken out of their own country illegally.

Article 12

Children have the right to say what they think should happen, when adults are making

decisions that affect them, and to have their opinions taken into account.

Article 13

Children have the right to get and to share information as long as the information is not damaging to them or to others.

Article 14

Children have the right to think and believe what they want and to practise their religion, as long as they are not stopping other people from enjoying their rights. Parents should guide their children on these matters.

Article 15

Children have the right to meet together and to join groups and organisations, as long as this does not stop other people from enjoying their rights.

Article 16

Children have a right to privacy. The law should protect them from attacks against their way of life, their good name, their families and their homes.

Article 17

Children have the right to reliable information from the mass media. Television, radio and newspapers should provide information that children can understand, and should not promote materials that could harm children.

Article 18

Both parents share responsibility for bringing up their children, and should always consider what is best for each child. Governments should help parents by providing services to support them, especially if both parents work.

Article 19

Governments should ensure that children are properly cared for, and protect them from violence, abuse and neglect by their parents or anyone else who looks after them.

Article 20

Children who cannot be looked after by their own family must be looked after properly, by people who respect their religion, culture and language.

Article 21

When children are adopted the first concern must be what is best for them. The same rules should apply whether the children are adopted in the country where they were born or taken to live in another country.

Article 22

Children who come into a country as refugees should have the same rights as children born in that country.

Article 23

Children who have any kind of disability should have special care and support so that they can lead full and independent lives.

Article 24

Children have the right to good quality health care and to clean water, nutritious food and a clean environment so that they will stay healthy. Rich countries should help poorer countries achieve this.

Article 25

Children who are looked after by their local authority rather than their parents should have their situation reviewed regularly.

Article 26

The Government should provide extra money for the children of families in need.

Article 27

Children have a right to a standard of living that is good enough to meet their physical and mental needs. The Government should help families who cannot afford to provide this.

Article 28

Children have a right to an education. Discipline in schools should respect children's human dignity. Primary education should be free. Wealthy countries should help poorer countries achieve this.

Article 29

Education should develop each child's personality and talents to the full. It should encourage children to respect their parents, and their own and other cultures.

Article 30

Children have a right to learn and use the language and customs of their families, whether these are shared by the majority of people in the country or not.

Article 31

All children have a right to relax and play, and to join in a wide range of activities.

Article 32

The Government should protect children from work that is dangerous or might harm their health or their education.

Article 33

The Government should provide ways of protecting children from dangerous drugs.

Article 34

The Government should protect children from sexual abuse.

Article 35

The Government should make sure that children are not abducted or sold.

Article 36

Children should be protected from any activities that could harm their development.

Article 37

Children who break the law should not be treated cruelly. They should not be put in prison with adults and should be able to keep in contact with their families.

Article 38

Governments should not allow children under 15 to join the army. Children in war zones should receive special protection.

Article 39

Children who have been neglected or abused should receive special help to restore their self respect.

Article 40

Children who are accused of breaking the law should receive legal help. Prison sentences for children should only be used for the most serious offences.

Article 41

If the laws of a particular country protect children better than the articles of the Convention, then those laws should stay.

Article 42

The Government should make the Convention known to all parents and children.

For further information on the United Nations Convention on the Rights of the Child please visit: The Welsh Government's UNCRIC Website: www.uncrcletsgetitright.co.uk/

Cic - The National Information and Advice Service for Young People www.ciconline.co.uk/news/

Children's Rights Impact Assessment (CRIA) Template

Title / Piece of work:	Children and Families Delivery Grant
Related SF / LF number (if applicable)	SF-JC0456-14 Replacement for the Children and Families Organisation Grant: Children and Family Delivery Grant
Name of Official:	Robert Edwards
Department:	Children Young People and Families Division.
Date:	24 March 2014
Signature:	

Please complete the CRIA and retain it for your records on iShare. You may be asked to provide this document at a later stage to evidence that you have complied with the duty to have due regard to children's rights e.g. Freedom of Information access requests, monitoring purposes or to inform reporting to the NAFW.

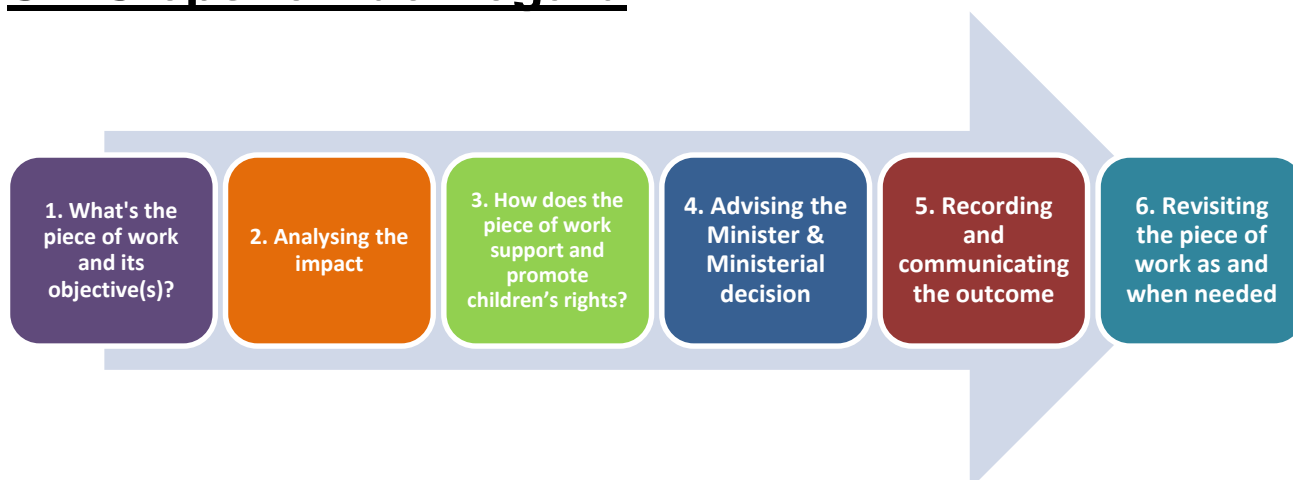
Upon completion you should also forward a copy of the CRIA to the Measure Implementation Team for monitoring purposes using the dedicated mailbox CRIA@wales.gsi.gov.uk

If officials are not sure about whether to complete a CRIA, they should err on the side of caution and seek advice from the Measure Implementation Team by forwarding any questions to our mailbox CRIA@wales.gsi.gov.uk

You may wish to cross-reference with other Impact Assessments undertaken.

NB. All CRIs undertaken on legislation must be published. All non-legislative CRIs will be listed on the WG website and must be made available upon request. Ministers are however, encouraged to publish all completed CRIs.

Six Steps to Due Regard

Step 1. What's the piece of work and its objective(s)?

The Children and Families Delivery Grant (CFDG) will replace the current Children and Family Organisation Grant (CFOG).

An independent review in 2011 of the CFOG Family Support and Childcare and Play strands considered that too many organisations were funded through the grant. The report also considered that monitoring arrangements by the Welsh Government were weak and relationships insufficiently dynamic. Following further consultation with stakeholders a decision was reached to move to a more delivery focussed funding model.

The grant, to Third Sector organisations, will be to drive outcomes in five specific priority areas that complement and add value to the Welsh Government's Family Support agenda. The grant will support families in practical, measurable ways, with a strong emphasis on outcomes that will directly impact on children through its focus on participation and engagement, childcare, policy and play.

The CFDG will commence 1 October 2014 and run for 36 months. Funding will be £2.8 million per 12- month period. The intention is to award 5 grants to address each of the following 5 stated priorities:

- Families across Wales can access affordable, quality **childcare**;
- Increased opportunities for children in Wales to **play**;
- Families are **informed** about financial and other practical support that builds resilience;
- 'Seldom heard' families are **engaged** and access programmes, support and services; and
- Policy and strategic development in relation to Children, Young People and Families is supported and systemic opportunities for Children and Young People to participate in decisions that affect them and have their **voices heard** is increased.

Step 2. Analysing the impact

The Children and Families Delivery Grant is specifically about better outcomes for children, young people and their families. It is about ensuring delivery on the ground that will be seen and felt. The Minister is clear that all grant activity must be able to evidence that its delivery is making a positive difference to those it intends to affect.

Each application for funding will include a section which outlines the arrangements for monitoring and reporting within the project. The Welsh Government is recommending a Results Based Accountability approach to this activity. Applicants will be expected to outline how they intend to monitor progress of the project and respond to unexpected problems, provide details of milestones and timescales and project tolerances. As part of this requirement applicants will be required to state how they will measure the achievements of the project. They will be required to include details of proposed surveys and research activities and whether or not they will be carried out by independent assessors.

Successful applicants will be expected to submit a quarterly grant claim form which will include a requirement to report progress against agreed outputs. Annual progress reports will also be required.

At project end applicants will be required to evaluate the actual impact and outcomes of their project in accordance with the methodology outlined in their application. This will include the requirement to submit an evaluation report to the Welsh Government within 6 months of the end of the project.

The collaborative approach that this grant encourages is intended to provide children, young people and families with a more coherent service through organisations working together move from focussing on services and process to focussing on delivery.

Step 3. How does your piece of work support and promote children's rights?

Every priority area of this grant is intended to further children's rights. The grant focusses on making rights a reality for many children, young people and families. The range of activities which could be covered by the grant is potentially wide. Successful applications could include projects which range from the provision of high level over arching services to the sector as whole to on the ground delivery of services directly to children and their families.

The Grant focusses on supporting the following UNCRC Articles/themes:

Article 3. The success of the programme will be monitored closely and evaluated with a primary focus being the best interests of children and young people. The measurement of Outcomes and impact is an integral part of the grant programme.

Article 5. Provide Parenting activities so parents learn how to bring their children up in a structured and supportive environment.

Article 6. The programme will potentially support Health Visitor activities with the flying Start

programme. This will increase the likely hood of children surviving through the identification of domestic risk and help ensure they grow up healthy.

Article 12. Provide child advocacy services to ensure children's voices are heard.

Article 18. Support programmes that help both parents have input into the development of their children, Whether the parents are together or living separately.

Article 24. Increased Health care through support for the Flying Start enhanced health visitor service.

Article 26. The primary aim of the programme is to tackle poverty using an early intervention model wherever possible. £8.4million is being made available across a 36 month period to support the aims of the grant.

Article 29. Language and Play are essential components of divisional activities. The new grant can provide additional support in this area. Early interventions allow the child to develop both in terms of their personality and linguistic abilities making them more sociable and amenable to engaging more closely with the education system.

Article 31. Play activities are eligible for funding under the CFDG .

Priority area 5 is specifically intended to attract proposals that increase and realise opportunities for children and young people in Wales to have their voices heard (article 12). The following eligible activity was identified in the application guidance:

- enabling children and young people to have a voice in the workings and developments of the Welsh Government;
- the collective voices of children and young people from local forums are heard nationally by Ministers;
- ensuring that children and young people, and those who work with them, are aware of children's right to participation as set out in the UNCRC; and
- promotion of meaningful and effective participation through the sharing of good practice.

The range of activities which could be covered by the grant is potentially wide. Successful applications could include projects which range from the provision of high level over arching services to the sector as whole to on the ground delivery of services directly to children and their families.

Step 4. Advising the Minister and Ministerial decision

Ministerial advice was provided under submission:

SF-JC0456-14 Replacement for the Children and Family Organisation Grant. - Children and Family Delivery Grant

The Minister has approved the recommendation of the submission.

Step 5. Recording and communicating the outcome

Final version to be retained on i-share

Documentation relating to the development of the grant can be found on iShare under reference: zA745098.

Step 6. Revisiting the piece of work as and when needed

The grant commences October 2014 following a grant assessment panel in June 2014. Reviews of the programme will take place on an annual basis and reviews of project progress on a quarterly basis. Each successful applicant will be assigned an account manager to monitor progress.

Budgets

As a result of completing the CRIA, has there been any impact on budgets?

It is important that where any changes are made to spending plans, including where additional allocations have been made, that this has been assessed and evidenced as part of the CRIA process.

Yes

Please give any details:

Tackling Poverty Budgets are expected to increase over the 3 year life span of the new grant. There will however be some adjustment of priorities within the main funding Programmes to accommodate changing priorities. The CFDG budget will be similar to the current CFOG grant which it replaces with an annual budget of approx. £2.8m available to support the funded projects.

Monitoring & Review

Do we need to monitor / review the proposal?

No

If applicable: set the review date

See next page for a
Summary List of the
UNCRC articles

THE UNITED NATIONS CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD

www.uncrcletsgetitright.co.uk

The United Nations Convention on the Rights of the Child is an international agreement that protects the human rights of the children under the age of 18. On 16 December 1991, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland formally agreed to make sure that every child in the UK has all the rights as listed in the convention. The Welsh Government has shown its commitment to the convention by adopting it as the basis for policy making for children in Wales.

Altogether there are 54 articles in the convention. Articles 43-54 are about how adults and governments should work together to make sure all children are entitled to their rights. The information contained here is about articles 1-42 which set out how children should be treated.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

Article 1

Everyone under 18 years of age has all the rights in this Convention.

Article 2

The Convention applies to everyone whatever their race, religion, abilities, whatever they think or say and whatever type of family they come from.

Article 3

All organisations concerned with children should work towards what is best for each child.

Article 4

Governments should make these rights available to children.

Article 5

Governments should respect the rights and responsibilities of families to direct and guide their children so that, as they grow, they learn to use their rights properly.

Article 6

All children have the right of life. Governments should ensure that children survive and develop healthily.

Article 7

All children have the right to a legally registered name, the right to a nationality and the right to know and, as far as possible, to be cared for by their parents.

Article 8

Governments should respect children's right to a name, a nationality and family ties.

Article 9

Children should not be separated from their parents unless it is for their own good, for example if a parent is mistreating or neglecting a child. Children whose parents have separated have the right to stay in contact with both parents, unless this might hurt the child.

Article 10

Families who live in different countries should be allowed to move between those countries so that parents and children can stay in contact or get back together as a family.

Article 11

Governments should take steps to stop children being taken out of their own country illegally.

Article 12

Children have the right to say what they think should happen, when adults are making

decisions that affect them, and to have their opinions taken into account.

Article 13

Children have the right to get and to share information as long as the information is not damaging to them or to others.

Article 14

Children have the right to think and believe what they want and to practise their religion, as long as they are not stopping other people from enjoying their rights. Parents should guide their children on these matters.

Article 15

Children have the right to meet together and to join groups and organisations, as long as this does not stop other people from enjoying their rights.

Article 16

Children have a right to privacy. The law should protect them from attacks against their way of life, their good name, their families and their homes.

Article 17

Children have the right to reliable information from the mass media. Television, radio and newspapers should provide information that children can understand, and should not promote materials that could harm children.

Article 18

Both parents share responsibility for bringing up their children, and should always consider what is best for each child. Governments should help parents by providing services to support them, especially if both parents work.

Article 19

Governments should ensure that children are properly cared for, and protect them from violence, abuse and neglect by their parents or anyone else who looks after them.

Article 20

Children who cannot be looked after by their own family must be looked after properly, by people who respect their religion, culture and language.

Article 21

When children are adopted the first concern must be what is best for them. The same rules should apply whether the children are adopted in the country where they were born or taken to live in another country.

Article 22

Children who come into a country as refugees should have the same rights as children born in that country.

Article 23

Children who have any kind of disability should have special care and support so that they can lead full and independent lives.

Article 24

Children have the right to good quality health care and to clean water, nutritious food and a clean environment so that they will stay healthy. Rich countries should help poorer countries achieve this.

Article 25

Children who are looked after by their local authority rather than their parents should have their situation reviewed regularly.

Article 26

The Government should provide extra money for the children of families in need.

Article 27

Children have a right to a standard of living that is good enough to meet their physical and mental needs. The Government should help families who cannot afford to provide this.

Article 28

Children have a right to an education. Discipline in schools should respect children's human dignity. Primary education should be free. Wealthy countries should help poorer countries achieve this.

Article 29

Education should develop each child's personality and talents to the full. It should encourage children to respect their parents, and their own and other cultures.

Article 30

Children have a right to learn and use the language and customs of their families, whether these are shared by the majority of people in the country or not.

Article 31

All children have a right to relax and play, and to join in a wide range of activities.

Article 32

The Government should protect children from work that is dangerous or might harm their health or their education.

Article 33

The Government should provide ways of protecting children from dangerous drugs.

Article 34

The Government should protect children from sexual abuse.

Article 35

The Government should make sure that children are not abducted or sold.

Article 36

Children should be protected from any activities that could harm their development.

Article 37

Children who break the law should not be treated cruelly. They should not be put in prison with adults and should be able to keep in contact with their families.

Article 38

Governments should not allow children under 15 to join the army. Children in war zones should receive special protection.

Article 39

Children who have been neglected or abused should receive special help to restore their self respect.

Article 40

Children who are accused of breaking the law should receive legal help. Prison sentences for children should only be used for the most serious offences.

Article 41

If the laws of a particular country protect children better than the articles of the Convention, then those laws should stay.

Article 42

The Government should make the Convention known to all parents and children.

For further information on the United Nations Convention on the Rights of the Child please visit: The Welsh Government's UNCRC Website: www.uncrcletsgetitright.co.uk/

Cic - The National Information and Advice Service for Young People www.ciconline.co.uk/news/

Eitem 3

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Cynulliad Cenedlaethol Cymru | National Assembly for Wales

Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg | Children, Young People and Education Committee

Ymchwiliad i Gwella Iechyd Emosiynol ac Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc | Inquiry into The Emotional and Mental Health of Children and Young People EMH 47

Ymateb gan: Y Rhaglen Law yn Llaw dros Blant a Phobl Ifanc

Response from: Together for Children and Young People programme

Introduction

1. The Together for Children and Young People (T4CYP) Programme was launched in February 2015 following Welsh Government designating children and young people's emotional and mental health a priority. With cross cabinet commitment, this multiagency service improvement programme aims to work at pace to consider ways to reshape, remodel and refocus the emotional and mental health services provided for children and young people in Wales.
2. Professor Dame Sue Bailey, OBE, DBE, then Chair of the Academy of Medical Royal Colleges, member of the Children and Young People's Mental Health taskforce in England and Consultant Child Psychiatrist was appointed by Welsh Government to provide external advice and scrutiny to the programme, supported by the Expert Reference Group with a broad membership. Carol Shillabeer, Chief Executive of Powys Teaching Health Board and Chair of the specialist CAMHS and Eating Disorder network in Wales is the Chair the programme. The key focus of the Programme is
 - a. *Resilience, well-being and early years*: to consider issues of building early years resilience in children and young people
 - b. *Early intervention and enhanced support*: to consider the concept of early intervention for a broad audience and explore its application in supporting young people's mental health
 - c. *Addressing the needs of those with neurodevelopmental issues*: to consider how best to meet the needs of those with neurodevelopmental issues in a timely and effective manner, with appropriate input from specialist CAMHS.
 - d. *Specialist CAMHS*: starting with a baseline audit of provision, this work stream will develop a delivery and quality framework based on achieving consistent and improved outcomes across Wales.In addition there are 3 cross cutting themes:
 - e. Workforce, education and training
 - f. Care Transitions
 - g. Health Needs Assessment and evidence review
3. Importantly, during the life of the T4CYP Programme a number of other strategic policy opportunities have developed, including the Cymru Well

Wales Programme with a focus on ACEs (Adverse Childhood Experiences), the Curriculum Development led by WG Education Department and the establishment of Regional Partnership Boards with a focus on integrated care for children with complex needs. The T4CYP Programme has engaged with these and shares some membership of working groups in order to provide strong connection.

4. The T4CYP programme welcomes the Committee's further inquiry into this important area and in recognising the Committee's request for a 5 page limit for submissions seeks to address specifically the terms of reference. The T4CYP Programme would, however, be pleased to provide additional written or oral evidence at the Committee's request.

Specialist CAMHS

5. The T4CYP Programme has worked closely with the Specialist CAMHS Network on this area of service improvement. At the start of the Programme, information on service provision was poor within and across health boards. Performance information was of questionable quality meaning that the emphasis was often on challenging the data validity rather than on using this as a driver for service improvement. Key progress has been made in the following areas:
 - a. Undertaking a Baseline Variations and Opportunities audit (BVO). This was the first comprehensive assessment of sCAMHS across Wales drawing out variations and opportunities for improvement.
 - b. Securing the commitment from all health boards in the annual National CAMHS Benchmarking exercise. This means that we are comparing practice not only across Wales but across the UK.
 - c. Requiring health boards to produce an Annual Progress Statement
6. The single biggest change in this area is felt to be the transformation in approach by leaders in the service to one of collaboration and collective leadership. At the start of the programme, approaches across Wales were diverse and there was tension across health boards. The cultural change that has occurred over the last 2 years or so, more than any other factor, has driven the improvements to date. The progress made has been achieved through:
 - a. Facilitating a network of CAMHS lead professionals across Wales. This has included problem solving, sharing good practice and learning together. This particular approach has led to tangible benefits in relationships with the inpatient facility in South Wales with improved admission, discharge and follow up for young people. Furthermore, there has been a key focus on improving the equity of provision between North and South Wales through the adoption of good practice.
 - b. Developing a formal community of practice to underpin our work on neurodevelopmental services.

- c. Bringing together the CAMHS and Adult mental health clinicians in the national Mental Health leaders Group. This has resulted in greater understanding of each others perspectives and approaches.
7. It is important to draw attention to an early decision of the Programme to specifically focus on the care of young people and families with neurodevelopmental issues. It was clear at the start of the programme that access and support for young people and families was particularly difficult, with some areas offering little or no service at all. In some instances families were waiting years to access assessment and support. The neurodevelopmental work has been led by a highly credible and motivated clinician and significant progress has been made. There is however some way to go in embedding new ways of working and fully realising the benefits. Key progress has been made in the following areas:
- a. There has been considerable success in 'getting people around the table' through the development of a Community of Practice. Every part of Wales is involved and although led by the NHS this is a multiagency community. The Community of Practice model has been successful in other areas and is proving to be a good model to promote change in neurodevelopmental services.
 - b. The use of evidence produced for example by NICE (National Institute for Health and Care Excellence) has led to a nationally agreed Pathway for Wales.
 - c. The visibility of the work has enabled progress to be made, however more work is needed to fully interface with the Integrated Autism Service.
 - d. The neurodevelopment teams that have been established with the investment made by Welsh Government have proved to be the nucleus for the improvement. Whilst there is more work to do to fully embed the new service, the teams are providing a real focus for service improvement.
8. In addressing the specific questions posed by the Committee:
- a. Waiting Times: There has been a significant reduction in waiting times for young people accessing specialist CAMHS. Furthermore the change of the waiting times standard by Welsh Government to 28 days has largely been met, although there remains some challenge in maintaining full compliance. This significant improvement has been delivered through new practices, increased investment and a more collaborative and innovate approach to service provision.
 - b. Variations in Practice (equity of access): The Baseline Variations and Opportunities audit has provided lead clinicians and managers with feedback for improvement. Increasingly single points of access and alternative ways of accessing consultation and advice are being developed. Specifically, reviewing the role of contribution of primary mental health workers/teams will be a further opportunity

to enhance access. Largely all health boards are able to offer assessment within 28 days of referral or where clinically urgent within 48 hours.

- c. Over-referral: Specialist CAMHS service recognise that referrals, even where they do not meet the criteria for specialist CAMHS, require a response and where appropriate consultation, advice and signposting. Increasingly services are implementing a more significant offer to referrers of advice and proactive consultation. The recently announced pilot project offering in-reach of CAMHS professionals into schools is one such example. Another example is a 'pre-referral conversation' service seeking to offer immediate advice and potentially reducing referral rates.
- d. Out of hours/crisis services: A major step forward was the development across Wales of Community Intensive Teams (also known by other names). Each team offers out of hours assessment and intensive support leading to improvement in access and reducing the need for A & E attendances or avoidable inpatient admissions.
- e. In-patient capacity: There is largely sufficient capacity. There are some young people whose presentation means they will require particularly specialist care that cannot at this stage be provided in Wales, although these numbers are low. Specific work was undertaken to develop and implement a Commissioning Framework for services secured outside of Wales to ensure a high quality and effective services for young people with particular needs. The Programme is aware however that (social care) residential placements for children without a specific mental health diagnosis is an area of concern for social services in Wales and it is expected that further focus will take place on this issue with Welsh Government.

Funding

9. Welsh Government has made a significant investment of over £7.6M into young people's emotional and mental health in Wales. This investment has significantly supported the progress that has been made. It is important to stress that the exact amount of expenditure on services for children and young people is difficult to calculate dependent on scope. For example, presentations in primary care may not be easy to extract to be included in the health boards calculations. Individual health boards will provide the detail of current expenditure.
10. There has been an increase in the availability of psychological therapies in Wales; however there is more work to do in this area. Although fully embedding the new models of care will take some time, important steps have already been taken in introducing new therapies. All health boards have a Psychological Therapies Committee driving this

work forward. The impact on medication prescribing is yet to be determined, with potential for a further commissioned study to understand this in due course.

11. There is further work underway currently to review the role and capacity of the Primary Mental Health Support service for children given the changing models of care and the introduction of service elements such as Crisis Intervention Teams, Consultation and Liaison services and the new pilot of in-reach into schools for example.
12. The additional funding put into the service has provided an opportunity to strengthen the core services that can respond to all children including those who are in care or are in the youth justice system for example. The Programme itself looks to enhance multiagency working and although good progress has been made, there is further work to support local mental health and regional partnerships in this regard. Good progress has been made in relation to the Crisis Care Concordat with the aim of never having children with a mental health issues being held in custody.
13. There has been a specific focus on the pathways for young people with early onset psychosis. Under the Framework for Improvement approach the pathway for psychosis has been developed. This should enable a consistent approach to early intervention and support. A review of progress of implementation and impact is planned.

Transition to Adult Services

14. There are policies in place across Wales to support successful transition between children and adults services. The consistent application of these policies will be subject to ongoing audit and review. The programme looks to focus on care transitions not only between children's and adults services but between different components of children's services.

Links with Education

15. There is a unique partnership developing between education and health in regard to the emotional and mental health of children and young people. The recent announcement of the joint commitment of the Cabinet Secretaries for Education and Health, Wellbeing and Sport indicates the way in which the sectors are working together to enable a greater focus on emotional and mental health in schools. An in-reach CAMHS service should provide teachers with a greater level of support and advice, and enable children and young people to access support at an earlier stage. This pilot project will compliment the school counselling service in place.
16. The Programme supports the development of the new education curriculum and particularly welcomes the focus on health and wellbeing. There have been calls for a greater alignment and potential integration

between the resilience and early intervention work stream of the programme and the Education Curriculum. Further discussion with Welsh Government officials will need to take place in this regard. Any further development already builds on the positive steps taken in regard to School Nursing.

17. School counselling services appear to be well regarded. There is however in some areas a growing demand for such services and capacity is becoming a key issue. Innovative approaches such as internet counselling blended with face to face approaches are in use in some areas of Wales. This could provide opportunity for further roll out.

Summary

From the starting point in 2014/15, it is felt that considerable progress can be evidenced. Embedding these improvements through local arrangements such as Regional Partnership Boards and Mental Health partnerships is critical. Furthermore, maximising the growing relationship with education is key in developing emotionally healthy community schools.

Eitem 4

Cynulliad Cenedlaethol Cymru | National Assembly for Wales
Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg | Children, Young People and Education Committee
Ymchwiliad i Gwella Iechyd Emosiynol ac Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc | Inquiry
into The Emotional and Mental Health of Children and Young People
EMH 29

Ymateb gan: Comisiynydd Plant Cymru

Response from: Children's Commissioner for Wales

Date / Dyddiad: 29th September 2017

Subject / Pwnc: National Assembly for Wales' Children, Young People and Education Committee: Inquiry into the emotional and mental health of children and young people in Wales

Background information about the Children's Commissioner for Wales

The Children's Commissioner for Wales is an independent children's rights institution established in 2001. The Commissioner's principal aim is to safeguard and promote the rights and welfare of children. In exercising their functions, the Commissioner must have regard to the United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC). The Commissioner's remit covers all areas of the devolved powers of the National Assembly for Wales insofar as they affect children's rights and welfare.

The UNCRC is an international human rights treaty that applies to all children and young people up to the age of 18. It is the most widely ratified international human rights instrument and gives children and young people a wide range of civil, political, economic, social and cultural rights which State Parties to the Convention are expected to implement. In 2004, the Welsh Government adopted the UNCRC as the basis of all policy making for children and young people and in 2011, the National Assembly for Wales passed the Rights of Children and Young Persons (Wales) Measure, which places a duty on Welsh Ministers, in exercising their functions, to have 'due regard' to the UNCRC.

This response is not confidential.

Key messages:

1. It is hard to believe that almost three years have passed since the Children, Young People and Education (CYPE) Committee produced their comprehensive Report on the state of Child and Adolescent Mental Health Services (CAMHS) in Wales in November 2014¹. It is harder still to believe that despite many improvements as a result of the Together for Children and Young People (T4CYP) Programme², mental health and the emotional well-being of children and young people continues to be the area that children and young people and the adults who care for them feel should be a priority for me, as Children's Commissioner for Wales.
2. Given the breadth and depth of concerns raised by children and young people, as well as those who work with and care for them in the mental health and emotional well-being sphere back in 2014, it was and continues to be unrealistic to achieve major progress on every issue needing improvement. However, I do believe that we are in a better position at present, on many issues, particularly waiting times for CAMHS assessments, than we would have been had the T4CYP Programme ('the Programme' hereafter) not been established. There continues to be a long way to go but I must take this opportunity to acknowledge the improvements made to date.
3. Some progress has been made on improving access to specialist CAMHS for children, with ambitious waiting time targets now in place, although sustained investment and focus will be needed to ensure that children are receiving mental health support and treatment they need, when and where they need it. A discussion on opportunities to maintain progress is needed, alongside how feedback from children and young people themselves can also contribute to service evaluation and development.
4. Whilst annual expenditure on CAMHS as a percentage of the overall mental health budget remains low, I have seen the impact of the additional funding made available in recent years.
5. The availability of psychological therapies for children and young people remains an issue and should be prioritised by the Programme.
6. Work continues to take place to reform how mental health services for children are structured and delivered through the Programme, and alongside this a wholesale reform of the curriculum in Wales. I would like to see greater alignment of these two pieces of work as a matter of urgency.
7. What I now feel the Programme must address as a priority is its longevity and the need to embed progress and ensure its continuation and development beyond any restrictive funding timescales. Whilst I have actively sought assurances on this particular issue and am aware that there is currently scope to extend the lifetime of the Programme, I remain concerned that these proposed plans have not been communicated widely or consulted upon. There is an opportunity here to consider children and young people, as well as other key professionals' contribution to an evaluation of approach to date and the outstanding issues in need of addressing.

¹ <http://senedd.assembly.wales/documents/s34408/Report%20November%202014.pdf>

² <http://www.goodpractice.wales/SharedFiles/Download.aspx?pageid=185&mid=326&fileid=306>

8. My recently published guide “The Right Way”³ gives examples of how a children’s rights approach to public services can be embedded into all areas of policy, decision making and practice to ensure positive outcomes for children. I am now hoping to work with partners in CAMHS and the wider health service to achieve this.

9. Whilst I have been kept abreast of developments in relation to the involvement of children and young people within the scope of the Programme, I remain concerned that this continues to be an issue in need of addressing.

Specialist CAMHS:

It must be acknowledged that there has been significant improvement in this area of concern since the establishment of the Programme and investment by the Welsh Government. I am pleased to see that work to ensure children and young people do not experience lengthy delays in accessing an assessment of their mental health needs has been prioritised. I understand that targets have been set for specialist CAMHS by Welsh Government and communicated with all Local Health Boards (LHBs) across Wales since April 2016. However, there appears to be discrepancy in progress reporting of late. The Programme Newsletter & Conference Report (August 2017) clearly states that “All health boards are now meeting the CAMHS waiting time targets of urgent assessments undertaken within 48 hours, routine assessments within 28 days and the neurodevelopmental (ND) target of assessments within 26 weeks” (2017:9). However, I am aware that achievements remain fragile locally and that the most recent data available via StatsWales⁴, describes a situation whereby the total number of children and young people across Wales waiting no more than 4 weeks is 46.7%. The forthcoming responses from each LHB to the Committee’s Inquiry provides us with an opportunity to draw out the true picture across Wales and discuss the opportunities to drive continuous improvement here for children and young people.

The Committee’s Inquiry should also provide us with an opportunity to further interrogate the data to ensure that any picture of success doesn’t disguise a context whereby thresholds have increased or that delays have shifted from assessment to treatment. In relation to the 26 week neurodevelopmental target reporting, I understand that there has been ongoing work to ensure this develops. However, I continue to receive calls from parents and professionals concerned that children and young people with often complex needs, including neurodevelopmental, continue to be placed on lengthy waiting lists for assessment. Whilst I acknowledge progress in this area, as with the other targets now set for implementation, Welsh Government and local partners will need to ensure that they monitor and review achievements and address any outstanding issues preventing the change required in this respect for children and young people.

In relation to evaluating equitable access to CAMHS across Wales, the NHS Wales Child & Adolescent Mental Health Services Report on Baseline Variation & Opportunities Audit⁵ should be a valuable source of intelligence. This data was the first of its kind in Wales and a very welcomed development. Whilst further work around audit could provide an

³ <https://www.childcomwales.org.uk/wp-content/uploads/2017/04/The-Right-Way.pdf>

⁴ <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Health-and-Social-Care/NHS-Hospital-Waiting-Times/Inpatient-and-Outpatient-Waiting-Times-for-Non-RTT-Specialties/waitingtimes-by-specialty-patienttype>

⁵ <http://www.goodpractice.wales/SharedFiles/Download.aspx?pageid=185&mid=326&fileid=650>

opportunity to better reflect the rights of children and young people to good health and healthcare⁶, I must acknowledge progress here as we are now gathering more information on CAMHS provision than prior to the Programme. We must however, not become complacent and ensure that momentum continues through the NHS Benchmarking annual audits and that such data continues to be captured and used to inform service development through demonstrating quantitative improvements and areas in need of attention. Transparency and communication are also key components to consider here, alongside the role that direct involvement and qualitative feedback from children and young people can play in informing results.

I am aware that there has been development of local crisis intervention teams across Wales, as a result of the Welsh Government's wider financial investment in CAMHS in 2015. I am also aware of the Pathway Development Plan for Crisis Care Services, as a result of the Programme's SCAMHS Framework for Improvement⁷. However, I am unaware of the current level of implementation. The evaluation and review of these developments must be addressed as I continue to hear of young people presenting in crisis and their needs not being met sufficiently. Children and young people are referred to within the Mental Health Crisis Care Concordat⁸, published in 2015, to ensure they too feel supported and protected at times of particular crisis and have access to appropriate crisis care. Within my work with the other UK Children's Commissioners in reporting to the UN Committee on the Rights of the Child in relation to their examination of the fifth periodic report⁹, we reported the need for age appropriate 24hour community based services to replace the use of police cells. However, there should also be careful consideration afforded to the potential risk that a decline in the use of police cells could result in an increase in the use of adult mental health wards, a situation which should only occur in exceptional circumstances only. The current evaluation of the Concordat, undertaken by Bangor University, could be an opportunity to reflect these wider issues within any final report to Welsh Government.

Funding:

NHS expenditure on mental health problems in Wales continues to be the largest single programme budget in 2015-2016¹⁰. However, within this data, spend by the £million on CAMHS continues to be the lowest sub-category (ibid.). This was a finding highlighted by Pricewaterhouse Coopers (PWC) in their Review of the financial ring fencing arrangements for mental health services in Wales¹¹. This is despite the growing concerns that referrals to mental health services continue to increase rapidly. An update on the Welsh Government's progress in continued response to this review and how far the Programme can evidence any issue of resourcing could prove an interesting consideration as part of the Committee's

⁶ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx> Article 24.

⁷ <http://www.goodpractice.wales/SharedFiles/Download.aspx?pageid=185&mid=326&fileid=652>

⁸ <http://gov.wales/topics/health/publications/health/reports/concordat/?lang=en>

⁹ <https://www.childcomwales.org.uk/wp-content/uploads/2016/04/Report-of-the-UK-CCs-UNCRC-Examination-of-the-Fifth-Periodic-Report.pdf>

¹⁰ <http://gov.wales/docs/statistics/2016/160511-nhs-expenditure-programme-budgets-2014-15-en.pdf>

¹¹ <http://gov.wales/docs/dhss/publications/150824reporten.pdf>

Inquiry. I understand that the All Wales SCAMHS and Eating Disorders Network Steering Group (SCAMHSED) have recently established a SCAMHS Data Set to pilot across Wales. This is a welcomed development but I do not believe it currently captures (or was intended to capture) data on expenditure.

With regard to Welsh Government's announcement in May 2015 that extra funding would be made available to mental health services, including CAMHS, I was pleased to see the particular inclusion of extra funding for the provision of psychological therapies across Wales. Whilst I'm aware that each LHB will have spent varying amounts on the development of such, this should have allowed for some focused identification of the need to address this shortfall. An update on the current level of provision from LHBs across Wales as part of the Committee's Inquiry will be much needed as I continue to hear from children, young people and their families of a lack of therapeutic provision locally. Given the limited availability of psychological therapies, I am concerned that LHBs may not necessarily be in a position to comply with the current National Institute for Health and Care Excellence (NICE) clinical guidance on 'Depression in children and young people: identification and management'¹² which states that antidepressant medication should not be offered without "a concurrent psychological therapy" (2015:23). As I have raised before, it continues to be the case that Welsh Government policy implementation guidance on psychological therapies makes no reference to children or young people¹³. Further work in relation to adults only was developed as part of Matrics Cymru in June 2016¹⁴ and whilst I am aware that consideration was given to children and young people, and that these interventions were likely to be different, I cannot report much knowledge of progress in this regard. Given developments to date with Matrics Cymru and also the learning to be had from the Improving Access to Psychological Therapies initiative in England¹⁵, which includes children and young people, I consider this to be an issue that the Programme should prioritise in its final stages.

Transition to Adult Services:

Transition to adulthood continues to be a priority area for me, including the issues young people face whilst transitioning between CAMHS and Adult mental health services. I continue to hear from children, young people and their families that transition planning has not sufficiently met their needs, or indeed has not taken place and that they continue to face a complete 'cliff edge'. Poor service transition can often lead to disengagement, despite continued need. This risks impacting further on their health and wellbeing and also many other aspects of their lives. Whilst I understand that the Programme has developed a distinct 'good transition' guidance document¹⁶ and a Young Person's Transition Passport¹⁷ earlier this year, it is important now to ensure that this progress makes a real difference for young people and that they

¹² <https://www.nice.org.uk/guidance/CG28/chapter/1-Recommendations#care-of-all-children-and-young-people-with-depression>

¹³ <http://www.repsych.ac.uk/pdf/Psychological%20Therapies%20in%20Wales.pdf>

¹⁴ <http://www.1000livesplus.wales.nhs.uk/opendoc/295511>

¹⁵ <https://www.england.nhs.uk/mental-health/cyp/iapt/>

¹⁶ <http://www.goodpractice.wales/SharedFiles/Download.aspx?pageid=185&mid=326&fileid=751>

¹⁷ <http://www.goodpractice.wales/SharedFiles/Download.aspx?pageid=185&mid=326&fileid=752>

form part of the review and monitoring process outlined. I will continue to keep abreast of developments, including the expectation that LHBs:

“...keep transition arrangements under review as detailed in section 2 to ensure they remain fit for purpose. Following adoption Welsh Government will undertake a review of these arrangements within two years to ensure consistency of application across Wales and that arrangements are meeting the transition needs of service users”. (2017:4).

Links with Education (emotional intelligence and healthy coping mechanisms):

It is imperative that curriculum reform in Wales, particularly the Health and Wellbeing Area of Learning and Experience, is planned and delivered together with the Programme. I have for some time now been highlighting the urgency in aligning these initiatives so that joint work can develop a collective vision for schools' roles in preventing mental ill health and intervening early. I remain hopeful that my most recent communication should enable colleagues working in both Programmes to focus on improving this under-developed area. This also raises concerns that at Welsh Government level, there is further work to achieve in ensuring that policy and service developments for children and young people across all portfolio areas are sufficiently and effectively joined up. I recently published “Sam’s Story”¹⁸, a report on a project involving children and young people within my school and community based Ambassador schemes, who were asked to express their feelings and experiences of bullying through an imaginary character called ‘Sam’. Within the report, I included a specific priority for improvement by the Welsh Government to ensure that through developing joint working between both the Together for Children and Young People and the Curriculum Reform Programmes, we could achieve the necessary plans and pathways for prevention, early help and support for children and young people in educational settings (2017:28). This work would help ensure that the promotion of strength and resilience within pupils, as well as access to psychological therapies when needed, could be better achieved.

I have warmly welcomed the recently announced £1.4m investment to develop the support available to schools by specialist CAMHS¹⁹. However, this must be complimented by further, whole-school approaches to raising awareness of mental health and implementing prevention and early intervention measures for pupils. I am aware of some excellent examples of work in schools, including the benefits of introducing mindfulness²⁰ and tackling issues of stigma and discrimination²¹. Acknowledgement must also be made of the work of counsellors for school-aged children and young people. Given the importance their contribution can make and the collaboration needed between them and CAMHS to ensure timely access to treatment, an update on progress in implementing the Welsh Government’s 2016 guidance would be useful²².

¹⁸ <https://www.childcomwales.org.uk/sams-story/>

¹⁹ <http://gov.wales/newsroom/health-and-social-services/2017/specialist/?lang=en>

²⁰ <https://mindfulnessinschools.org/>

²¹ <http://www.timetochangewales.org.uk/en/get-involved/become-champion/>

²² <http://gov.wales/docs/dcells/publications/161129-guidance-collaborative-working-between-camhs-counselling-service-en.pdf>

With these developments in mind, I have recently highlighted my concerns at a lack of communication on the longevity of the Programme with the Programme Director, and as a member of its External Reference Group. I have had a positive response to my concerns but am yet to receive formal confirmation that plans are in place to address this. I also understand that the Cabinet Secretary for Health, Well-being and Sport has responded to the Chair of the Committee's recent letter (dated 8 September 2017)²³ requesting clarification on its end date and whilst I have had no sight of this, my team has been informed by Welsh Government officials that an extension has been agreed. It is my view that whilst there are risks associated with a Programme which continues indefinitely, likewise, placing arbitrary deadlines would not be reflective of its original aims and objectives²⁴. It must now focus on ensuring that progress to date is fully embedded and sustained locally, as well as addressing the remaining issues. It would be at this point, that any discussions on its formal ending should take place.

Submitted by:

Professor Sally Holland

Children's Commissioner for Wales

²³ <http://senedd.assembly.wales/documents/s65968/CYPE5-24-17%20-%20Paper%2022%20-%20to%20note.pdf>

²⁴ <http://www.goodpractice.wales/SharedFiles/Download.aspx?pageid=185&mid=326&fileid=306>

Ein cyf/Our ref: MA- P/CS/3044/17

Lynne Neagle AC
Cadeirydd
Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

14 Tachwedd 2017

Annwyl Lynne

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 24 Hydref at Ysgrifennydd y Cabinet dros Gymunedau a Phlant. Rwy'n ateb y llythyr yn rhinwedd fy mhenodiad yn ddiweddar fel y Gweinidog Gwasanaethau Cymdeithasol a Phlant.

Yn eich llythyr rydych yn gofyn nifer o gwestiynau, yng ngoleuni'r dystiolaeth a ddarparwyd i'r Pwyllgor gan Gomisiynydd Plant Cymru. Er hwylustod, rwyf wedi ymateb i bob un o'ch pwyntiau yn y drefn y cawsant eu cyflwyno yn eich llythyr.

1. Hawliau Plant

- **Byddai'r pwyllgor yn croesawu esboniad pellach o ran a fyddai eich datganiad nad oes 'dim tystiolaeth' y byddai dyletswydd gyffredinol ar sylw dyledus yn cael effaith gadarnhaol ar ganlyniadau yn berthnasol i ddyletswydd sylw dyledus Llywodraeth Cymru o dan Fesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011**

Mae Llywodraeth Cymru wedi dangos yn glir ei hymrwymiad i hawliau plant drwy ymgorffori Confensiwn y Cenedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP) yn y ddeddfwriaeth. Felly, mae'n rhaid i weinidogion roi sylw dyledus i hawliau plant wrth wneud eu penderfyniadau. Mae rheidrwydd arnom i roi sylw dyledus o ddechrau'r broses o ddatblygu polisi a deddfwriaeth, nid yw'n ystyriaeth unigol neu'n ymarfer blwch ticio. Felly, rwy'n disgwyl i swyddogion, fy nghydweithwyr a Gweinidogion y Cabinet weithredu'r ddyletswydd yn drylwyr a chyda meddwl agored, a gwneud penderfyniadau gwybodus sy'n seiliedig ar dystiolaeth.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae gosod y ddyletswydd hon ar Weinidogion Cymru yn sicrhau y rhoddir sylw dyledus i CCUHP ar lefel strategol ac mae'n darparu fframwaith ar gyfer pob penderfyniad, gan gynnwys polisiau a deddfwriaeth.

- **Effaith y ddyletswydd sylw dyledus o fewn Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014**

Bydd hyn yn cael ei ystyried fel rhan o'r gwerthusiad annibynnol, ffurfiol o'r Ddeddf. Mae cwmpas y gwerthusiad yn cael ei ystyried yn awr gan grŵp gwerthuso o randdeiliaid sy'n cynnwys cynrychiolwyr o'r sector plant. Bydd y grŵp yn cyhoeddi cynllun gwerthuso cyn y Nadolig a bydd y gwerthusiad yn dechrau yn ystod hydref 2018 yn dilyn ymarfer caffael llawn Cyfnodolyn Swyddogol yr Undeb Ewropeaidd. Felly, ar y cam hwn, mae'n rhy gynnar imi wneud unrhyw sylwadau ar y mater penodol hwn, ond gall swyddogion roi sicrwydd i'r Pwyllgor y bydd hyn yn cael ei ystyried fel rhan o'r gwerthusiad ffurfiol o'r Ddeddf.

- **Y sail ar gyfer sefyllfa safbwynt polisi presennol Llywodraeth Cymru ar y ddyletswydd sylw dyledus**

Safbwynt Llywodraeth Cymru ar hyn o bryd yw na fydd rhoi dyletswydd sylw dyledus gyffredinol ar staff rheng flaen ynddo'i hun yn sicrhau'r canlyniad dymunol, yn hytrach, byddai ond yn ychwanegu at faich gweinyddol y staff rheng flaen. Cred Llywodraeth Cymru mai'r dull mwyaf effeithiol o gyflawni ein nod cyffredin a'r canlyniad a ddymunir yw cydblethu hawliau'r plentyn yng nghyfansoddiad y ddeddfwriaeth.

2. Asesiadau o'r Effaith ar Hawliau Plant

- **Rhowch amlinelliad o'ch barn ar ddylanwad Asesiadau o'r Effaith ar Hawliau Plant ar broses bresennol Llywodraeth Cymru o wneud penderfyniadau a datblygu polisiau**

Mae'r broses Asesiadau o'r Effaith ar Hawliau Plant wedi'i hymgorffori yn y prosesau o ddatblygu deddfwriaethau, polisiau newydd a rhaglenni Llywodraeth Cymru. Mae'r Asesiadau hyn yn sicrhau bod hawliau plant a phobl ifanc yn elfen ganolog wrth wneud penderfyniadau neu ddatblygu polisiau. Er mai dyletswydd i roi sylw dyledus i hawliau plant sydd gan Weinidogion Cymru, yn hytrach na chwblhau Asesiadau o'r Effaith ar Hawliau Plant, mae cyflwyno'r broses Asesu hon yn sicrhau cysondeb ymarferol ar draws y Llywodraeth. Cynhaliodd yr Athro Simon Hoffman o Arsyllfa Cymru ar Hawliau Dynol Plant a Phobl Ifanc werthusiad o'r broses Asesiadau o'r Effaith ar Hawliau Plant yn 2015, ac argymhellodd y dylid ei symleiddio. O ganlyniad, rydym yn gweithio gyda rhanddeiliaid allweddol i ddatblygu a threialu'r defnydd o dempled Asesu wedi'i symleiddio. Rydym hefyd yn ystyried a oes cyfle i symleiddio pob un o'n prosesau asesiadau o effaith, er mwyn sicrhau bod ansawdd yr asesiadau o effaith yn cael eu gwella a'u hintegreiddio gyda chyfarwyddyd parhaol Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

- **Dangos diddordeb parhaus a gweithredol yn yr Asesiadau o'r Effaith ar Hawliau Plant drwy oes y Cynulliad hwn a chyfrannu mewn dialog ffurfiol gyda chi yn dilyn cyhoeddiad yr Adroddiad Cydymffurfiaeth o dan y Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru), i'w gyhoeddi yn Ionawr 2018**

Rwy'n croesawu diddordeb parhaus y Pwyllgor yn y broses Asesiadau o'r Effaith ar Hawliau Plant.

3. Comisiynydd Plant Cymru

- **Byddai'r Pwyllgor yn ddiolchgar pe gallech esbonio a ydych dal yn fodlon bod y ddeddfwriaeth sy'n llywodraethu Comisiynydd Plant Cymru yn cydymffurfio ag egwyddorion Paris**

Rwy'n fodlon bod y ddeddfwriaeth sy'n llywodraethu Comisiynydd Plant Cymru yn cydymffurfio ag Egwyddorion Paris. Er bod Comisiynydd Plant Cymru wedi'i phenodi gan Brif Weinidog Cymru ac yn swydd sy'n cael ei hariannu gan Lywodraeth Cymru, mae ei statws fel sefydliad annibynnol ar gyfer hawliau dynol yn hollbwysig i'w gweithrediad a'i natur ddiuedd. Y Comisiynydd sy'n gyfrifol am bennu ei rhaglen waith (yn unol â rhwymedigaethau deddfwriaethol) a'i chynllun gwaith ei hun (gan gynnwys adolygiadau neu archwiliadau statudol) ac nid oes angen unrhyw gymeradwyaeth Gweinidogol arni. Yn ogystal, gall y Cynulliad graffu ar ei gwaith a'i dwyn i gyfrif.

4. Y DU yn gadael yr Undeb Ewropeaidd: plant a phobl ifanc

- **Cadarnhad ynghylch a gynhaliwyd Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant, fel rhan o'r Papur Gwyn 'Diogelu Dyfodol Cymru', (sydd fel arfer yn cael ei gyhoeddi ochr yn ochr â chynigion deddfwriaethol), er mwyn ategu dull Llywodraeth Cymru o ymdrin â'r broses Brexit (a rhagor o wybodaeth amdano os felly)**

Ni chynhaliwyd Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant am nad yw Diogelu Dyfodol Cymru yn ddogfen bolisi ffurfiol, yn hytrach mae'n alwad gan Lywodraeth Cymru i Lywodraeth y DU fabwysiadu ein safbwyntiau. Nid yw'r safbwyntiau hyn yn ymrwymadau polisi i'w cyflawni. Rwy'n rhagweld y gallai fod angen asesiadau ffurfiol ar rai lliffoedd gwaith yn y dyfodol, wrth baratoi ar gyfer y trafodaethau ar Brexit a'u canlyniadau, a byddai hyn yn cynnwys Asesiadau o'r Effaith ar Hawliau Plant.

- **Diweddariad ar y gweithdai a'r ymgynghoriad ar-lein i gasglu safbwyntiau plant a phobl ifanc ar adael yr Undeb Ewropeaidd**

Mae'n hollbwysig bod plant a phobl ifanc yn derbyn cyfleoedd i wneud cyfraniad ystyrlon i'r broses o lunio safbwyntiau Llywodraeth Cymru ar Brexit. Mae fy swyddogion yn edrych ar yr ymchwil cymdeithasol presennol ar y mater hwn, sy'n dangos beth y mae plant a phobl ifanc yn pryderu amdano. Rwy'n ymwybodol o'r ymchwil diweddar gan WISERD sy'n awgrymu bod rhai o'n pobl ifanc yng Nghymru yn teimlo'n rhwystredig nad ydynt wedi cael lleisio eu barn yng nghynllunio Refferendwm yr Undeb Ewropeaidd. Rydym yn cynllunio ein proses ymgysylltu ein hunain yn awr, gan gynnwys cyfres o weithdai grwpiau ffofws gyda phobl ifanc ar hyd a lled Cymru, er mwyn inni allu cael dealltwriaeth wirioneddol o safbwyntiau plant a phobl ifanc ar y mater.

- **Diweddariad ar y datblygiadau i sefydlu'r grŵp cynghori o bobl ifanc yr addawyd**

O ran ymgysylltu â'r Grŵp Cynghori Ewropeaidd, mae fy swyddogion yn cwblhau'r dulliau a fydd yn galluogi plant a phobl ifanc i wneud hyn. Rwy'n disgwyl i'r trefniadau ar gyfer y grŵp cynghori pobl ifanc gael eu cymeradwyo yn fuan.

5. Eiriolaeth

- **Byddai'r Pwyllgor yn croesawu cadarnhad o rôl Llywodraeth Cymru o ran monitro a yw awdurdodau wedi cyflwyno'r dull hwn yn llwyr, a oedd wedi'i dargedu ar gyfer mis Mehefin 2017 yn y cynllun gweithredu yr ydych yn cyfeirio ato fel tystiolaeth**

Nid yw eiriolaeth yn ddarpariaeth newydd ar gyfer awdurdodau lleol, mae'n ddyletswydd statudol. Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod bod y cynnig gweithredol yn ofyniad newydd, a dyna pam ein bod wedi gwneud ymrwymiad i ddarparu'r cyllid ychwanegol o hyd at £550,000 sy'n cynnwys talu am gost y cynnig gweithredol. Mae'r Fframwaith Eiriolaeth newydd wedi'i gyflwyno ar draws Cymru gyfan ers mis Gorffennaf.

Mae Llywodraeth Cymru wedi parhau i weithio gyda'i phartneriaid er mwyn sicrhau dull cydweithredol o ddarparu gwasanaethau eiriolaeth, gan gynnwys gyda Chymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a'r Uwch Grŵp Arweinyddiaeth ar gyfer eiriolaeth i ysgogi gweithrediad a monitro cynnydd. Cynhelir cyfarfod nesaf yr Uwch Grŵp Arweinyddiaeth ar 16 Tachwedd er mwyn adolygu'r sefyllfa genedlaethol a bydd Cymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru yn darparu diweddariad am y cynnig gweithredol a'r gwaith monitro hyd yma. Yn dilyn hyn, bydd Grŵp Cynghori'r Gweinidog ar gyfer Gwella Canlyniadau i Blant yn gyfrifol am eiriolaeth, gan gynnwys y gwaith monitro, a byddant yn edrych yn ehangach na'r dull gweithredu cenedlaethol er mwyn ystyried y gwasanaethau eiriolaeth iechyd ac addysg.

Rwy'n gobeithio y bydd yr wybodaeth hon yn ddefnyddiol i chi.

Yr eiddoch yn gywir

Huw Irranca-Davies AC/AM

Y Gweinidog Gofal Cymdeithasol a Phlant
Minister for Children and Social Care

Ymchwiliad i iechyd emosiynol ac iechyd meddwl plant a phobl ifanc - crynodeb o ymweliadau

Tachwedd 2017

Lansiwyd ein hymchwiliad i iechyd emosiynol ac iechyd meddwl plant a phobl ifanc yng Nghymru yn ystod haf 2017. Er mwyn llywio ein gwaith o graffu ar y gwasanaethau a'r cymorth sydd ar gael i blant a phobl ifanc, rhannodd aelodau'r Pwyllgor yn ddau grŵp i fynd ar ymweliadau yn y gogledd a'r de ar 28 Medi 2017. Mae'r papur hwn yn rhoi crynodeb ysgrifenedig o'r wybodaeth a rannwyd gyda ni yn ystod yr ymweliadau hynny.

Ble yr aethom ar ymweliad?

Yn y gogledd, aethom ar ymweliad ag **Ysgol Pen y Bryn** ym Mae Colwyn, sef ysgol gynradd sydd wedi bod yn dysgu ymwybyddiaeth ofalgar dros y saith mlynedd diwethaf i wella lles emosiynol a gwydnwch ei disgyblion. Buom hefyd ar ymweliad â **Chanolfan Addysg Nant y Bryniau** o fewn **Uned Gwasanaeth Ieuentid Gogledd Cymru (NWAS)** yn Abergele. Mae'r Uned hon yn darparu triniaeth breswyl ddwys i bobl ifanc sydd â phroblemau iechyd meddwl difrifol a chymhleth. Mae Nant y Bryniau yn darparu addysg a chymorth i'r rhai a dderbynnir i'r Uned a'r rhai sy'n cael cymorth arbenigol yn y gymuned.

Yn ne Cymru, ymwelwyd â **Chartref Diogel i Blant Hillside** yng Nghastell-nedd. Hillside yw'r unig gartref diogel i blant yng Nghymru, ac mae'n darparu

llety i bobl ifanc 12 i 17 oed. Aethom ar ymweliad, hefyd, â **Tŷ Llidiard** ym Mhen-y-bont ar Ogwr sydd â 15 o welyau i ofalu am bobl ifanc o bob cwr o'r canolbarth, de a gorllewin Cymru sydd angen cymorth iechyd meddwl arbenigol.

Pam y gwnaethom drefnu ymweliadau?

Trefnwyd yr ymweliadau i'n galluogi i siarad yn uniongyrchol â phlant a phobl ifanc, athrawon ac ymarferwyr iechyd. Roeddem hefyd am sicrhau y gallai barn a phrofiadau'r rhai y bydd polisi yn y maes hwn yn effeithio arnynt, yn ein helpu i lywio ein gwaith o holi am dystion yn nes ymlaen yn y broses graffu a llunio'r casgliadau y byddwn yn dod iddynt ac argymhellion y byddwn yn eu gwneud i Lywodraeth Cymru.

Pam dewis y lleoliadau a ddewiswyd gennym?

Gan y byddai'n anodd gofyn i ddisgyblion ysgol gynradd (oherwydd eu hoedran) a'r rheini sydd angen cymorth arbenigol (oherwydd faint o gymorth sydd ei angen arnynt) i ddarparu tystiolaeth mewn lleoliad ffurfiol neu'n ysgrifenedig, roedd ymweld â'r lleoliadau a ddewiswyd (ysgol gynradd ysgol a thri gwasanaeth arbenigol) yn ein galluogi i gasglu tystiolaeth am feysydd y gallwn fel arall fod wedi ei chael yn anodd eu cyrraedd.

Hoffem ddiolch i bawb a wnaeth alluogi'r ymweliadau hyn i ddigwydd, ond yn enwedig y plant a'r bobl ifanc hynny a rannodd eu barn a'u profiadau mor barod ac agored â ni

Ysgol Pen y Bryn, Bae Colwyn

Cawsom gyfle i gwrdd â staff a disgyblion yr ysgol gynradd, gan gynnwys y pennaeth ac un o lywodraethwyr yr ysgol. Pwrpas yr ymweliad oedd arsylwi, a thrafod ymagwedd Ysgol Pen y Bryn tuag at les emosiynol a meddyliol, yn enwedig ei waith ar ymwybyddiaeth ofalgar.

Datblygu deallusrwydd emosiynol a dulliau iach o ymdopi

Mae Ysgol Pen y Bryn wedi ymrwymo i ddatblygu deallusrwydd emosiynol ei disgyblion rhwng 3 ac 11 oed, a dulliau iach o ymdopi. Un o'r dulliau y mae'n eu defnyddio i wneud hyn yw ymwybyddiaeth ofalgar.

Defnyddir ymwybyddiaeth ofalgar i feithrin y gallu i roi sylw bwriadol i brofiadau o funud i funud. Ei nod yw galluogi rhywun i amgyffred yr hyn sy'n digwydd yn eu meddwl a'u corff, o ddydd i ddydd, heb farnu'r profiad hwnnw. Yn ôl y Sefydliad Iechyd Meddwl, gall ymwybyddiaeth ofalgar alluogi pobl i newid y ffordd y maent yn meddwl a'r hyn y maent yn ei deimlo am eu profiadau, yn enwedig profiadau sy'n peri straen, a gall gynyddu gallu unigolyn i reoli sefyllfaoedd anodd a gwneud dewisiadau doeth.¹

Fel arfer, mae dulliau sy'n seiliedig ar ymwybyddiaeth ofalgar yn cael eu dysgu drwy sgiliau myfyrdod, sy'n cynnwys rhoi sylw i'r anadl a'r corff pan fydd yn llonydd ac wrth symud.² Mae corff cynyddol o dystiolaeth wedi canfod fod pobl yn teimlo llai o straen, llai o bryder ac yn llai isel pan maent yn fwriadol yn ymarfer ymwybyddiaeth ofalgar yn rheolaidd,³ ac yn mwynhau mwy o les, eglurder meddwl a gofal ohonynt hwy eu hunain ac eraill.⁴

Ymwybyddiaeth ofalgar mewn ysgol

Dechreuodd Ysgol Pen y Bryn ymgymryd ag ymwybyddiaeth ofalgar yn 2010. Datblygodd yr athrawon eu harfer eu hunain cyn addysgu'r plant. Yn 2011, dechreuodd dau o'r athrawon ynghyd ag athrawes ymwybyddiaeth ofalgar brofiadol a niwrowydddydd ddatblygu, mewn cydweithrediad â'r prosiect [Mindfulness in Schools](#) gwricwlwm ymwybyddiaeth ofalgar ar gyfer cyfnod allweddol 2 (7 - 11 oed) o'r enw 'Paws B'. Daeth athrawon Ysgol Pen y Bryn yn hyfforddwyr yn y cwricwlwm ac maent wedi hyfforddi cannoedd o athrawon o bob cwr o'r byd.

¹Sefydliad Iechyd Meddwl, [Be Mindful](#), Hydref 2017

²Grŵp Seneddol yr Holl Bleidiau ar Ymwybyddiaeth Ofalgar (Hydref 2015), [Mindful Nation UK](#), Hydref 2017

³Sefydliad Iechyd Meddwl, [Be Mindful](#), Hydref 2017

⁴Grŵp Seneddol yr Holl Bleidiau ar Ymwybyddiaeth Ofalgar (Hydref 2015), [Mindful Nation UK](#), Hydref 2017

Mae'r cwricwlwm yn cyflwyno plant i arferion dyddiol ac yn dangos i blant sut y gall ymwybyddiaeth ofalgar fod yn ddefnyddiol yn eu bywydau. Mae hefyd yn egluro beth y mae gwahanol rannau o'r ymennydd yn ei wneud a sut y gall ymwybyddiaeth ofalgar fod o fudd i ddatblygiad yr ymennydd. Mae ymchwil a gynhaliwyd ar gwricwlwm 'Paws B' yn dangos bod plant yn canolbwyntio'n well, yn hunanreoleiddio ac yn gwneud dewisiadau priodol. Yn ychwanegol, mae ymchwil wedi dangos bod llesiant athrawon sy'n dysgu ymwybyddiaeth ofalgar yn gwella.

Yn dilyn hynny, aeth y tîm a greodd 'Paws B' ati i ddatblygu cwricwlwm pellach - 'The Present' - ar gyfer 4 -11 oed. Mae hwn yn darparu arferion pellach, niwrowyddoniaeth a gweithgareddau ymwybyddiaeth ofalgar ar draws y cwricwlwm. Mae ymchwil ar y gweill ar hyn o bryd i asesu ei effaith.

Er bod ymwybyddiaeth ofalgar yn cael ei ymarfer drwy'r ysgol, pwysleisiwyd mai mater o ddewis ydyw, ac nid oes raid i'r plant ei ymarfer os nad ydynt yn dymuno. Pwysleisiwyd hefyd mai dim ond un rhan o ymagwedd ehangach yr ysgol a'i hymrwymiad i lesiant emosiynol ac iechyd meddwl ei disgyblion yw ymwybyddiaeth ofalgar.

Enghreifftiau o addysgu ymwybyddiaeth ofalgar

Yn ystod ein hymweliad, buom yn arsylwi gwersi ymwybyddiaeth ofalgar gyda dosbarthiadau blwyddyn 6, blwyddyn 3 a blwyddyn 2 ac yn cymryd rhan ynddynt. Cafodd yr ymarferion eu teilwra i bob grŵp oedran.

Blwyddyn 2 (6-7 oed): Ar ôl cyrraedd, roedd disgyblion blwyddyn 2 yn brysur yn chwarae ar iard yr ysgol. Roedd yr athro'n defnyddio technegau ymwybyddiaeth ofalgar i hybu tawelwch ar ôl dychwelyd i'r ystafell ddosbarth. Gan ofyn i'r disgyblion eistedd ar y carped ym mlaen yr ystafell, cafodd y plant eu harwain gan yr athro/athrawes i "gau eu llygaid" a "chanolbwyntio ein meddyliau ar fod yn ôl yn yr ystafell ddosbarth - nid yn y maes chwarae". Roedd yr ymarferion dilynol yn cynnwys 'edrych yn ofalgar' wrth i'r disgyblion wynebu partneriaid, gan adlewyrchu symudiadau ei gilydd yn eu tro. Fe wnaethon nhw hefyd 'anadlu gefn wrth gefn' mewn parau, a oedd yn eu hannog i fod yn ymwybodol o batrwm anadl ei gilydd. Yn olaf, cawsant eu gwahodd i sgwrsio â'u partneriaid i drafod sefyllfaedd lle y gallant ddewis defnyddio ymwybyddiaeth ofalgar.

Blwyddyn 3 (7-8 oed): Gwahoddwyd y disgyblion i gymryd rhan mewn ymarfer gyda'u llygaid i lawr neu ynghau, gan gyfrif sawl anadl arferol y maen nhw'n eu cymryd mewn munud. Yn ystod yr ymarfer, cawsant eu

hatgoffa gan yr athro, pe bai eu meddyliau'n crwydro, y gallent ddefnyddio'u hanadl i ddechrau canolbwyntio wedyn. Ar ddiwedd y wers, mewn ymateb i gwestiwn yr athro "Sut roeddech chi'n teimlo?", dywedodd un disgybl "Fe gododd fy nghorff i fyny". Roedd naratif yr athro / athrawes yn gadarnhaol a chynhwysol drwy gydol y sesiwn, gan annog y disgyblion i longyfarch eu hunain ar eu hymwybyddiaeth ofalgar a'u sicrhau "nad oes ateb cywir nac anghywir".

Blwyddyn 6 (10-11 oed): Casglodd yr athro y dosbarth at ei gilydd, a gofynnodd iddynt eistedd. Yna gofynnodd iddynt gau eu llygaid neu edrych i lawr a chanolbwyntio ar deimladau yn eu traed. Roedd yn eu hannog i ddychmygu rhoi "tortsh golau sbot" yno, ei llusgo i fyny eu coesau, dros eu pen-gliniau, yna'u cluniau, gan ystyried y teimlad bod eu dwylo'n cael eu rhoi ar eu glin. Dywedodd yr athro yn rheolaidd ei bod yn iawn os oedd y bobl ifanc yn colli canolbwyntiad neu os oedd eu meddyliau'n crwydro, gan ofyn iddynt geisio dod â'u hunain yn ôl os oedd yn bosibl. Ar ôl yr ymarfer, bu'r athro yn arwain y plant mewn trafodaeth am wahanol rannau'r ymennydd, gan gysylltu swyddogaethau corfforol â gwahanol ymatebion emosiynol. Trafododd y disgyblion sut, ble a phryd y gallent ddefnyddio ymwybyddiaeth ofalgar, a chydabod pa ran o'u hymenydd fyddai'n llunio eu hymddygiad. Yna rhoddwyd cyfres o senarios astudiaethau achos i'r disgyblion, a gofynnwyd iddynt mewn grwpiau drafod sut y gallai ymwybyddiaeth ofalgar eu helpu i ymateb i sefyllfaoedd o'r fath.

Ar ddiwedd ein hymweliad, cawsom wahoddiad i drafodaeth bwrdd crwn gyda 'Llysgenhadon Ymwybyddiaeth Ofalgar' yr ysgol. Fel disgyblion blwyddyn 5 a 6, cawsant eu penodi i weithio gyda'r staff addysgu i ddatblygu technegau newydd a chynnal 'Clwb Ymwybyddiaeth Ofalgar' lle y gallant helpu disgyblion eraill i ymarfer eu hymwybyddiaeth ofalgar. Fel Llysgenhadon, maent hefyd yn siarad â grwpiau blynyddoedd iau ac yn sôn wrthynt am ymwybyddiaeth ofalgar a sut y gall helpu.

Yn ystod trafodaeth gyda'r pennaeth, llywodraethwr ysgol ac arweinydd ymwybyddiaeth ofalgar yr ysgol, dywedwyd wrthym am bwysigrwydd cefnogi'r bwriad o gyflwyno ymwybyddiaeth ofalgar gyda hyfforddiant digonol a chefnogaeth athrawon, a dadansoddiad cadarn o'i effaith. Nodwyd bod rhai o'r heriau o ran ei gyflwyno yn cynnwys argaeledd amser a chyllid ar gyfer hyfforddi staff, a chamddealltwriaeth o ymwybyddiaeth ofalgar fel disgyblaeth grefyddol yn hytrach na seciwlar. Pan ofynnwyd iddynt i ba raddau roedd yr ysgol (fel arweinydd yn y maes hwn) wedi bod yn gysylltiedig

â thrafodaethau ynghylch y cwricwlwm newydd, yn enwedig y maes lles, dywedasant nad oedd yr un o'r ysgolion arloesol na Llywodraeth Cymru wedi dod atynt i holi am gyngor. Roedd arweinydd ymwybyddiaeth ofalgar yr ysgol yn is-gadeirydd y Maes Profiad Dysgu (AoLE) Iechyd a Lles am gyfnod byr, ond nid oedd hyn yn ymwneud yn benodol ag ymwybyddiaeth ofalgar.

Beth ddywedodd plant Ysgol Pen y Bryn wrthym?

Esboniodd un disgybl bod ei chwaer hŷn (a oedd yn ddisgybl blwyddyn 6 ym Mhen Y Bryn ar y pryd) yn dysgu ymwybyddiaeth ofalgar iddynt pan oeddynt ym mlwyddyn 2. **"Roeddwn i'n arfer mynd yn nerfus drwy'r amser, ac fe ddywedon nhw y bydd yn fy helpu i dawelu i lawr ac rwyf wedi bod yn ei wneud ers hynny"**. Dywedodd y disgybl hefyd fod ei chwaer yn dal i ddefnyddio ymwybyddiaeth ofalgar yn yr ysgol uwchradd a'u bod yn addysgu eu rhieni i'w ddefnyddio.

Dywedodd un disgybl, **"Rydw i'n defnyddio ymarfer petal (agor a chau eich llaw mewn amser gyda'ch anadlu, fel dal petal ynddi) pan fydda i'n poeni am brawf"**.

Rhoddodd eraill enghreifftiau o pryd y maent yn defnyddio ymwybyddiaeth ofalgar a manteision hynny, gan gynnwys:

"Mae'n fy helpu pan rwy'n poeni"

"Mae'n fy nhawelu - rwy'n ei ddefnyddio y tu allan i'r ysgol"

"Cyn mynd i gysgu - anadlu i mewn ac allan"

Dywedodd y plant ieuengaf y buom yn siarad â hwy - 6-7 oed - eu bod yn defnyddio ymwybyddiaeth ofalgar yn y sefyllfaoedd canlynol:

"Os bydd rhywun yn syrthio ac maen nhw'n ddig, gallant ei ddefnyddio"

"Gallwch ddefnyddio anadlu ymwybyddiaeth ofalgar i'ch tawelu"

"Yn y dosbarth, pan mae'n swnllyd, gallwch ei ddefnyddio i geisio canolbwyntio a ffocysu"

"Os gwnewch gamgymeriad yn eich gwaith, gallwch ddefnyddio anadlu ymwybyddiaeth ofalgar"

"Os cewch gerydd!"

Canolfan Addysg Nant y Bryniau, NWAS, Abergele

Yn ystod ein hymweliad, cawsom gyfle i gwrdd â'r athrawes mewn gofal yng Nghanolfan Addysg Nant-y-Bryniau a'i dirprwy. Cawsom gyfle hefyd i gyfarfod yn fyr ag aelodau'r tîm aml-ddisgyblaethol yn uned cleifion mewnol Gwasanaeth Ieuencid Gogledd Cymru, a rhai o'r bobl ifanc sy'n cael eu trin a'u haddysgu ar y safle.

Cefndir - Uned Cleifion Mewnol Gwasanaeth Ieuencid Gogledd Cymru

Caiff pobl ifanc sydd â phroblemau iechyd meddwl difrifol a chymhleth eu derbyn i Wasanaeth Ieuencid Gogledd Cymru am gyfnod preswyl o driniaeth therapiwtig ddwys. Agorwyd yr Uned yn 2009 i ddarparu gwasanaeth saith niwrnod. Fe'i hadeiladwyd gyda 18 gwely (12 ar ward driniaeth a 6 mewn ward aciwt) ac ysgol ar y safle (Nant y Bryniau).

Mae'r uned yn darparu cymorth i gleifion ifanc sy'n dioddef problemau iechyd meddwl fel anhwylderau bwyta difrifol, anhwylderau hwyliu, materion hunan-niweidio, tueddiadau hunanladdiad, seicosis ac eraill. Eglurodd y staff fod sefydlu tîm 'Kite' arbenigol CAMHS yn llwyddiannus yn y gymuned yng ngogledd Cymru ac, yn fwy diweddar, y Tîm Anhwylderau Bwyta Arbenigol, wedi golygu bod yr uned yn derbyn cyfran uwch o gleifion mewnol sydd ag anghenion iechyd mwy cymhleth neu sydd wedi bod yn fwy amharod i dderbyn triniaeth a chymorth yn y gymuned. Mae Kite hefyd yn darparu triniaeth 'arhosiad byr dwys' fel 'cam i fyny'/'cam i lawr' i/o wasanaethau cymunedol arbenigol a'r uned cleifion mewnol.

Canolfan Addysg Nant y Bryniau

Yn ystod arosiadau yn uned NWAS, mae pobl ifanc yn mynychu Canolfan Addysg Nant y Bryniau fel rhan o'u gofal. Caiff Nant y Bryniau ei rhedeg gan Awdurdod Addysg Lleol Conwy ar ran - a gyda chyllid - yr holl awdurdodau lleol ar draws gogledd Cymru. Fe'i lleolir mewn cyfleuster pwrpasol ger ward cleifion mewnol NWAS.

Yn ogystal â darparu addysg a chefnogaeth i'r bobl ifanc a gaiff eu derbyn i NWAS, mae Nant y Bryniau hefyd yn gweithio gyda plant o bob cwr o ogledd Cymru a gaiff driniaeth trwy dîm cefnogaeth gymunedol ddwys 'Kite' ac nad ydynt - oherwydd amrywiaeth o gyflyrau iechyd meddwl difrifol - yn gallu ymgysylltu ag addysg amser-llawn, prif ffrwd. Maent yn mynd i Nant-y-

Bryniau naill ai drwy fynychu'r uned neu fe'u cefnogir yn eu hardal i gysylltu â'u hysgol neu goleg presennol.

Adnodd addysgu a chapasiti

Mae tri athro cymwysedig amser-llawn yn y Ganolfan, a phob un wedi gweithio mewn ysgolion prif ffrwd yn y gorffennol, ond wedi datblygu diddordeb ac arbenigedd mewn addysgu pobl ifanc â phroblemau iechyd meddwl cyn ymuno â'r uned. Er mwyn gallu ymateb i amrywiadau yn nifer y cleifion sy'n mynd i'r ysgol, mae Nant y Bryniau yn defnyddio athrawon cyflenwi yn rheolaidd. Nododd y staff eu bod wedi defnyddio yr un gronfa fach o athrawon cyflenwi am nifer o flynyddoedd i sicrhau bod ganddynt fynediad esmwyth at staff sydd yn ddigon cymwys, arbenigol a phrofiadol. Nododd y staff eu bod yn teimlo bod digon o adnoddau o ran athrawon cymwysedig, cynorthwywyr addysgu, a chymorth gweinyddol. Nodwyd, fodd bynnag, bod gwahaniaeth yn y ddarpariaeth rhwng y gogledd a'r de, gan nodi fod y ddarpariaeth addysg ym Mhen-y-bont ar Ogwr yn fwy cyfyngedig.

Cysylltiadau rhwng addysg ac iechyd

Dywedodd staff Nant y Bryniau wrthym eu bod yn gweithio gyda'r bobl ifanc hynny a dderbyniwyd i uned NNAS a'u hysgol neu goleg gartref i ddarparu cynllun dysgu personol i helpu disgyblion i aros ar y trywydd iawn gyda'u haddysg am y cyfnod y maent yn yr ysbyty. Gwneir ymdrechion clir gan yr ysgol i ddarparu addysg yn y Gymraeg a / neu Saesneg, yn amodol ar ddewis y disgybl. Mae athrawon a chynorthwywyr addysgu yn Nant y Bryniau yn cydweithio'n agos â staff yn yr ysgol gartref i sicrhau bod y bobl ifanc yn gallu gweithio ar feysydd tebyg i'w cyfoedion, ond mewn ffordd a gaiff ei rheoli a'i chefnogi sy'n ystyried yr angen i leihau pwysau yn ystod cyfnod heriol iawn. Maent hefyd yn gweithio gyda hwy i gynllunio'r broses o'u rhyddhau yn ofalus a'u hintegreiddio / ail-integreiddio i'r lleoliad addysg priodol yn eu hardal gartref.

Esboniodd y staff addysgu hefyd eu bod yn cydweithio'n agos â thîm gofal iechyd pob person ifanc er mwyn bod yn ymwybodol o unrhyw faterion a allai effeithio ar eu gallu i weithio ar eu gorau a chadw'n ddiogel. Mae'r staff addysgu hefyd yn cael hyfforddiant ochr yn ochr â'u cydweithwyr iechyd

I'r rhai dros 16 oed sydd wedi gadael yr ysgol, mae Nant y Bryniau yn eu helpu i ddod o hyd i gyrsiau perthnasol, gan gynnwys llwybrau i addysg bellach ac uwch, a hyfforddiant galwedigaethol. Darperir cymorth hefyd gan y timau addysg ac iechyd ar gyfer pontio i wasanaethau oedolion.

I'r rhai sy'n mynychu Nant y Bryniau fel claf yn y gymuned, mae cludiant ysbyty - a gaiff ei redeg gan wirfoddolwyr - yn cludo disgyblion i'r ysgol. Er bod hyn yn gweithio'n dda yn y rhan fwyaf o achosion, tynnodd y staff sylw at yr her i'r rhai sy'n byw ymhellach o'r uned oherwydd amser a phellter.

Ymyrraeth gynnar mewn ysgolion

Er bod staff Nant y Bryniau yn cydnabod y byddai gwasanaethau CAMHS arbenigol 'haen 4' bob amser yn hanfodol ar gyfer cyfran o blant a phobl ifanc, tynnwyd sylw at yr angen am fwy o waith ar atal ac ymyrraeth gynnar mewn ysgolion. Fe ddywedasant hefyd bod angen hyfforddiant ar iechyd emosiynol ac iechyd meddwl fel rhan o'r broses o gymhwyso fel athro prif ffrwd, ac y dylai datblygiad proffesiynol parhaus hefyd gynnwys hyfforddiant parhaus yn y maes hwn. Dywedasant fod gwasanaeth y nyrsys ysgol yn gwneud gwaith 'gwyh', ond ei fod yn cael ei 'ymestyn ymhell iawn' yn y gogledd, yn eu profiad hwy.

Er mwyn cyflawni gwelliannau yn y maes hwn, awgrymodd athrawon Nant y Bryniau y dylai pob ysgol gael 'tsar iechyd meddwl', gan esbonio pe bai iechyd a lles emosiynol yn cael ei ystyried yn syml fel 'ychwanegiad', na fyddai fyth yn cael y sylw iawn. Nododd yr athrawon y daethom ar eu traws yn NWAS, eu bod yn ceisio ymgysylltu fwyfwy ag ysgolion yn y gogledd, er nad oedd hynny'n rhan o'u rôl, ac roeddent yn awyddus i gael eu gweld fel adnodd y gallai ysgolion prif ffrwd fanteisio arnynt o ran arbenigedd. Nodwyd bod ganddynt gysylltiadau â grwpiau cenedlaethol fel Units United⁵ a rhwydwaith Ansawdd Coleg Brenhinol Seiciatreg ar gyfer CAMHS [cleifion mewnol](#) a [chymunedol](#). Enghraifft o arfer da a grybwyllwyd oedd Gwynedd, lle mae aelod o CAMHS ar secondiad i'r gwasanaeth addysg ar hyn o bryd. Serch hynny, er gwaethaf eu harbenigedd, nid oedd athrawon Nant y Bryniau wedi bod yn rhan o'r gwaith o lunio'r cwricwlwm newydd, yn arbennig y maes lles.

Cyfeiriodd staff Nant y Bryniau at rai enghreifftiau o fentrau 'gwytnwch emosiynol' llwyddiannus, gan gynnwys:

- Gwaith [Young Minds](#) a [Boingboing](#) ar [wydnwch academiaidd](#), sydd wedi darparu fframwaith i ysgolion prif ffrwd ei ddilyn fel dull o ymyrryd yn gynnar / gwaith ataliol yn y maes. Mae eu Fframwaith Gwydnwch yn darparu dull ysgol gyfan ar gyfer datblygu

⁵ Units United yw'r rhwydwaith cydweithredol Prydeinig o ysgolion o fewn ysbytai 'haen 4 CAMHS'

gwydnwch a chefnogi lles. Mae hefyd yn darparu adnoddau a deunyddiau hyfforddi am ddim i ysgolion;

- [MindEd](#), a ddisgrifir gan staff Nant y Bryniau fel 'adnodd ardderchog' sy'n darparu hyfforddiant ar-lein am ddim mewn perthynas ag iechyd meddwl i ysgolion, rhieni a gweithwyr iechyd proffesiynol.

Capasiti cleifion mewnol

Er i Uned NWAS gael ei hadeiladu'n wreiddiol ar gyfer 18 o welyau, dim ond 12 o welyau sydd wedi bod ar gael yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Roedd rhai staff yn priodoli hyn i 'reolaeth lwyddiannus' nifer uwch o bobl ifanc yn y gymuned trwy'r tîm Kite arbenigol. Nododd eraill mai o ganlyniad i anawsterau recriwtio a chadw'r nifer o staff arbenigol sydd eu hangen i gynnal y cyflenwad llawn o welyau y digwyddodd hyn, gan nodi bod y cynnydd mewn anghenion cymhleth yn y blynyddoedd diwethaf wedi pennu'r niferoedd y gellir eu derbyn yn ddiogel. Nododd y staff fod ystod o gynlluniau wedi cael eu trafod ar gyfer y ward 6 gwely caeedig - ac yn parhau i gael eu hystyried, gan gynnwys ei defnyddio fel uned ddydd.

Oherwydd nifer a natur y gwelyau sydd ar gael, a niferoedd y staff presennol a'r cymysgedd sgiliau, cydnabuwyd bod rhai pobl ifanc o'r gogledd sydd â risg uchel neu gymhlethdodau dwys yn cael eu trin y tu allan i Gymru. Rhoddwyd enghreifftiau o bobl ifanc yn gorfod teithio o Benrhyn Llŷn cyn belled â Llundain a Norwich i gael gafael ar y gofal arbenigol sydd ei angen arnynt fel claf mewnol.

'Cyrhaeddiad' daearyddol

Nid oedd yn eglur pa linellau 'awdurdodaeth' NWAS oedd yn cael eu llunio rhwng y gogledd a'r de, yn enwedig o ran poblogaeth gogledd Powys a gogledd Ceredigion (ers ein hymweliad, mae NWAS wedi cadarnhau bod Ceredigion yn eistedd tu hwnt i'w ardal ddaearyddol ond bod achosion wedi codi lle yr ymgynghorwyd ag arweinydd clinigol NWAS ynglŷn â pherson ifanc yn yr ardal oherwydd ei arbenigedd).. Er bod pob ymdrech yn cael eu gwneud i gwmpasu gogledd Cymru gyfan, nodwyd hefyd fod daearyddiaeth yn anfantais sylweddol i rai o'r bobl ifanc hynny a oedd yn byw mewn ardaloedd ymhell o Abergele. Serch hynny, nododd staff eu bod yn gweithio'n agos gyda thîm cymunedol Kite, a gwasanaethau perthnasol eraill, mewn achosion o'r fath i ddarparu lefel briodol o gefnogaeth addysg, waeth beth fo'r lleoliad.

Beth ddywedodd y bobl ifanc yn NWAS wrthym?

Tra yn NWAS, cawsom sgwrs â dau o bobl yn eu harddegau, a dderbyniwyd am driniaeth fel cleifion mewnol yn NWAS ac oedd yn mynychu Canolfan Addysg Nant y Bryniau.

Dywedodd un o'r bobl ifanc wrthym ei fod wedi cael ei fwlio tra roedd yn yr ysgol uwchradd, **yn enwedig drwy'r cyfryngau cymdeithasol a negeseuon testun**. Daeth yn wael o ganlyniad, ond ni wnaeth ddatgelu. Brawd y person ifanc oedd y cyntaf i sylwi nad oedd pethau'n iawn. Er fod y person ifanc wedi siarad â chwmselydd yr ysgol, nid oedd yn teimlo ei fod wedi helpu, ac nid oedd yn teimlo bod y chwmselydd yn gwerthfawrogi difrifoldeb yr achos. Ar ôl ymweld â'r meddyg teulu cafodd y person ifanc **ei gyfeirio at CAMHS ond roedd yn rhaid aros nifer o fisoedd cyn cael sylw**. Er ei fod yn sôn am gael **cefnogaeth dda drwy'r tîm cymunedol arbenigol**, cyn hynny roedd yn teimlo ei fod wedi **gweld gormod o wahanol bobl**. Erbyn i ni siarad, roedd y person ifanc wedi bod yn NWAS am bedwar mis ac yn cael triniaeth am bryder difrifol ac anhwylder bwyta.

Cawsom sgwrs â pherson ifanc arall, a ddywedodd wrthym am ei hanes hir o ddefnyddio gwasanaethau CAMHS yng Nghymru a Lloegr, ac wedi bod mewn rhyw fath o gysylltiad â hyn ers dros bedair blynedd. Fel **claf trawsffiniol** cyfeiriodd y person ifanc at y profiad o **amseroedd aros gwahanol** yng Nghymru a Lloegr, a dywedodd fod y **prosesau ar gyfer cael atgyfeirio i gymorth yn broblem mewn ardaloedd ffiniol**. Esboniodd y person ifanc yma **nad oedd, i ddechrau, wedi bodloni'r trothwy ar gyfer CAMHS a bod triniaeth arbenigol wedi deillio, mewn gwirionedd, o gyfres o gyfnodau o argyfwng** lle roedd y person ifanc wedi cael ei dderbyn i'r ysbyty fel claf pediatrig mewnol brys.

Cartref Diogel i Blant Hillside, Castell-nedd

Yn ystod ein hymweliad, cawsom gyfle i gwrdd â nifer o staff yng Nghartref Diogel i Blant Hillside, gan gynnwys y tîm rheoli, y tîm gwasanaethau clinigol, gwasanaethau cymorth ac addysg, yn ogystal â phobl ifanc, i siarad am eu profiadau.

Cefndir - cartrefi diogel i blant

Cartref Diogel i Blant Hillside yw'r unig uned ddiogel yng Nghymru. Mae'n darparu llety diogel i bobl ifanc rhwng 12 a 17 oed. Yn flaenorol, roedd yr uned wedi'i chomisiynu yn bennaf i ddarparu gwelyau ar gyfer y Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid (ar gyfer y rhai a oedd ar orchmynion troseddol) ond mae'r cydbwysedd wedi newid yn ystod y blynyddoedd diwethaf a bellach, mae gan yr uned 6 gwely wedi'u comisiynu ar gyfer y Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid ac 16 o Welyau Lles (gwelyau wedi'u comisiynu ar gyfer yr awdurdod lleol). Esboniodd y tîm rheoli y gallai'r grŵp o bobl ifanc y maent yn gweithio gyda hwy nawr fod yn fwy heriol, gyda'r anghenion mwyaf cymhleth ar blant yr uned, ac mae llawer ohonynt wedi dioddef trawma difrifol.

Ar hyn o bryd, mae Hillside yn gweithio mewn partneriaeth â nifer o sefydliadau, gan gynnwys: WCADA SWITCH, i ddarparu ymyriadau cyffuriau ac alcohol; Tros Gynnal, i ddarparu gwasanaethau eiriolaeth; Barnardo's / Taith, i ddarparu therapi troseddwr rhyw; a CAMHS, gan weithio gyda meddygon teulu, seiciatryddion a seicolegwyr i asesu'r risg o hunan-niweidio / hunanladdiad, i ymgymryd ag asesiadau iechyd meddwl, emosiynol ac ymddygiadol, ac i ddarparu ymyriadau, rhaglenni a therapïau.

Gwelyau Lles

Unedau diogel yw'r dewis olaf i awdurdodau lleol a'r tueddiad yw eu defnyddio pan fydd gofal preswyl neu drefniadau gofal maeth arbenigol yn chwalu. Mae angen gorchymyn llys ac mae meini prawf cyfeirio llym. Mae gan awdurdodau lleol drefniadau comisiynu ar waith gyda Hillside ac maent yn gyfrifol am dalu'r costau, sef oddeutu £800 y noson i ddarparu llety ar gyfer person ifanc. Adroddir bod cyfartaledd hyd arhosiad person ifanc a gyfeirir gan yr awdurdod lleol oddeutu 3.5 mis. Adolygir y lleoliad yn rheolaidd a phan fo gweithiwr cymdeithasol y person ifanc yn hyderus bod anghenion y person ifanc wedi'u bodloni, bydd yn gwneud trefniadau i'r gorchymyn llys gael ei adolygu a bydd yn canfod lleoliad gofal addas yn y gymuned.

Galw/lleoli plant Cymru mor agos at eu cartref â phosibl

Eglurodd y tîm rheoli fod y galw am welyau yn Hillside yn eithriadol o uchel, gydag adroddiadau y gellid llenwi'r uned dair gwaith drosodd. Mae'r uned yn darparu llety diogel i bobl ifanc o Loegr a Chymru, er y bydd yn rhoi blaenoriaeth i bobl ifanc Cymru lle y bo modd. Ar ddiwrnod yr ymweliad â Hillside, roedd chwech o'r 22 o bobl ifanc yn dod o Gymru. Os na ellir rhoi llety i berson ifanc o Gymru yn Hillside, bydd trefniadau trosglwyddo yn cael eu rhoi ar waith i sicrhau bod modd trosglwyddo'r person ifanc yn ôl unwaith y bydd gwely ar gael.

Swyddogion Gofal/Ymlyniad

Clywsom pa mor bwysig yw Swyddogion Gofal i'r bobl ifanc yn yr uned, gan roi sefydlogrwydd a threfn i fywyd bob dydd. Esboniodd y tîm rheoli bod pob aelod o staff yr uned yn cael hyfforddiant yn seiliedig ar y Trauma Recovery Model. Roedd pwysigrwydd sefydlogrwydd ac ymlyniad yn amlwg a bu cryn drafodaeth ynglŷn â phwysigrwydd datblygu gwasanaethau ymlyniad yn y gymuned ac am y gwaith ymlyniad a wneir yn Hillside.

CAMHS

Mae Hillside yn ariannu ei dîm gofal clinigol ei hun, sy'n cynnwys seicolegydd clinigol, seicolegydd cynorthwyol, a nyrs seiciatrig gymunedol. Mae ganddi hefyd seiciatrydd ymgynghorol sy'n ymweld. Dywedwyd wrthym y penderfynwyd datblygu darpariaeth CAMHS arbenigol yn fewnol, yn rhannol oherwydd y problemau roedd yr uned yn eu cael wrth geisio cael mynediad at wasanaethau cymunedol CAMHS, yn enwedig amseroedd aros hir. Dywedwyd wrthym, hefyd, fod bron i 90 y cant o'r bobl ifanc yn Hillside wedi cael eu cyfeirio at CAMHS o'r blaen. Clywsom na all CAMHS weithredu'n ddigon cyflym i ddiwallu anghenion pobl ifanc a bod angen sefydlogrwydd ar bobl ifanc er mwyn cael mynediad at wasanaethau. Dywedwyd nad oes gan CAMHS y gallu i ddiwallu anghenion pobl ifanc mewn argyfwng neu sydd â ffyrdd o fyw anhrefnus, a dywedwyd wrthym bod hyn i'w weld gyda'r rheol "3 chynnig yn unig" pan na fydd pobl ifanc yn cadw at apwyntiadau.

Addysg

Cawsom gyfarfod gyda Rheolwr Addysg yr uned a Phennaeth Ysgol Cefn Saeson sy'n darparu cymorth addysgu. Clywsom nad oedd llawer o'r bobl ifanc yn Hillside wedi bod i'r ysgol am hyd at 2 flynedd. Dywedodd rhai o'r bobl ifanc wrthym eu bod yn teimlo'n well amdanynt eu hunain ac roedd

ganddynt uchelgais ar gyfer y dyfodol ar ôl ailafael mewn addysg yn Hillside, a oedd yn hwb i'w hunan-barch a'u hyder.

Cynllunio pontio

Dywedwyd wrthym na ellir gorbwysleisio pwysigrwydd cynllunio pontio a chael asesiadau cludadwy. Tynnodd y staff sylw at bwysigrwydd gallu trosglwyddo eu hasesiadau i'r awdurdod lleol perthnasol i sicrhau sefydlogrwydd i bobl ifanc pan fyddant yn gadael yr uned.

Mae unedau diogel yn ddrud, ac roedd teimlad ymhlith staff Hillside mai costau, yn aml, sy'n llywio penderfyniadau awdurdodau lleol o ran pa mor hir y caiff person ifanc aros yn Hillside. Gall hyn arwain at orfod derbyn y bobl ifanc i Hillside unwaith yn rhagor neu leoliadau gofal amhriodol yn y gymuned. Dywedwyd wrthym mai rhwystr arall yw'r diffyg lleoliadau addas yn y gymuned; unwaith y caiff plant eu lleoli mewn cyfleuster diogel, cânt yn aml iawn eu labelu'n "blant drŵg", gan ei gwneud yn anodd dod o hyd i leoliadau iddynt. Gall yr uned herio penderfyniadau awdurdod lleol, ond yr awdurdod lleol sy'n gyfrifol am gynllunio gofal yn ffurfiol, felly gall dylanwad yr uned fod yn gyfyngedig. Clywsom fod llwybr ailsefydlu'r YJB yn gweithio'n llawer mwy effeithiol na'r trefniadau sydd ar waith i gynorthwyo pobl ifanc sydd ar orchmynion lles.

Eglurodd y staff yn yr uned eu bod yn aml yn gwneud gwaith allgymorth dilynol gyda phobl ifanc ar ôl iddyn nhw adael yr uned, ond caiff hyn ei arwain i raddau helaeth gan y bobl ifanc.

Cafodd gwerth cyfleuster 'cam-i-lawr', yn enwedig i bobl ifanc sydd wedi cael eu gosod ar orchmynion hir, ei archwilio yn yn ystod ein hymweliad.

Dywedwyd wrthym y byddai cyfleuster cam i lawr o tua 4 gwely yn cynnig y cyfle i fyw'n rhannol annibynnol mewn lleoliad diogel. Clywsom am gyfleuster tebyg sydd wedi'i sefydlu yn yr Alban.

Beth ddywedodd y bobl ifanc yn Hillside wrthym?

O ran CAMHS, dywedodd y bobl ifanc wrthym ei bod yn **hynod o anodd cael gafael ar wasanaethau CAMHS yn y gymuned**. Dywedodd un person ifanc wrthym fod "angen llawer o dystiolaeth i fynd at y Meddyg Teulu", gan esbonio bod yn rhaid casglu cymaint o wybodaeth â phosibl i "brofi" pa mor wael yr ydych. Aeth ymlaen i ddweud bod y **mwyafrif o bobl ifanc yn cael eu gwrthod gan y meddyg teulu, neu eu rhoi ar feddyginiaeth**. Roedd teimlad cryf bod gwasanaethau gofal sylfaenol / cymunedol yng Nghymru

a Lloegr yn ddiffygiol o ran pobl ifanc. Teimlai un person ifanc yn gryf y "dylid darparu cefnogaeth pan fydd person ifanc yn cyrraedd y pwynt lle roedd yn gofyn am help". Teimlwyd hefyd mai fel dewis olaf y dylid defnyddio meddyginiaeth.

Tŷ Llidiard, Pen-y-bont ar Ogwr

Yn ystod ein hymweliad cawsom y cyfle i gwrdd â'r tîm aml-ddisgyblaethol yn Nhŷ Llidiard, sy'n cynnwys seiciatrydd ymgynghorol, staff nyrsio, seicolegydd clinigol a seicotherapydd. Hefyd, cafodd Cadeirydd y Pwyllgor gyfle i gwrdd â dau o'r cleifion mewnol.

Cefndir - uned cleifion mewnol

Mae Tŷ Llidiard yn uned 15 gwely sy'n cynnwys dwy ward, ward gyffredinol a ward gofal ychwanegol. Mae Tŷ Llidiard yn cymryd atgyfeiriadau/derbyniadau o 6 Bwrdd Iechyd Lleol ar draws canolbarth, de a gorllewin Cymru, gan ofalu am gleifion rhwng 12 a 18 oed sydd â salwch meddwl.

Galw

Yn ystod ein hymweliad, clywsom fod yr uned yn derbyn tua 120 o atgyfeiriadau y flwyddyn, a derbynnir tua 90 o gleifion ohonynt. Dywedwyd wrthym fod yr uned yn trin pobl ifanc â seicosis, anhwylderau bwyta, iselder difrifol, ac ansefydlogrwydd hwyliau yn bennaf. Nid yw'n derbyn cleifion y mae angen cymorth arbenigol arnynt ag anabledd dysgu cymedrol i ddifrifol, anhwylder ymddygiad, cleifion fforensig neu'r rhai sydd â phroblem camddefnyddio sylweddau fel y diagnosis pennaf. Caiff y bobl ifanc hyn eu cefnogi mewn manau eraill.

Mae seiciatryddion ymgynghorol sy'n gweithio yn y timau CAMHS yn y gymuned yn gwneud atgyfeiriadau i'r uned cleifion mewnol yn hytrach na meddygon teulu. Caiff y person ifanc ei asesu wrth gael ei dderbyn a chaiff adolygiad gyda'r tîm aml-ddisgyblaethol bythefnos yn ddiweddarach lle y caiff gyfnod pellach o asesu / triniaeth neu ei ryddhau i'r gymuned i barhau â'i adferiad. Mae'r uned hefyd yn derbyn pobl ifanc mewn argyfwng fel cânt eu cyfeirio gan yr Ymgynghorwyr Cymunedol. Mae cynnydd wedi bod yn yr uned o ran derbyn pobl ifanc am gyfnodau tymor byr oherwydd cynnydd yn y defnydd o sylweddau seicoweithredol newydd (y cyfeirir atynt hefyd fel 'cyffuriau penfeddwol cyfreithlon').

Mae gan yr uned dîm aml-ddisgyblaethol mawr sy'n ymwneud ag asesu'r person ifanc wrth gael ei dderbyn i'r uned, a darparu cefnogaeth therapiwtig. Derbynnir pobl ifanc am gyfnod amrywiol o amser yn dibynnu ar eu hanghenion. Cyn belled â phosibl, mae ffocws ar ryddhau cleifion cyn gynted â phosibl fel y gellir trin y bobl ifanc gartref gyda phe cyn gofal i'w cefnogi yn y gymuned.

Dywedwyd wrthym fod y cyfnod arhosiad cyfartalog yn yr uned yn 7 wythnos ar gyfer pob pennod. Mae cyfartaledd cenedlaethol y DU ar gyfer triniaeth fewnol oddeutu 10 wythnos. Mae hyn yn adlewyrchu'r pwynt a wnaed o ran cadw at yr amser lleiaf posibl y mae pobl ifanc yn ei dreulio mewn uned gofal cleifion mewnol.

Dywedwyd wrthym fod y costau ar gyfer gofal cleifion mewnol yn Nhŷ Llidiard ychydig yn is na chyfartaledd cenedlaethol y DU, sef tua £34,000 i bob achos.

Clywsom nad oes rhestr aros ar gyfer yr uned. Nid oes unrhyw broblemau o ran recriwtio, ond mae'r uned wedi profi rhai problemau o ran cadw staff. Caiff hyn ei briodoli i fuddsoddiad ariannol ar gyfer CAMHS cymunedol, sy'n golygu bod staff wedi gadael eu swyddi yn yr uned i fanteisio ar gyfleoedd i gael dyrchafiad yn y timau cymunedol.

Mynegwyd y farn bod rhai cleifion yn cael eu hanfon i'r uned heb asesiad a thriniaeth ymlaen llaw yn y gymuned; pwysleisiodd staff pa mor bwysig yw ystyried gofal mewnol i bobl ifanc fel y dewis olaf. Roedd yn amlwg bod staff yn teimlo nad yw'r galw am CAMHS yn cyfateb i'r angen, er gwaethaf buddsoddiad diweddar. Dywedasant eu bod yn gweld mwy o achosion o salwch meddwl yn gysylltiedig â direoleiddio emosiynol, camddefnyddio sylweddau ac anhwylderau bwyta.

Trefniadau comisiynu

Dywedodd staff Tŷ Llidiard wrthym y bu gostyngiad yn nifer y cleifion sydd angen lleoliadau y tu allan i Gymru. Clywsom mai nifer y bobl ifanc mewn lleoliadau y tu allan i'r ardal ar unrhyw adeg yw rhwng 2 a 5 o gleifion. Dywedwyd wrthym fod hyn oherwydd fod angen cymorth arbenigol ar gleifion, ee mwy o anghenion diogelwch a chymarebau staffio uwch.

Mae gan yr uned 19 gwely. Fodd bynnag, dim ond 15 gwely y mae wedi'i gomisiynu i'w darparu, yn seiliedig ar nifer y staff presennol a diogelwch yr adeilad. Dywedwyd wrthym, pebai'r adeilad yn gallu cael ei ailgyflunio i ddarparu llety diogel pellach mewn man arall, gellid defnyddio gwelyau ychwanegol, gan leihau ymhellach y nifer o leoliadau y tu allan i'r ardal. Mae cynnig ar gyfer defnyddio'r gwelyau ychwanegol yn y trefniadau comisiynu presennol yn cael ei ystyried gan gomisiynwyr a chyfarwyddwr clinigol y Bwrdd Iechyd ar hyn o bryd.

Dywedwyd wrthym mai cyfartaledd defnyddio'r gwelyau yw tua 8 o bobl ifanc y noson. Fodd bynnag, mae'r uned yn rheoli mwy na hynny o bobl ifanc, er enghraifft, gyda rhai pobl ifanc ar wyliau gartref. Fodd bynnag, teimlai'r staff yn gryf nad yw'r trefniadau comisiynu presennol yn cydnabod pwysigrwydd gwyliau gartref fel rhan o'r pecyn gofal clinigol ar gyfer pobl ifanc.

Mae'r trefniant comisiynu presennol wedi bod yn ei le ers 2 flynedd. Dywedwyd wrthym fod yr uned yn derbyn cyllid gan WHSSC ar gyfer defnyddio gwelyau. Roedd y staff yn anfodlon nad yw'r contract, felly, yn cefnogi gwyliau gartref ac roeddent yn siomedig bod ganddynt adborth a oedd yn awgrymu y gallai'r uned berfformio'n well. Dywedwyd wrthym fod yr uned wedi derbyn mwy o bobl ifanc ac wedi darparu mwy o lety yn y flwyddyn ariannol ddiwethaf na'r blynyddoedd blaenorol, ond roedd ei chyllid wedi lleihau. Dywedwyd wrthym hefyd nad yw'r contract yn cefnogi gwaith pontio yn y gymuned er bod hynny'n cael ei wthio fel y model gofal. Dyma oedd dealltwriaeth y staff sy'n gweithio yn yr uned ynglŷn â sut mae'r contract yn gweithio. Nid oeddent yn teimlo bod y contract gwelyau presennol yn cefnogi'r model gofal y maen nhw'n ceisio ei ddarparu o safbwynt contractio/ariannol. Fodd bynnag, ers ein hymweliad, rydym wedi cael gwybod er gwaetha'r perygl yn ystod y blynyddoedd diwethaf na fyddai modd bodloni'r contract, mae'r contract wedi cael ei fodloni yn y pendraw, ac, o ganlyniad, nid yw'r cyllid wedi'i ostwng.

Clywsom am enghraifft ym mis Ionawr 2017, lle'r oedd yr uned yn rheoli 18 o gleifion â 15 o welyau, gan ddefnyddio trefniadau gofal gartref i wneud hyn.

Gweithio amlddisgyblaethol

Yn ddiweddar, mae'r uned wedi penodi gweithiwr cymdeithasol arbenigol i weithio fel rhan o'i dîm amlddisgyblaethol am 4 diwrnod yr wythnos. Roedd peth dryswch ynghylch ariannu'r swydd hon; gyda'r swydd yn cael ei hariannu yn y pen draw, o gyllideb bresennol yr uned. Dywedodd rhai staff y dylai hyn fod wedi dod o gyllid ychwanegol gan y Byrddau Iechyd Lleol ond na chafodd hynny ei ddarparu.

Roedd y staff yn hynod o gadarnhaol am y cyfraniad a wnaeth y gweithiwr cymdeithasol arbenigol eisoes o ran gwella ansawdd gofal cleifion; gan nodi mai cau'r bwlch rhwng iechyd a gwasanaethau cymdeithasol yw'r flaenoriaeth bennaf. Roeddent yn disgrifio enghreifftiau o arfer da yn y berthynas rhwng yr uned a'r gwahanol awdurdodau lleol y maent yn gweithio gyda hwy, ond roeddent yn teimlo y gellid gwella pethau'n

sylweddol. Soniwyd am "wrthdaro" ag awdurdodau lleol a heriau "enfawr" o ran plant sy'n derbyn gofal, gyda gweithwyr cymdeithasol nad oeddent yn mynd i gyfarfodydd adolygu yn ogystal â phroblemau o ran cynllunio gofal pontio. Roedd neges gryf nad oedd gweithio amlasiantaethol mor effeithiol ag y gallai fod.

Cynllunio pontio

Dywedwyd wrthym y gall rhoi cleifion yn ôl i'r timau CAMHS cymunedol fod yn anodd ac yn heriol oherwydd materion capasiti parhaus ar draws y wlad. Dywedodd staff wrthym hefyd eu bod yn meddwl y gellid darparu therapi mwy dwys yn y gymuned pe bai mwy o gapasiti.

Pwysleisiwyd, hefyd, bwysigrwydd y gwaith a wnaed yn yr uned i gefnogi rhieni / gofalwyr y plant sydd wedi cael eu derbyn i'r uned.

Beth ddywedodd y bobl ifanc yn Nhŷ Llidiard wrthym?

Y neges gryfaf gan y bobl ifanc oedd **bod angen i'r uned ganolbwyntio mwy ar bobl ifanc, a bod angen ystod ehangach o weithgareddau.**

Roeddent yn dweud eu bod yn "diflasu" gyda dim ond y teledu i'w diddanu gyda'r nos ac ar benwythnosau. Buont yn sôn am fanteision mynd allan gyda'r staff gyda'r nos neu ar benwythnosau, er enghraifft ymweliad â'r traeth, yn enwedig i'r bobl ifanc hynny nad ydynt yn ddigon da i gael gwyliau gartref.

At ei gilydd, roedd y bobl ifanc y buom yn siarad â hwy yn teimlo **bod staff yr uned yn gwneud eu gorau i'w cefnogi ond gan ddisgrifio cyfleuster sy'n canolbwyntio'n fawr ar risg / anghenion meddygol y bobl ifanc.**

Mae'r trefniadau addysgu yn yr uned yn rhoi trefn reolaidd a strwythur i'r **bobl ifanc** yn ogystal â rhoi ffocws iddynt a rhywbeth i'w wneud. Ond dywedodd y bobl ifanc wrthym fod y tiwtoriaid yn darparu cefnogaeth addysgol i'r plant iau yn bennaf. Dywedodd un person ifanc sy'n awyddus i orffen ei Safon Uwch am y trefniadau sydd ar waith yn awr i fynychu ei ysgol ei hun 5 bore yr wythnos, ac roedd y person ifanc yn gadarnhaol iawn am hynny, er bod y trefniant yn dibynnu ar **gapasiti'r Tîm Allgymorth Cymunedol Iechyd Meddwl** i'w gludo i'r ysgol - a'i gasglu oddi yno.

Disgrifiodd y ddau berson ifanc wasanaethau **cymorth gwael yn y gymuned cyn cael eu derbyn i'r system gofal cleifion mewnol.** Dywedodd un person ifanc wrthym, "Wnaeth y CITT (Tîm Therapi Dwys Cymunedol)

jyst anghofio amdanaf". Mae'r person ifanc arall (sydd ag anhwylder bwyta) yn cofio ei fam yn mynd ag ef i weld y meddyg teulu. Fe soniodd y person ifanc am gael ei anfon i ffwrdd ar ôl i rywun ddweud ei fod yn mynd drwy "gyfnod". Wedyn, cafodd apwyntiad gyda'r cynghorydd ysgol, ac esboniodd, **"Welais i'r cynghorydd unwaith ond wnes i ddim mynd wedyn am nad oedd yn brofiad neis iawn"**. Disgrifiodd gael ei anfon i ffwrdd a rhywun yn dweud eto mai **"Dim ond cyfnod ydoedd, a byddai'n pasio"**. Derbyniwyd y person ifanc ddwywaith i Dŷ Llidard oherwydd difrifoldeb ei salwch.

Roedd y bobl ifanc y buom yn siarad â hwy eisiau gweld **mynediad cyflymach i CAMHS** unwaith y byddai meddyg teulu wedi eu cyfeirio. Clywsom fod salwch un person ifanc mor ddifrifol fel y cafodd ei dderbyn yn syth i'r uned ar ôl i'r asesiad CAMHS gael ei wneud, ond cymerodd 4 wythnos i'r apwyntiad cynaf hwnnw ddigwydd. Dywedodd y person ifanc arall wrthym, unwaith y byddai'r meddyg teulu wedi gwneud yr atgyfeiriad, bod yr apwyntiad CAMHS "yn cymryd oes", gan esbonio ei fod ar y rhestr aros am 8 mis cyn cael ei weld a'i dderbyn. Dywedasant wrthym hefyd eu bod wedi dioddef yn dawel am hir cyn i'r atgyfeiriad hwnnw gael ei wneud.

Dywedodd y ddau berson ifanc wrthym eu bod yn teimlo y **dylid gwneud mwy mewn ysgolion i godi ymwybyddiaeth am iechyd meddwl fel mewn gwasanaethau yn yr ysgol**. Maent am weld mae mwy o bobl ifanc yn cael eu grymuso i siarad am eu pryderon iechyd meddwl ac i athrawon fod yn fwy parod i ymdrin â hwy. Dywedodd y bobl ifanc wrthym eu bod wedi dioddef problemau iechyd meddwl ers amser maith cyn iddynt gael gafael ar wasanaethau arbenigol. Dywedodd y ddau wrthym nad oedd neb yn yr ysgol wedi gweld bod angen help arnynt. Dywedodd un person ifanc wrthym nad oedd yn ymwybodol o unrhyw wasanaethau cymorth fel cynghorydd ysgol yn ei ysgol. Dywedodd wrthym y byddai'n aml yn syrthio i gysgu yn y dosbarth a bod un athro wedi gofyn oedd popeth yn iawn. Dywedodd wrth yr athro ei fod, ac 'felly y bu'.